ข้อจำกัดการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อป้องกันการทุจริตในธุรกิจธนาคารพาณิชย์ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

นางสาวภัคจิรา ตั้งสุทธิมงคล

รายงานเอกัตศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชากฎหมายการเงินและภาษีอากร
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2563
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Restriction on processing personal data to prevent fraud in commercial banking business according to the Personal Data Protection Act B.E. 2562

Miss Pakjira Tungsutimongkol

An Individual Research Paper Submitted in Partial Fulfilment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws Program in Finance and Tax Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2020

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อเอกัตศึกษา	ข้อจำกัดการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อป้องกันการทุจริตในธุรกิจธนาคารพาณิชย์ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562
นิสิต	นางสาวภัคจิรา ตั้งสุทธิมงคล
สาขาวิชา	นิติศาสตร์ สาขากฎหมายการเงินและภาษีอากร
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.ปิยะบุตร บุญอร่ามเรือง

บทคัดย่อ

กิจกรรมของชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในธุรกิจธนาคารพาณิชย์มีการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างธนาคารพาณิชย์ ซึ่งทำให้มีประเด็นปัญหาว่ากิจกรรมดังกล่าวเป็นการปฏิบัติสอดคล้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ที่กำหนดห้ามมิให้ผู้ใดเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลหากไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลเว้นแต่กฎหมายจะบัญญัติยกเว้นไว้ หรือไม่

การศึกษาพบว่า กิจกรรมการตรวจสอบและป้องกันการทุจริตของชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในภาคธุรกิจธนาคารพาณิชย์ของประเทศไทยยังมีข้อจำกัด ทำได้เพียงกิจกรรมที่จำกัดเฉพาะเป็นฐานของธนาคารเองเท่านั้น ซึ่งจำเป็นต้องมีกฎหมายรองรับให้ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์สาธารณะได้มากขึ้น ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 จึงเสนอแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายโดยยกระดับชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต ให้มีฐานะเป็นองค์กรที่มีอำนาจออกกฎหมายเพื่อให้มีผลใช้บังคับสอดคล้องกับการปฏิบัติงานภาคธุรกิจธนาคาร และเพื่อป้องกันผลกระทบเป็นวงกว้างต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.ปิยะบุตร บุญอร่ามเรือง)

.....นิสิต
(นางสาวภัคจิรา ตั้งสุทธิมงคล)

Thesis	Restriction on processing personal data to prevent fraud in commercial banking business according to the Personal Data Protection Act B.E. 2562
Researcher	Miss Pakjira Tungsutimongkol
Field of study	Financial and Tax Law
Advisor	Asst. Prof. Piyabutr Bunaramrueng, J.S.D.

Abstract

The Fraud Management Club's activities have collection, usage or disclosure the personal information among commercial banks. It questions that These activities may not in compliance with the Personal Data Protection Act B.E. 2562 that specifies no person allows to collect, use or disclose the personal data if they do not receive the consent of data subject from owner's data, even if it is stated by this Act.

According to the results showed that the Fraud Management Club's activities in Thailand's commercial banking sector are still limited. They can process only activities from their own database. That should require a law to support more activities in the public interest. For this reason, the author considers that in order to be consistent and in line with the intention of the Personal Data Protection Act B.E. 2562. It should be proposed to amend the law by raising the level of the Fraud Management Club to enhance the club as an organization who has power to enact laws in order to enforce laws to accord with banking sector operations and to prevent the widespread impact affecting to the macroeconomic.

.....Advisor's Signature

(Asst. Prof. Piyabutr Bunaramrueng, J.S.D.)

Pakjira T.

.....Student's Signature

(Miss Pakjira Tungsutimongkol)

กิตติกรรมประกาศ

เอกัตศึกษาฉบับนี้จะสำเร็จลุล่วงมิได้หากปราศจากกำลังใจ ความรัก ความเมตตา และความอนุเคราะห์จากบุคคลทั้งหลายที่มีต่อผู้เขียน

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.ปิยะบุตร บุญอร่ามเรือง ที่ได้ให้ความเมตตาและสละเวลาอันมีค่ายิ่งให้แก่ผู้เขียน ทั้งรับเป็นที่ปรึกษาให้แก่ผู้เขียนซึ่งแม้ตลอดระยะเวลาการจัดทำเอกัตศึกษาฉบับนี้ท่านจะเหน็ดเหนื่อยกับการให้คำปรึกษาแก่ผู้เขียนมาเพียงใดก็ตาม ท่านก็ยังคอยชี้แนะแนวทางในการจัดทำ และให้คำปรึกษาแก่ผู้เขียนในทุกย่างก้าว อีกทั้งท่านยังเมตตาให้ความอนุเคราะห์ผู้เขียนในการติดต่อขอข้อมูลเพื่อให้เอกัตศึกษาของผู้เขียนสำเร็จลุล่วงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณคุณชุติมา บุญมี (ผู้ทรงคุณวุฒิและที่ปรึกษาสมาคมธนาคารไทย) สมาคมธนาคารไทย และชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตที่ได้ให้ความอนุเคราะห์โดยให้ข้อมูลเชิงปฏิบัติแก่ผู้เขียน ทำให้ผู้เขียนสามารถขบคิดประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างรอบด้านมากขึ้น อันทำให้เอกัตศึกษาของผู้เขียนมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ประจำหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิตที่ได้ให้ความเอื้อเฟื้อและช่วยเหลือผู้เขียนเสมอมา รวมถึงเจ้าหน้าที่ห้องสมุดคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่านที่ได้ให้ความเอื้อเฟื้อ และความช่วยเหลือผู้เขียนในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่มีค่าและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อเอกัตศึกษาฉบับนี้

นอกจากนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา พี่สาวและเพื่อนของผู้เขียนที่ให้การสนับสนุน ให้ความรักความห่วงใย และคอยเป็นกำลังใจให้แก่ผู้เขียนเสมอมา อันถือเป็นยิ่งที่มีค่ายิ่งสำหรับผู้เขียนอย่างไม่อาจบรรยายและหาสิ่งใดมาเปรียบเทียบได้

ทั้งนี้ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกัตศึกษาของผู้เขียนฉบับนี้จะเป็นผลงานทางวิชาการที่มีประโยชน์ต่อผู้ที่ศึกษาและสามารถผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นต่อวงการกฎหมายของประเทศไทยต่อไป และประโยชน์ใด ๆ อันเกิดจากเอกัตศึกษาฉบับนี้ ผู้เขียนขอมอบความดีทั้งหมดให้แก่ผู้มีพระคุณทุกท่าน แต่หากเอกัตศึกษาฉบับนี้มีความบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ภัคจิรา ตั้งสุทธิมงคล

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....ค

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....ง

กิตติกรรมประกาศ.....จ

บทที่ 1 บทนำ 1

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 1

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา 3

1.3 สมมติฐานของการศึกษา 3

1.4 ขอบเขตของการศึกษา 3

1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา 4

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 4

บทที่ 2 การตรวจสอบและป้องกันการทุจริต ของธุรกิจธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย 5

2.1 การดำเนินการตรวจสอบข้อมูลเพื่อป้องกันการทุจริตของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย 6

2.1.1 กระบวนการก่อนการรับเป็นลูกค้า 6

(1) ธุรกรรมด้านเงินฝาก 6

(2) ธุรกรรมด้านสินเชื่อรายย่อย..... 11

(3) ธุรกรรมด้านสินเชื่อรายใหญ่ 13

(4) ธุรกรรมที่ให้บริการผ่านธนาคาร 14

2.1.2 กระบวนการภายหลังที่รับเข้ามาเป็นลูกค้า 18

(1) เพื่อการปรับปรุงข้อมูลลูกค้าให้เป็นปัจจุบัน..... 18

(2) เพื่อปฏิบัติตามคำสั่งของหน่วยงานราชการ..... 19

(3) เพื่อปฏิบัติตามแนวทางของสมาคมธนาคารไทย (TBA)..... 20

2.2 ข้อมูลส่วนบุคคลที่ใช้สำหรับการตรวจสอบเพื่อป้องกันการทุจริตในธุรกิจธนาคารพาณิชย์ 20

2.2.1 ข้อมูลส่วนบุคคล 21

2.2.2 ข้อมูลส่วนบุคคลประเภทข้อมูลอ่อนไหว (Sensitive Data)..... 22

2.3 แนวทางในการเก็บรวบรวม ใช้ เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของธนาคารพาณิชย์ 22
2.3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของธนาคาร..... 25
2.3.2 การใช้ และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของธนาคาร..... 26
2.4 ระยะเวลาในการจัดเก็บข้อมูลของธนาคารพาณิชย์ 26
2.5 หน่วยงานในธนาคารพาณิชย์ที่ดำเนินการตรวจสอบและป้องกันการทุจริต 27
2.6 ข้อมูลส่วนบุคคลในเอกสารของธนาคารพาณิชย์..... 29
2.7 แผนผังข้อมูลส่วนบุคคลของธนาคารพาณิชย์ 30
บทที่ 3 กิจกรรมการตรวจสอบ และป้องกันการทุจริต..... 31
3.1 ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในประเทศไทย 32
3.1.1 นิยามการทุจริต 34
3.1.2 ภาพรวมการปฏิบัติงานของชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต..... 35
3.1.3 การจัดอาชญากรรมของชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต..... 36
(1) การทุจริตในการให้กู้ยืมเงิน (Lending fraud)..... 36
(2) อาชญากรรมทางไซเบอร์ (Internet cyber crime)..... 44
(3) อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (Financial crime and scam) 50
3.1.4 ตารางการประมวลผลข้อมูล (Record of Processing Activities)..... 54
3.1.5 แผนผังข้อมูลส่วนบุคคลที่ใช้สำหรับการตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในธุรกิจธนาคารพาณิชย์..... 59
3.2 หน่วยงานป้องกันและตรวจสอบการทุจริตในประเทศอังกฤษ..... 60
3.2.1 นิยามการทุจริต 62
3.2.2 ประเภทของการทุจริต 63
3.2.3 ขั้นตอนการดำเนินการของ Action Fraud และ NFIB..... 65
3.2.4 ประเภทของข้อมูลส่วนบุคคลที่ NFIB เปิดเผยไปยังบุคคลภายนอก..... 66
3.2.5 การเปิดเผยข้อมูลการทุจริตไปยังบุคคลภายนอก 67
3.2.6 แผนผังข้อมูลส่วนบุคคลที่ใช้สำหรับการตรวจสอบและป้องกันการทุจริตของประเทศอังกฤษ..... 68

บทที่ 4 การประเมินช่องว่างของการดำเนินการตรวจสอบและ ป้องกันการทุจริตในปัจจุบันของธุรกิจธนาคารพาณิชย์ 70
4.1 กิจกรรมของชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในธุรกิจธนาคารพาณิชย์ในไทย 71
4.1.1 ประเภทของกิจกรรม 71
(1) การทุจริตในการให้กู้ยืมเงิน (Lending fraud) 71
(2) อาชญากรรมทางไซเบอร์ (Internet cybercrime) และอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (Financial crime and scam) 74
4.1.2 การประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลสำหรับชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในไทย 75
(1) การเก็บรวบรวมข้อมูล 75
(2) การใช้ข้อมูล 76
(3) การเปิดเผยข้อมูล 76
4.1.3 ฐานในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลและเงื่อนไขพิเศษในการประมวลผล ข้อมูลอ่อนไหวสำหรับชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต 76
(1) ฐานการปฏิบัติตามสัญญา (Contract) 76
(2) ฐานหน้าที่ตามกฎหมาย (Legal Obligation) 77
(3) ฐานประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมาย (Legitimate Interest) 77
(4) เงื่อนไขพิเศษสำหรับการประมวลผลข้อมูลอ่อนไหว 78
4.2 กิจกรรมของ National intelligence Fraud Bureau (NFIB) ประเทศอังกฤษ 79
4.2.1 ประเภทของกิจกรรม 79
4.2.2 การประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลสำหรับชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในไทย 79
(1) การเก็บรวบรวมข้อมูล 79
(2) การใช้ข้อมูล 80
(3) การเปิดเผยข้อมูล 80
(4) ฐานในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลและเงื่อนไขพิเศษ ในการประมวลผลข้อมูลอ่อนไหวสำหรับ NFIB 81

4.3 ตารางเปรียบเทียบข้อมูลของชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในประเทศไทย และ National intelligence Fraud Bureau (NFIB) ประเทศอังกฤษ 81
4.3.1 เปรียบเทียบกิจกรรมและข้อมูลส่วนบุคคล 87
4.3.2 เปรียบเทียบ Data Flow ของประเทศไทยและประเทศอังกฤษ 89
(1) Data Collection 89
(2) Data Storage 90
(3) Data Usage 91
(4) Data Disclosure 92
(5) Data Disposal 93
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ 94
5.1 บทสรุป 94
5.1.1 กลุ่มกิจกรรม/กิจกรรม 95
5.1.2 ข้อมูลที่ระบุตัวบุคคลได้ (Personally Identifiable Information (PII)) 96
5.1.3 Legal basis 97
5.1.4 Data collection/storage 98
5.1.5 Data usage/transfer 99
5.1.6 Data Disposal 99
5.2 ข้อเสนอแนะ 100
บรรณานุกรม 102

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลในเอกสารของธนาคารพาณิชย์ 29
ตารางที่ 2 ตารางการประมวลผลข้อมูล (Record of Processing Activities) 54
ตารางที่ 3 รหัสที่ใช้บันทึกเพื่อการแยกประเภทของกิจกรรมของ NFIB 63
ตารางที่ 4 ระดับการเปิดเผยข้อมูลการให้บริการและผลิตภัณฑ์ของ NFIB 67
ตารางที่ 5 เปรียบเทียบข้อมูลของชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในประเทศไทย และ National intelligence Fraud Bureau (NFIB) ประเทศอังกฤษ 81
ตารางที่ 6 กิจกรรมและข้อมูลส่วนบุคคลส่วนที่สอดคล้องกันของประเทศไทยและประเทศอังกฤษ . 87
ตารางที่ 7 เปรียบเทียบกิจกรรมและฐานการประมวลผล 98

สารบัญภาพประกอบ

ภาพที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของธนาคารพาณิชย์ 30
ภาพที่ 2 ตัวอย่างกรณีอาชญากรรมสินเชื่อเงินทอน..... 39
ภาพที่ 3 ขั้นตอนกระบวนการร้องเรียนและพิจารณาอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ..... 40
ภาพที่ 4 ขั้นตอนการดำเนินการของทางธนาคารเมื่อมีลูกค้าดำเนินการโทรแจ้งธนาคาร ถึงเหตุฉ้อโกง ผ่านทางคอลเซ็นเตอร์ของธนาคาร 46
ภาพที่ 5 ขั้นตอนการสืบสวนขยายเส้นทางการเงิน..... 47
ภาพที่ 6 ขั้นตอนการใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต 52
ภาพที่ 7 ข้อมูลส่วนบุคคลที่ใช้สำหรับการตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในธุรกิจธนาคารพาณิชย์ 59
ภาพที่ 8 ขั้นตอนการดำเนินการของ Action Fraud และ NFIB..... 65
ภาพที่ 9 ข้อมูลส่วนบุคคลที่ใช้สำหรับการตรวจสอบและป้องกันการทุจริตของประเทศอังกฤษ..... 68
ภาพที่ 10 เปรียบเทียบ Data Collection ของประเทศไทยและประเทศอังกฤษ..... 89
ภาพที่ 11 เปรียบเทียบ Data Storage ของประเทศไทยและประเทศอังกฤษ..... 90
ภาพที่ 12 เปรียบเทียบ Data Usage ของประเทศไทยและประเทศอังกฤษ..... 91
ภาพที่ 13 เปรียบเทียบ Data Usage ของประเทศไทยและประเทศอังกฤษ..... 92
ภาพที่ 14 เปรียบเทียบ Data Disposal ของประเทศไทยและประเทศอังกฤษ 93
ภาพที่ 15 แผนภาพเปรียบเทียบจำนวนกลุ่มกิจกรรมและกิจกรรมของประเทศไทยและประเทศอังกฤษ..... 96

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สิทธิในความเป็นส่วนตัวหรือสิทธิส่วนบุคคล เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานซึ่งบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 32[1] โดยสิทธิดังกล่าวมีกฎหมายหลายประเทศที่ให้ความสำคัญ เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน 1948 มาตรา 12[2] อาจเป็นการใช้สิทธิซึ่งมีแต่จะให้เกิดเสียหายแก่บุคคลอื่น ๆ[3] เมื่อโลกปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาระบบเทคโนโลยีก้าวหน้าขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงมีอิทธิพลทำให้การละเมิดสิทธิข้อมูลส่วนบุคคลทั้งการเก็บรวบรวม ใช้หรือการเปิดเผย เป็นไปอย่างง่ายดายและรวดเร็ว จึงทำให้สหภาพยุโรปออกกฎหมาย General Data Protect Regulation (GDPR) ขึ้น ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2561 ที่ผ่านมา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลักการที่สำคัญ เช่น กำหนดการใช้อำนาจนอกอาณาเขต กล่าวคือ ข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรปอยู่ภายใต้การคุ้มครองไม่ว่าจะอยู่ที่ใดในโลก มีการกำหนดบทลงโทษสูงขึ้นโดยองค์กรที่กระทำความผิดอาจต้องจ่ายค่าปรับสูงขึ้นถึงร้อยละ 4 ของผลประกอบการรายได้ทั่วโลก การกำหนดให้ต้องมีการขอความยินยอมอย่างชัดเจนและชัดแจ้ง (clear and affirmative consent) การกำหนดการแจ้งเตือนเมื่อเกิดข้อมูลรั่วไหล (หน่วยงานผู้ควบคุมข้อมูลและผู้ประมวลผลข้อมูลต้องแจ้งให้หน่วยงานกำกับดูแลและประชาชนทราบภายใน 72 ชั่วโมง) การกำหนดขอบเขตของเจ้าของข้อมูลทราบว่าข้อมูลจะถูกใช้อย่างไร เพื่อวัตถุประสงค์อะไร และต้องจัดทำสำเนาข้อมูลให้กับเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์โดยห้ามเรียกเก็บค่าใช้จ่ายเพิ่ม การกำหนดให้มีการรับรองสิทธิในการโอนข้อมูลไปยังผู้ประกอบการอื่น (Right to data portability) การกำหนดการรับรองสิทธิที่จะถูกลืม

---

[1] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 32

“บุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว

การกระทำอันเป็นการละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิของบุคคลตามวรรคหนึ่ง หรือการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าในทางใด ๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ”

[2] Universal Declaration of Human Rights 1948 Article 12.

“ No one shall be subjected to arbitrary interference with his privacy, family, home or correspondence, nor to attacks upon his honour and reputation. Everyone has the right to the protection of the law against such interference or attacks.”

[3] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 - 421

(Right to be forgotten) โดยที่เจ้าของข้อมูลสามารถขอให้หน่วยงานควบคุมข้อมูลลบข้อมูลของตนเองออกได้ โดยหลักการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นก็เพื่อคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของบุคคลในการทำธุรกรรมต่าง ๆ ซึ่งนอกจากจะมีผลบังคับใช้แก่การส่งข้อมูลภายในประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปแล้ว สำหรับผู้ประกอบการนานาประเทศ รวมทั้งประเทศไทยหากจะทำการรับส่งข้อมูลกับประเทศในสหภาพยุโรปก็ต้องมีมาตรฐานการเก็บรวบรวม ใช้ เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลในระดับเดียวกันกับสหภาพยุโรป

จากการเปลี่ยนแปลงของสหภาพยุโรปส่งผลให้ประเทศไทยต้องปรับปรุงกฎหมายเพื่อรองรับการทำธุรกรรมกับสหภาพยุโรป ประเทศไทยจึงได้มีการออกพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2562 และจะมีผลใช้บังคับตามกฎหมายในวันที่ 1 มิถุนายน 2565[4] โดยรับอิทธิพลส่วนมากมาจาก GDPR กฎหมายดังกล่าวเกิดขึ้นเพื่อรองรับสิทธิส่วนบุคคล และรองรับการทำธุรกรรมกับสหภาพยุโรป และนานาประเทศ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อกฎหมายบัญญัติให้การประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลใด ๆ ต้องเป็นไปตามมาตรฐานของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 โดยไม่มีข้อยกเว้น[5] และเมื่อกฎหมายดังกล่าวเป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นใหม่จึงอาจทำให้ยังขาดความบกพร่องในบางประการ ดังเช่นการดำเนินงานในธุรกิจภาคธนาคารพาณิชย์ซึ่งมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ใกล้ชิดกับข้อมูลส่วนบุคคล โดยไม่เพียงแต่เป็นการทำธุรกรรมระหว่างบุคคลในประเทศไทยเท่านั้น ในความเป็นจริงแล้วการดำเนินธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ก็อาจมีการทำธุรกรรมระหว่างประเทศด้วย ซึ่งในการดำเนินธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ก็มีการเก็บรวบรวม ใช้ เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล เช่น การเก็บข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้าลงบนฐานข้อมูลของธนาคาร การตรวจสอบหาประวัติอาชญากรรมของลูกค้าก่อนการรับเข้าเป็นลูกค้า การใช้ฐานข้อมูลลูกค้าเพื่อการตลาด การป้องกันมิให้มีการนำข้อมูลไปใช้ในทางที่ผิดเพื่อป้องกันการทุจริตในธุรกิจธนาคารพาณิชย์อันจะสร้างความเสียหายมหาศาลแก่เศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้นเมื่อมีกฎหมายดังกล่าวเข้ามาบังคับใช้การดำเนินการของธุรกิจธนาคารพาณิชย์ย่อมได้รับผลกระทบทำให้ไม่สามารถดำเนินธุรกิจไปได้โดยปกติตามเดิม แต่ต้องมีการปรับตัว ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่เพื่อดำเนินธุรกิจต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานของความน่าเชื่อถือของประชาชน และเพื่อความมั่นคงของเศรษฐกิจในประเทศ

---

[4] พระราชกฤษฎีกากำหนดหน่วยงานและกิจการที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่อยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 มาตรา 3

[5] พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 มาตรา 4 วรรคสาม (สอดคล้องกับ GDPR, Article 2.1)

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

(1) เพื่อศึกษาการเก็บรวบรวม ใช้ เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของธุรกิจธนาคารพาณิชย์เพื่อป้องกันการทุจริต

(2) เพื่อศึกษาการเก็บรวบรวม ใช้ เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในธุรกิจธนาคารพาณิชย์

(3) เพื่อศึกษาการเก็บรวบรวม ใช้ เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของต่างประเทศ

(4) เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล กฎหมายที่เกี่ยวข้องและแนวปฏิบัติต่าง ๆ ของชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตให้สอดคล้องกับวิธีการปฏิบัติงานของธุรกิจธนาคารพาณิชย์

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

กิจกรรมการตรวจสอบและป้องกันการทุจริตของชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในธุรกิจธนาคารพาณิชย์ของประเทศไทยยังมีข้อจำกัด ทำได้เพียงกิจกรรมที่จำกัดเฉพาะเป็นฐานของธนาคารเองเท่านั้น ซึ่งจำเป็นต้องมีกฎหมายรองรับให้ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์สาธารณะได้มากขึ้น

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

เป็นการศึกษาวิจัยเอกสาร โดยมุ่งศึกษาการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 ศึกษาการตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในธุรกิจธนาคารพาณิชย์ และแนวทางปฏิบัติของชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต (ชมรม fraud) เพื่อป้องกันการทุจริตในธุรกิจธนาคารพาณิชย์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลโดยนำวิธีการเก็บข้อมูลแนวปฏิบัติงานของธนาคารพาณิชย์และชมรมการตรวจสอบและป้องกันการทุจริตมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อให้ทราบถึงหลักเกณฑ์ แนวทางปฏิบัติ และปัญหาเพื่อหาช่องว่างและนำมาพัฒนากฎหมายของประเทศไทยต่อไป

1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา

การศึกษาจะใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลัก ประกอบการสอบถามข้อมูลผ่านวิธีการสัมภาษณ์จากผู้ปฏิบัติงาน โดยศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลจากตัวบทกฎหมายไทย ประกอบกับกฎ ประกาศ แนวปฏิบัติในการตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในธุรกิจธนาคารพาณิชย์ และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องจากชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต โดยหลังจากการรวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการวิจัย หากประเมินแล้วค้นพบว่ามีข้อมูลถูกต้องครบถ้วนเพียงพอ จึงจะนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

(1) มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

(2) ทราบถึงแนวปฏิบัติในการเก็บรวบรวม ใช้ เปิดเผยข้อมูลระหว่างสมาชิกชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต

(3) ทราบถึงการเก็บ รวบรวม ใช้ เปิดเผยของข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อป้องกันการทุจริตในธุรกิจภาคธนาคารพาณิชย์

(4) ทราบถึงสภาพปัญหาของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลต่อการบังคับใช้กับธุรกิจธนาคารพาณิชย์

(5) เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงาน

บทที่ 2 การตรวจสอบและป้องกันการทุจริต ของธุรกิจธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย

ธุรกิจธนาคารพาณิชย์เป็นธุรกิจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไว้เนื้อเชื่อใจของประชาชน เป็นแหล่งระดมเงินฝาก ระดมเงินทุน เป็นแหล่งให้กู้ยืมเงิน และให้บริการอื่น ๆ เช่น การโอนเงินระหว่างบัญชีภายในธนาคาร และ/หรือ ภายนอกธนาคาร การเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยและนายหน้าประกันชีวิต การเป็นนายหน้าซื้อขายหลักทรัพย์ การค้าหลักทรัพย์และการจัดจำหน่ายหลักทรัพย์ การเป็นที่ปรึกษาการเงินหรือการลงทุน การเป็นตัวแทนจำหน่ายหุ้นในประเทศ ซึ่งนับได้ว่าเป็นธุรกิจที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ อันส่งผลให้ธนาคารแห่งประเทศไทยต้องเข้ามาควบคุมธุรกิจธนาคารพาณิชย์โดยอาศัยอำนาจของพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ในการออกประกาศและมาตรการต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความมีเสถียรภาพและความมั่นคงให้กับธนาคารต่าง ๆ ทั่วประเทศ ทั้งธนาคารพาณิชย์ ธนาคารเฉพาะกิจ และธนาคารต่างประเทศซึ่งตั้งอยู่ในประเทศไทย ภายใต้บังคับของธนาคารแห่งประเทศไทยทำให้ธนาคารพาณิชย์จำต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์มากมายหลายประการ โดยเริ่มต้นตั้งแต่การจัดตั้งและการขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจสถาบันการเงิน การกำหนดขอบเขตการประกอบธุรกิจสถาบันการเงิน การให้สินเชื่อและธุรกรรมคล้ายสินเชื่อ การจัดตั้งกลุ่มธุรกิจทางการเงิน การประกอบธุรกิจสนันสนุน การอนุญาตให้ธุรกิจธนาคารพาณิชย์ประกอบธุรกิจให้บริการอื่น การดูแลด้านความเสี่ยงและความมั่นคงของสถาบันการเงิน (Prudential Measures) โดยมีการกำหนดความเสี่ยงด้านเครดิต ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง ความเสี่ยงด้านตลาดตลาด ความเสี่ยงด้านปฏิบัติการ เรื่องเงินกองทุนระบุให้ธนาคารต้องมีการจัดชั้นกันเงินสำรอง การตรวจสอบข้อมูลลูกค้าเพื่อการบริหารความเสี่ยงให้กับธุรกิจ และนอกเหนือจากนั้นแล้วธนาคารพาณิชย์มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่อาศัยอำนาจของพระราชบัญญัติในการออกหลักเกณฑ์ต่าง ๆ โดยเข้ามามีส่วนควบคุมให้ธุรกิจธนาคารพาณิชย์จำเป็นต้องมีการรู้จักตัวตนของลูกค้า หรือที่เรียกว่า Know Your Customer (KYC) หรือแม้กระทั่งการตรวจสอบข้อมูลลูกค้าเพื่อทราบข้อเท็จจริง (Customer Due Diligence) ซึ่งกระบวนการเหล่านี้เป็นกระบวนการที่ทุกธนาคารจำเป็นต้องมีการปฏิบัติตามอย่างชัดเจน

2.1 การดำเนินการตรวจสอบข้อมูลเพื่อป้องกันการทุจริตของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย

ในแต่ละธนาคารพาณิชย์จะมีการตรวจสอบข้อมูลของลูกค้าเบื้องต้นตามหลักเกณฑ์ของธนาคารแห่งประเทศไทย พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ประกอบกับหลักเกณฑ์ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยอาจมีกระบวนการเข้มข้นมากหรือน้อยที่แตกต่างกันไปซึ่งขึ้นอยู่กับการพิจารณาอนุมัตินโยบายภายในของแต่ละองค์กรแล้วแต่กรณี แต่อย่างไรก็ตามลักษณะของการปฏิบัติงานย่อมมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันจะแตกต่างกันก็เฉพาะแต่ข้อมูลที่นำมาใช้ตรวจสอบเท่านั้น ธนาคารพาณิชย์ที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย (พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551) มักมีลักษณะการดำเนินการที่คล้ายคลึงกันดังจะกล่าวต่อไป ส่วนธนาคารพาณิชย์ที่เป็นบริษัทลูกของธนาคารพาณิชย์ในต่างประเทศอาจมีกระบวนการที่เข้มข้นมากขึ้น เพราะนอกจากต้องปฏิบัติตามกฎหมายไทยแล้วยังต้องปฏิบัติตามกฎหมายแม่ในต่างประเทศด้วย

การดำเนินการตรวจสอบเพื่อป้องกันการทุจริตในธนาคารพาณิชย์นั้นจะมีกระบวนการตรวจสอบหลัก ๆ อยู่สองส่วน คือ (1) กระบวนการก่อนการรับเข้ามาเป็นลูกค้า และ (2) กระบวนการภายหลังจากการรับเข้ามาเป็นลูกค้า โดยจะมีการติดตามข้อมูล (Monitor) ข้อมูลของลูกค้าให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 กระบวนการก่อนการรับเป็นลูกค้า

ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยจะตรวจสอบข้อมูลของลูกค้าเบื้องต้นเพื่อประกอบการพิจารณาเครดิตก่อนการรับเข้าเป็นลูกค้าทุกครั้งตามลำดับ โดยแยกตามประเภทการทำธุรกรรม ดังนี้

(1) ธุรกรรมด้านเงินฝาก

ในการรับเปิดบัญชีเงินฝากของธนาคารพาณิชย์นั้นธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดหลักเกณฑ์การรู้จักตัวตนลูกค้าสำหรับการเปิดบัญชีเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ซึ่งประกอบไปด้วยการแสดงตนของลูกค้า (Identification) และการพิสูจน์ตัวตนของลูกค้า (Verification) เพื่อให้ธนาคารพาณิชย์กระบวนการรู้จักลูกค้า (Know Your Customer : KYC) อย่างมีประสิทธิภาพเป็น

มาตรการที่ใช้รู้จักและพิสูจน์ตัวตนของลูกค้าว่าเป็นรายนั้นจริง เพื่อป้องกันการทุจริตจากการปลอมแปลงหรือใช้ข้อมูลบุคคลอื่นในการทำธุรกรรมทางการเงิน รวมถึงเป็นมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและการแพร่ขยายอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูง (Anti-Money Laundering, Combating Financing of Terrorism and Combating Proliferation Financial : AML/CFT/CPF) โดยการเปิดบัญชีเงินฝากกับธนาคารพาณิชย์ถือเป็นธุรกรรมที่สำคัญ และเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ลูกค้าเข้าสู่บริการทางการเงินในระบบธนาคารซึ่งอาจถูกใช้เป็นช่องทางในการกระทำการทุจริต เป็นช่องทางในการฟอกเงินจนอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อข้อมูลและทรัพย์สินของลูกค้าเจ้าของบัญชีได้ ดังนั้นธนาคารแห่งประเทศไทยจึงกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์จำเป็นต้องมีขั้นตอน และวิธีการปฏิบัติงานภายในที่รัดกุมและเหมาะสมเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ซึ่งมีรายละเอียดตามลำดับดังต่อไปนี้

ขั้นตอนแรกธนาคารต้องมีกระบวนการรับลูกค้าที่มีประสิทธิภาพซึ่งต้องมีการจัดให้ลูกค้าแสดงตน การระบุตัวตนของลูกค้า การพิสูจน์ทราบข้อมูลการแสดงตนและการระบุตัวตนของลูกค้า การประเมินความเสี่ยง โดยไม่ว่าอย่างไรก็ตามธนาคารพาณิชย์มีหน้าที่จัดให้ลูกค้าแสดงตนทุกครั้งก่อนการทำธุรกรรม เว้นแต่ลูกค้าจะได้แสดงตนไว้ก่อนแล้ว[6] ซึ่งธนาคารจะทำการขอข้อมูลของลูกค้าประกอบการรับเปิดบัญชีเงินฝากตามขั้นตอนดังนี้

(1) ให้ลูกค้ากรอกเอกสารต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย

- ใบคำขอเปิดบัญชีเงินฝาก โดยข้อมูลที่ลูกค้าจำเป็นต้องกรอกข้อมูลให้นั้นประกอบไปด้วย ชื่อ นามสกุล วันเดือนปีเกิด เลขหมายบัตรประชาชนหรือหมายเลขนิติบุคคล ที่อยู่ตามบัตรประชาชน ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน ที่อยู่ปัจจุบัน ข้อมูลการติดต่อ เช่น หมายเลขโทรศัพท์ ที่อยู่อิเล็กทรอนิกส์ ข้อมูลอาชีพรวมทั้งสถานที่ตั้งที่ทำงาน และหลักฐานของเลขประจำตัวประชาชน โดยสามารถเก็บในรูปแบบกระดาษหรืออิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ ซึ่งธนาคารมีหน้าที่ต้องพิสูจน์ทราบตัวตนของลูกค้าว่าเป็นเจ้าของข้อมูลและหลักฐานที่แท้จริง

- แบบฟอร์ม KYC จะเป็นแบบฟอร์มที่ใช้สำหรับการแสดงตนก่อนการเข้าทำธุรกรรมตามกฎหมายฟอกเงิน โดยลูกค้าบุคคลธรรมดาและลูกค้านิติบุคคลจะมีรายละเอียดของข้อมูลที่ต่างกัน

[6] กฎกระทรวง กำหนดธุรกรรมที่สถาบันการเงินและผู้ประกอบอาชีพตามมาตรา 16 ต้องจัดให้ลูกค้าแสดงตน พ.ศ. 2562 ประกอบแนวปฏิบัติเรื่องการจัดให้ลูกค้าแสดงตน ตามพ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ประกาศ ณ เดือนตุลาคม 2562 ข้อ 2 การแสดงตนของลูกค้าประเภทบุคคลธรรมดา

ลูกค้าบุคคลธรรมดา ข้อมูลในแบบฟอร์มจะประกอบไปด้วย[7] ชื่อ-นามสกุล วันเดือนปีเกิด หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน ที่อยู่ตามบัตรประจำตัวประชาชนหรือที่อยู่ตามบัตรทะเบียนบ้าน และที่อยู่ปัจจุบันในประเทศไทย/ที่อยู่ปัจจุบัน (ที่ติดต่อได้) ข้อมูลอื่น ๆ เช่น หมายเลขโทรศัพท์ ชื่อสถานที่ทำงาน อาชีพ แหล่งที่มาของรายได้ ประเทศแหล่งที่มาของรายได้[8]

ลูกค้านิติบุคคล ข้อมูลในแบบฟอร์มจะประกอบไปด้วย[9] ชื่อนิติบุคคลหรือบุคคลที่มีการตกลงกันทางกฎหมาย (ที่ปรากฏในเอกสารสำคัญต่าง ๆ) ประเภทกิจการและวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจการ เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร สถานที่ตั้งและหมายเลขโทรศัพท์พร้อมทั้งข้อมูลการติดต่ออื่น ชื่อเต็มของผู้มีอำนาจลงนามแทนนิติบุคคลทุกราย ข้อมูลของบุคคลที่ได้รับมอบอำนาจทอดสุดท้ายให้ดำเนินการสร้างความสัมพันธ์และทำธุรกรรมกับธนาคารพาณิชย์ ได้แก่ ชื่อนามสกุล วันเดือนปีเกิด เลขประจำตัวประชาชน และที่อยู่ตามบัตรประชาชนหรือที่อยู่ตามทะเบียนบ้านหรือที่อยู่ปัจจุบัน หลักฐานแสดงความเป็นนิติบุคคล เช่น หนังสือรับรองการจดทะเบียน หรือเป็นบุคคลที่มีการตกลงกันตามกฎหมายแหล่งที่มาของรายได้ ประเทศแหล่งที่มาของรายได้

โดยไม่ว่าจะเป็นลูกค้าบุคคลธรรมดา ลูกค้านิติบุคคล หรือลูกค้าซึ่งบุคคลที่มีการตกลงกันตามกฎหมายก็จำเป็นต้องกรอกรายละเอียดให้ครบถ้วน โดยเฉพาะเรื่องของแหล่งที่มาของรายได้ และประเทศของแหล่งที่มาจากรายได้เนื่องจากถ้าลูกค้ามีแหล่งที่มาของรายได้จากประเทศเสี่ยงตามที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินประกาศกำหนด[10] เช่น สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี สาธารณรัฐอิสลามอิหร่าน สาธารณรัฐแอลเบเนีย บาร์เบโดส สาธารณรัฐบอตสวานา ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐกานา จาเมกา สาธารณรัฐมอริเชียส สหภาพพม่าสาธารณรัฐนิการากัว สาธารณรัฐอิสลามปากีสถาน สาธารณรัฐปานามา สาธารณรัฐอาหรับซีเรีย สาธารณรัฐ

---

[7] ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง วิธีการแสดงตนของลูกค้าสถาบันการเงินและผู้ประกอบอาชีพตามมาตรา 16 ข้อ 4 ประกอบประกอบแนวปฏิบัติเรื่องการจัดให้ลูกค้าแสดงตน ตามพ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ประกาศ ณ เดือนตุลาคม 2562 ข้อ 2 การแสดงตนของลูกค้าประเภทบุคคลธรรมดา

[8] ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่ สนส.19/1562 เรื่อง หลักเกณฑ์การรู้จักลูกค้า (Know Your Customer : KYC) สำหรับการเปิดบัญชีเงินฝากของสถาบันการเงิน ประกอบแนวปฏิบัติเรื่องการจัดให้ลูกค้าแสดงตน ตามพ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ประกาศ ณ เดือนตุลาคม 2562 ข้อ 2 การแสดงตนของลูกค้าประเภทบุคคลธรรมดา

[9] ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง วิธีการแสดงตนของลูกค้าสถาบันการเงินและผู้ประกอบอาชีพตามมาตรา 16 ข้อ 6 ประกอบประกอบแนวปฏิบัติเรื่องการจัดให้ลูกค้าแสดงตน ตามพ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ประกาศ ณ เดือนตุลาคม 2562 ข้อ 2 การแสดงตนของลูกค้านิติบุคคล

[10] สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, **รายชื่อประเทศที่มีความเสี่ยงสูง** [ออนไลน์], 27 มกราคม 2564. แหล่งที่มา https://www.amlo.go.th/index.php/th/2016-05-04-04-48-38/risk-countrie

ยูกันดา สาธารณรัฐเยเมน สาธารณรัฐซิมบับเวก็อาจสันนิษฐานได้ว่าเงินที่ลูกค้าเดินบัญชีอยู่นั้นเป็นเงินที่ได้มาจากการปกระทำความผิดฐานฟอกเงิน รวมไปถึงการใช้แบบฟอร์มดังกล่าวในการทบทวนข้อมูลของลูกค้าตามรอบระยะเวลาที่กำหนดด้วย

- แบบฟอร์ม FATCA เป็นแบบฟอร์มที่ใช้คัดกรองว่าบุคคลที่นำเงินมาฝากกับธนาคารนั้นเป็นบุคคลที่มีสัญชาติอเมริกาหรือไม่ ซึ่งกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกากำหนดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ในการป้องกันการหลีกเลี่ยงภาษีของบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลของสหรัฐอเมริกา[11] ที่ทำธุรกรรมทางการเงินระหว่างประเทศตามแนวคิดและหลักการในการจัดเก็บภาษีของประเทศสหรัฐฯ เป็นไปตามหลักแหล่งเงินได้ทั่วโลก (Worldwide Income Basis)

- ใบแสดงความยินยอมให้เปิดเผยข้อมูลทางการตลาด เป็นแบบฟอร์มที่ธนาคารใช้สำหรับการขอความยินยอมจากลูกค้าในการเปิดเผยข้อมูลเพื่อวัตถุประสงค์ทางการตลาดไปยังบริษัทในกลุ่มธุรกิจทางการเงิน และ/หรือ บริษัทในเครือ ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด

(2) ธนาคารจะดำเนินการตรวจสอบข้อมูลในบัตรประชาชนของลูกค้าผ่านระบบของกรมการปกครอง (DOPA) โดยเสียบบัตรประชาชนของลูกค้ากับเครื่องอ่านบัตรประชาชนแบบอเนกประสงค์ของกรมการปกครอง เพื่อระบุตัวตนของลูกค้า ตรวจสอบความถูกต้องและความเป็นปัจจุบันของข้อมูล[12] ซึ่งเป็นกระบวนการที่กำหนดขึ้นเพื่อประเมินและบริหารความเสี่ยงก่อนอนุมัติรับลูกค้า นอกจากนั้นธนาคารยังตรวจสอบข้อมูลของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับลูกค้าเพิ่มเติมด้วย ทั้งนี้ เพื่อเป็นการยืนยันพิสูจน์ตัวตนให้แน่ชัดว่าบุคคลที่มาเปิดบัญชีเป็นลูกค้าตัวจริง พร้อมทั้งตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนของรายละเอียดต่าง ๆ ในใบคำขอเพื่อให้ทราบว่าลูกค้าได้ให้ข้อมูลการแสดงตนครบถ้วนถูกต้องทุกข้อ

ขั้นตอนถัดมาคือ เมื่อลูกค้ากรอกรายละเอียดครบถ้วนสมบูรณ์มาแล้วธนาคารจะมีการตรวจสอบ sanction list และตรวจสอบประวัติลูกค้าเพิ่มเติมจากแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ เช่น การตรวจสอบข้อมูลจากเว็บไซต์ หรือเฟสบุ๊ค โดยหากพบข่าวของลูกค้าบนฐานข้อมูลสาธารณะ

---

[11] กรมสรรพากร, **ความเป็นมาของ FATCA** [ออนไลน์], 30 มกราคม 2564. แหล่งที่มา https://www.rd.go.th/56958.html

[12] กฎกระทรวงการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า พ.ศ.2563 ประกอบประกาศสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เรื่อง แนวทางการระบุตัวตนและพิสูจน์ทราบตัวตนของลูกค้า และการระบุและพิสูจน์ทราบตัวตนของผู้ได้รับประโยชน์ที่แท้จริง ประกาศ ณ วันที่ 20 มกราคม 2564 ข้อ 3 (ก)

เช่น ข่าวอาชญากรรม ข่าวกระทำความผิดต่าง ๆ การฉ้อโกง การปล้น ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ธนาคารก็อาจปฏิเสธ หรือหลีกเลี่ยงการเปิดบัญชีกับลูกค้ารายนั้น ๆ พร้อมทั้งเก็บข้อมูลชื่อ นามสกุล และเลขหมายบัตรประจำตัวประชาชนของบุคคลที่มาเปิดบัญชีไว้ในระบบฐานข้อมูลของธนาคาร

ขั้นตอนสุดท้ายธนาคารจะประเมินความเสี่ยงในการเข้าทำธุรกรรมของลูกค้ารายนั้น ๆ โดยการตรวจสอบข้อมูลจากฐานข้อมูลของธนาคาร (แต่ละธนาคารเป็นคนจัดทำขึ้นเพื่อใช้สำหรับการบริหารความเสี่ยงภายในธนาคารและ/หรือบริษัทในเครือ) ทั้งลูกค้าเก่าและลูกค้าใหม่ ในกรณีที่พบว่าลูกค้ามีรายชื่อตรงกับฐานข้อมูลที่ใช้ในการบริหารความเสี่ยงของธนาคาร ธนาคารอาจดำเนินการแบ่งลูกค้าออกเป็นสามจำพวกคือ กลุ่มที่ธนาคารห้ามรับทำธุรกรรมโดยทันที ธนาคารจะปฏิเสธการเปิดบัญชีโดยทันที กลุ่มที่ลูกค้าไม่ประสงค์จะทำธุรกรรมด้วย และกลุ่มสุดท้ายคือกลุ่มที่ธนาคารต้องใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษในการรับเป็นลูกค้าโดยธนาคารต้องติดตามและเพิ่มความระมัดระวังมากเป็นพิเศษโดยเฉพาะหากเป็นลูกค้าที่เข้าข่ายมีความเสี่ยงตามฐานข้อมูลที่ธนาคารเคยบันทึกไว้

ข้อสังเกตของการเปิดบัญชีเงินฝาก หากขณะที่ลูกค้ากรอกใบคำขอเปิดบัญชีนั้น ลูกค้ามีพฤติกรรมน่าสงสัย เช่น โทรศัพท์หาบุคคลอื่นเพื่อสอบถามข้อมูลที่ต้องกรอกในใบคำขอ เปิดสมุดที่จดรายละเอียดเกี่ยวกับการเปิดบัญชีไว้แล้วนำมากรอกลงในใบคำขอ กรอกข้อมูลไม่ตรงตามเอกสารหลักฐานอื่น ๆ ที่ให้กับธนาคาร หรือหากมีพฤติกรรมที่น่าสงสัย ธนาคารก็อาจพิจารณาว่าลูกค้ารายดังกล่าวรับจ้างเปิดบัญชีหรือไม่ โดยอาจมีการบันทึกในฐานข้อมูลของธนาคารว่าลูกค้ารายนี้ว่ามีพฤติกรรมที่น่าสงสัย และธนาคารอาจรับหรือไม่รับเปิดบัญชีให้แก่ลูกค้ารายดังกล่าวนั้นโดยขึ้นอยู่กับการพิจารณาของแต่ละธนาคารซึ่งเป็นไปตามหลักการและแนวนโยบายในการบริหารความเสี่ยงของแต่ละองค์กร

ด้วยเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้สอดรับกับโลกในปัจจุบันธนาคารแห่งประเทศไทยจึงมีการออกประกาศกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์สามารถให้บริการเปิดบัญชีเงินฝากได้ทั้งแบบพบเห็นลูกค้าต่อหน้า (Face-to-Face) และแบบไม่พบเห็นลูกค้าต่อหน้า (Non Face-to-Face) โดยในส่วนของหลักเกณฑ์การแสดงตนของลูกค้า (Identification) ให้ธนาคารพาณิชย์ถือปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพื่อลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ทางการ สำหรับการพิสูจน์ตัวตนของลูกค้า (Verification) ธนาคารพาณิชย์สามารถพิสูจน์ตัวตนของ

ลูกค้าด้วยตนเองหรือพิสูจน์ตัวตนของลูกค้าด้วยระบบการยืนยันตัวตนทางดิจิทัลผ่าน National Digital ID Platform (NDID Platform) ได้

(2) ธุรกรรมด้านสินเชื่อรายย่อย

ในการทำธุรกรรมด้านสินเชื่อนั้น แม้ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ด้านสินเชื่อจะถูกพิจารณาเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีปัจจัยความเสี่ยงต่ำต่อการฟอกเงิน เนื่องจากเป็นผลิตภัณฑ์ที่ไม่สามารถแลกเปลี่ยนเป็นเงินสดหรือถอนหรือคืนเป็นเงินสดได้ในระยะเวลาอันสั้น[13] ตัวอย่างเช่น การขอสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย ซึ่งมักมีระยะเวลาการผ่อนตั้งแต่ 60 งวด ไปจนกระทั่ง 360 งวด แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายก็กำหนดให้การประกอบธุรกิจประเภทดังกล่าวต้องมีกระบวนการจัดให้ลูกค้าแสดงตน และการพิสูจน์ทราบตัวตนของลูกค้าดังเช่นการเปิดบัญชีเงินฝากกับธนาคารด้วย

ธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ จึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการตรวจสอบข้อมูลลูกค้าก่อนการรับเข้ามาเป็นลูกค้า เนื่องจากเป็นการป้องกันไม่ให้ลูกค้าใช้ธนาคารเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด การกระทำทุจริตต่าง ๆ หรือถูกใช้เป็นช่องทางในการฟอกเงิน อันจะทำให้ธนาคารขาดความน่าเชื่อถือจากประชาชน และทำให้ธนาคารมีภาระหน้าที่คอยติดตามลูกค้าที่มีประวัติส่อแววทุจริตหรือใช้การทำธุรกรรมเป็นช่องทางหนึ่งในการฟอกเงิน ดังนั้นธนาคารพาณิชย์จึงมีวิธีปฏิบัติงานอย่างรัดกุมซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนแรกธนาคารต้องจัดให้ลูกค้าแสดงตนทุกครั้งก่อนการทำธุรกรรม เว้นแต่ลูกค้าจะได้แสดงตนไว้ก่อนแล้ว[14] เมื่อลูกค้าประสงค์จะขอสินเชื่อกับธนาคาร เช่น สินเชื่อเงินกู้ สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย สินเชื่อเพื่อประกอบกิจการขนาดเล็กหรือขนาดกลาง (SME) สินเชื่อเช่าซื้อ สินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ สินเชื่อจำนำทะเบียนรถ ธนาคารก็จะให้ลูกค้ากรอกเอกสารต่าง ๆ ดังนี้

[13] กฎกระทรวงการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า พ.ศ. 2563 ประกอบเรื่องประกาศของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เรื่อง แนวทางในการพิจารณาปัจจัยความเสี่ยงด้านการฟอกเงินหรือการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย หรือการแพร่ขยายอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูง ลงวันที่ 28 มกราคม 2564 ข้อ 8 (ก)

[14] กฎกระทรวงกำหนดธุรกรรมที่สถาบันการเงินและผู้ประกอบอาชีพตามมาตรา 16 ต้องจัดให้ลูกค้าแสดงตน พ.ศ. 2562 ประกอบแนวปฏิบัติเรื่องการจัดให้ลูกค้าแสดงตน ตามพ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ประกาศ ณ เดือนตุลาคม 2562 ข้อ 2 การแสดงตนของลูกค้าประเภทบุคคลธรรมดา

- ใบคำขอกู้สินเชื่อ ทั้งลูกค้าบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล จะมีข้อมูลที่ลูกค้าจำเป็นต้องกรอกประกอบไปด้วย ชื่อ นามสกุล วันเดือนปีเกิด เลขหมายบัตรประชาชน/หมายเลขทะเบียนนิติบุคคล ที่อยู่ตามบัตรประชาชน ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน ที่อยู่ปัจจุบัน หรือที่ตั้งสำนักงาน ข้อมูลการติดต่อ เช่น หมายเลขโทรศัพท์ ที่อยู่อิเล็กทรอนิกส์ ข้อมูลอาชีพรวมทั้งสถานที่ตั้งที่ทำงาน หลักฐานของเลขประจำตัวประชาชนหรือหนังสือรับรองการจดทะเบียนบริษัท เช่น สำเนาบัตรประชาชนที่ยังไม่หมดอายุ สำเนาทะเบียนบ้าน โดยสามารถเก็บในรูปแบบกระดาษหรืออิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ ข้อมูลอาชีพ แหล่งที่มาของรายได้ ประเทศแหล่งที่มาของรายได้[15] และข้อมูลที่ธนาคารสามารถติดตามทวงถามหนี้แทนลูกค้าได้ ซึ่งธนาคารย่อมไม่สามารถทวงถามหนี้หรือเปิดเผยความเป็นหนี้ให้กับบุคคลภายนอกได้[16] และธนาคารมีหน้าที่ต้องพิสูจน์ทราบตัวตนของลูกค้าว่าเป็นเจ้าของข้อมูลและหลักฐานจริง และต้องขอเอกสารทางการเงิน เช่น หนังสือรับรองเงินเดือน รายการเดินบัญชีย้อนหลัง และเอกสารการขอตรวจสอบเครดิตบูโรจากลูกค้าเพื่อประกอบการพิจารณาอนุมัติสินเชื่อของธนาคาร

- ใบแสดงความยินยอมให้เปิดเผยข้อมูลทางการตลาด เป็นแบบฟอร์มที่ธนาคารใช้สำหรับการขอความยินยอมจากลูกค้าในการเปิดเผยข้อมูลเพื่อวัตถุประสงค์ทางการตลาดไปยังบริษัทในกลุ่มธุรกิจทางการเงิน และ/หรือ บริษัทในเครือ ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามที่ธปท.กำหนด

- หนังสือให้ความยินยอมในการเปิดเผยข้อมูลเครดิต โดยข้อมูลที่จำต้องกรอกคือ ชื่อ นามสกุล และเลขหมายประจำตัวประชาชน ซึ่งเอกสารฉบับนี้เป็นเอกสารที่ลูกค้าให้ความยินยอมแก่ธนาคารในการสืบค้นประวัติด้านเครดิตของลูกค้า

ขั้นตอนถัดมา ธนาคารจะตรวจสอบเครดิตของลูกค้าจากข้อมูลเครดิตบูโรจากสำนักงานข้อมูลเครดิตแห่งชาติ โดยสำนักงานดังกล่าวจะมีหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการจัดเก็บข้อมูลบัญชีสินเชื่อและประวัติการชำระสินเชื่อทุกประเภทของบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล ซึ่งส่งมาจากสถาบันการเงินต่าง ๆ และบริษัทที่เป็นสมาชิกเครดิตบูโร โดยข้อมูลที่ได้จากเครดิตบูโรธนาคารจะใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาการอนุมัติสินเชื่อ เนื่องจากเป็นข้อมูลที่แสดงถึงศักยภาพในการชำระหนี้ของลูกหนี้ โดยตัวเลขในข้อมูลของข้อมูลเครดิตสามารถบอกสถานการณ์ชำระหนี้ของลูกหนี้ได้อย่าง

---

[15] ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่ สนส.19/1562 เรื่อง หลักเกณฑ์การรู้จักลูกค้า (Know Your Customer : KYC) สำหรับการเปิดบัญชีเงินฝากของสถาบันการเงิน ประกอบแนวปฏิบัติเรื่องการจัดให้ลูกค้าแสดงตน ตามพ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ประกาศ ณ เดือนตุลาคม 2562 ข้อ 2 การแสดงตนของลูกค้าประเภทบุคคลธรรมดา

[16] พระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 มาตรา 11(3) ประกอบแนวปฏิบัติในการติดตามทวงถามหนี้ของธนาคารแห่งประเทศไทย ลงวันที่ 3 สิงหาคม 2551

ชัดเจน เช่น หมายเลข 10 หมายถึง ชำระหนี้ตามปกติ จ่ายครบ จ่ายตรงตามเงื่อนไข ไม่มียอดค้างชำระหรือค้างชำระไม่เกิน 30 วัน หมายเลข 11 หมายถึง ปิดบัญชีสินเชื่อแล้ว ไม่มีหนี้ค้าง หมายเลข 20 หมายถึง หนี้ค้างชำระเกิน 90 วัน เป็นสถานะที่ส่งผลเสียต่อลูกหนี้ในการขอสินเชื่อต่อไป ซึ่งธนาคารก็จะดูข้อมูลส่วนนี้ประกอบกับข้อมูลภาระหนี้ที่ลูกหนี้ขอสินเชื่อกับธนาคารอื่น ๆ ไว้ก่อนหน้าเพื่อประเมินศักยภาพของลูกค้าและพิจารณาอนุมัติวงเงินให้แก่ลูกค้า

ขั้นตอนสุดท้าย ธนาคารจะทำการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า เป็นการรู้จักตัวตนของลูกค้าหรือที่เรียกว่า Customer Due Diligence (CDD) โดยจะตรวจสอบข้อมูลแสดงตนที่ลูกค้าให้ไว้กับธนาคาร เพื่อทราบถึงวัตถุประสงค์ ความสัมพันธ์ทางธุรกิจ และธุรกรรมที่กำลังดำเนินการอยู่ให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หรือกิจการของลูกค้า อีกทั้งธนาคารจะนำข้อมูลที่ได้มาตามข้างต้นมาตรวจสอบกับฐานข้อมูลของธนาคารหากเป็นลูกค้าที่มีฐานข้อมูลเก่าอยู่กับธนาคาร ธนาคารจะเช็คประวัติการผ่อนชำระเก่าเพิ่มเติมเพื่อประกอบการพิจารณาอนุมัติ และจะตรวจข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งข้อมูลสาธารณะ เช่น การตรวจสอบข้อมูลจากเว็บไซต์ หรือเฟสบุ๊ค โดยหากธนาคารพบข่าวของลูกค้าบนฐานข้อมูลสาธารณะ เช่น ข่าวอาชญากรรม ข่าวกระทำความผิดต่าง ๆ การฉ้อโกง การปล้น ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด หรือพบประวัติที่น่าสงสัยในฐานข้อมูลของธนาคาร ธนาคารก็อาจปฏิเสธการปล่อยสินเชื่อให้กับลูกค้ารายนั้น ๆ พร้อมทั้งเก็บข้อมูลชื่อ นามสกุล และเลขหมายบัตรประจำตัวประชาชนของบุคคลที่มาขอกู้สินเชื่อไว้ในระบบฐานข้อมูลของธนาคารต่อไป

(3) ธุรกรรมด้านสินเชื่อรายใหญ่

ธุรกรรมของสินเชื่อรายใหญ่ในแต่ละธนาคารพาณิชย์มักแบ่งแยกธุรกรรมออกไปเป็นอีกส่วนงานหนึ่งอย่างชัดเจน เนื่องด้วยการพิจารณาอนุมัติวงเงินในการเข้าทำธุรกรรมนั้นมักผ่านการขอสินเชื่อในรูปแบบของบริษัทและมีการขอสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์ในวงเงินที่สูงส่งผลให้การพิจารณาอนุมัติวงเงินจึงต้องพิจารณาอย่างระมัดระวังโดยใช้ประวัติด้านเครดิตของลูกค้าประกอบการพิจารณารายละเอียดอย่างถี่ถ้วน และแม้ว่าลูกค้ากลุ่มดังกล่าวมักจะอยู่ในรูปแบบของนิติบุคคลก็ตาม แต่กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินก็มิได้ยกเว้นให้ลูกค้ากลุ่มดังกล่าวมิต้องกระทำการแสดงตนกับธนาคารพาณิชย์แต่อย่างใด ดังนั้นธนาคารพาณิชย์ก็ยังคงมีหน้าที่ต้อง

ขอข้อมูลของลูกค้ากลุ่มนี้โดยมีขั้นตอนเช่นเดียวกับสินเชื่อรายย่อย แต่จะมีข้อมูลที่เพิ่มเติมขึ้นมาคือ ข้อมูลของกรรมการที่เป็นบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการสร้างความสัมพันธ์กับธนาคาร ซึ่งประกอบไปด้วยข้อมูล ชื่อ นามสกุล วันเดือนปีเกิด หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน ที่อยู่ตามบัตรประจำตัวประชาชน หรือที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน และที่อยู่ปัจจุบันในกรณีที่ไม่ได้อาศัยอยู่ ณ ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน[17]

ไม่ว่าอย่างไรก็ตามสำหรับลูกค้าทุกประเภทธนาคารมีความจำเป็นต้องตรวจสอบ Sanction List ก่อนการรับเข้าเป็นลูกค้าเสมอ โดยต้องตรวจสอบว่าลูกค้ารายดังกล่าวไม่เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน หรือ การกระทำความผิดที่เกี่ยวกับการฟอกเงิน หรือ การกระทำความผิดฐานสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย หรือ อยู่ในกลุ่มบัญชีรายชื่อเฝ้าระวังจากทางการและ ปปง. (Sanction List ทั้งรายชื่อในปัจจุบัน และรายชื่อที่จะเกิดใหม่ในอนาคต) ก่อนที่ธนาคารจะเริ่มความสัมพันธ์กับลูกค้ารายหนึ่งและตลอดระยะเวลาที่เป็นลูกค้า กรณีลูกค้าเป็นนิติบุคคลให้ตรวจสอบ Sanction List ผู้ที่เกี่ยวข้องด้วย

(4) ธุรกรรมที่ให้บริการผ่านธนาคาร

นอกเหนือจากผลิตภัณฑ์ที่ธนาคารเป็นผู้คิดค้นและนำเสนอพร้อมทั้งให้บริการภายใต้ธนาคารเองนั้น ธนาคารยังประกอบธุรกิจประเภทธุรกรรมที่ให้บริการผ่านธนาคาร เช่น ให้บริการขายหน่วยลงทุนกองทุนรวม และการเป็นนายหน้าขายประกัน โดยผ่านช่องทางสาขาของธนาคารซึ่งธนาคารอยู่ในฐานะคนรับลูกค้าให้กับบริษัทประกันภัย และบริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนจึงมีหน้าที่ต้องจัดให้ลูกค้ามีการแสดงตนและตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าด้วยเช่นกัน

<u>การให้บริการขายหน่วยลงทุน</u> ในปัจจุบันธนาคารพาณิชย์เป็นช่องทางในการซื้อขายหน่วยลงทุนของกองทุนรวมโดยผ่านช่องทางสาขาของธนาคารพาณิชย์ทั่วประเทศซึ่งการที่ธนาคารพาณิชย์จะทำการประกอบธุรกิจการให้บริการขายหน่วยลงทุนได้นั้นต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขของธนาคารแห่งประเทศไทย (“ธปท.”)[18] กล่าวคือธนาคารพาณิชย์ต้องได้รับความเห็นชอบจากธปท. ภายใต้เงื่อนไข

[17] กฎกระทรวงกำหนดธุรกรรมที่สถาบันการเงินและผู้ประกอบอาชีพตามมาตรา 16 ต้องจัดให้ลูกค้าแสดงตน พ.ศ. 2562 ประกอบแนวปฏิบัติเรื่องการจัดให้ลูกค้าแสดงตน ตามพ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ประกาศ ณ เดือนตุลาคม 2562 ข้อ 3 การแสดงตนของลูกค้านิติบุคคล

[18] ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่ สนส.15/2561 เรื่อง การอนุญาตให้ธุรกิจธนาคารพาณิชย์ประกอบหลักทรัพย์

การปฏิบัติงานและนโยบายของแต่ละธนาคาร แต่ในกระบวนการให้บริการขายหน่วยลงทุนกองทุนรวมนั้น ธนาคารก็ต้องมีกระบวนการต่าง ๆ ที่รัดกุมเพื่อเป็นการป้องกันการทุจริตดังนี้

เมื่อลูกค้าเข้ามาติดต่อขอซื้อหน่วยลงทุนในกองทุนรวม ธนาคารในฐานะตัวแทนการขายของบริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุน (“บลจ.”) ต้องจัดให้ลูกค้าแสดงตนตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน[19]แทนบลจ. โดยกระบวนการเป็นไปเช่นเดียวกับกระบวนการเปิดบัญชีเงินฝากและการขอกู้สินเชื่อจากธนาคาร และจำเป็นต้องปฏิบัติตามเกณฑ์ของธนาคารแห่งประเทศไทย และหลักเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์เพิ่มเติมซึ่งธนาคารจะทำการขอข้อมูลของลูกค้าตามขั้นตอนดังนี้

(1) ให้ลูกค้ากรอกเอกสารต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย

- ใบคำขอเปิดบัญชีกองทุนเปิด โดยข้อมูลที่ลูกค้าจำเป็นต้องกรอกข้อมูลให้นั้นประกอบไปด้วย ชื่อ นามสกุล วันเดือนปีเกิด เลขหมายบัตรประชาชน วันที่ออกบัตรประชาชน และวันที่บัตรประชาชนหมดอายุ ที่อยู่ตามบัตรประชาชน ที่อยู่ปัจจุบัน ข้อมูลการติดต่อ เช่น หมายเลขโทรศัพท์ ที่อยู่อิเล็กทรอนิกส์ ข้อมูลอาชีพรวมทั้งสถานที่ตั้งที่ทำงาน และหลักฐานของเลขประจำตัวประชาชน โดยสามารถเก็บในรูปแบบกระดาษหรืออิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ ซึ่งธนาคารมีหน้าที่ต้องพิสูจน์ทราบตัวตนของลูกค้าว่าเป็นเจ้าของข้อมูลและหลักฐานจริง
- แบบฟอร์ม KYC ซึ่งประกอบไปด้วย ชื่อ-นามสกุล ประวัติส่วนตัว ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน ที่อยู่ปัจจุบันในประเทศไทย/ที่อยู่ปัจจุบัน (ที่ติดต่อได้) ชื่อสถานที่ทำงาน อาชีพ แหล่งที่มาของรายได้ ประเทศแหล่งที่มาของรายได้ ซึ่งแบบฟอร์มดังกล่าวลูกค้าจำต้องกรอกรายละเอียดให้ครบถ้วนทุกช่อง โดยเฉพาะเรื่องของแหล่งที่มาของรายได้ และประเทศของแหล่งที่มาจากรายได้ เนื่องจากถ้าที่มาของรายได้มาจากประเทศเสี่ยงตามที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินประกาศกำหนดก็อาจสันนิษฐานได้ว่าเงินที่ลูกค้าเดินบัญชีอยู่นั้นเป็นเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน
- แบบฟอร์ม FATCA เป็นแบบฟอร์มที่กำหนดขึ้นเพื่อให้บุคคลที่มีสัญชาติสหรัฐอเมริกาเสียภาษีให้กับสหรัฐอเมริกา ไม่ว่าจะได้รับรายได้จากประเทศใดของโลกตามหลักถิ่นที่อยู่ และกำหนดให้

[19] กฎกระทรวงกำหนดธุรกรรมที่สถาบันการเงินและผู้ประกอบอาชีพตามมาตรา 16 ต้องจัดให้ลูกค้าแสดงตน พ.ศ. 2562 ประกอบแนวปฏิบัติเรื่องการจัดให้ลูกค้าแสดงตน ตามพ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ข้อ 2 การแสดงตนของลูกค้าบุคคลธรรมดา

ธนาคารพาณิชย์มีหน้าที่ต้องจัดทำรายงานข้อมูลธุรกรรมทางการเงินของลูกค้า และ/หรือหักภาษี ณ ที่จ่ายของบุคคลที่มีสัญชาติสหรัฐอเมริกาเพื่อส่งต่อให้ยังหน่วยงานภาษีของสหรัฐอเมริกา

- ใบแสดงความยินยอมให้เปิดเผยข้อมูลทางการตลาด เป็นแบบฟอร์มที่ธนาคารใช้สำหรับการขอความยินยอมจากลูกค้าในการเปิดเผยข้อมูลเพื่อวัตถุประสงค์ทางการตลาดไปยังบริษัทในกลุ่มธุรกิจทางการเงิน และ/หรือ บริษัทในเครือ ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด

- แบบประเมินความเสี่ยงในการลงทุนที่เหมาะสม (Suitability Assessment) มีข้อมูลชื่อ นามสกุล เลขที่ประจำตัวประชาชน ซึ่งแบบฟอร์มดังกล่าวเป็นฟอร์มที่ทางสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ประกาศกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจทำการรวบรวมและประเมินข้อมูลของลูกค้าเพื่อทำความรู้จักลูกค้าและประเมินความเหมาะสมในการลงทุนหรือทำธุรกรรมของลูกค้า รวมถึงนำเสนอผลิตภัณฑ์ในตลาดทุนหรือบริการที่มีความเหมาะสมกับลูกค้า โดยพิจารณาจากผลการประเมินความเหมาะสมในการลงทุนหรือการทำธุรกรรมในผลิตภัณฑ์ในตลาดทุน (suitability test) โดยมีกระบวนการในการยืนยันตัวตนของลูกค้า (authentication) ที่เหมาะสมและน่าเชื่อถือ เพื่อให้มั่นใจว่าการลงทุนหรือการทำธุรกรรมเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ในตลาดทุนได้กระทำโดยลูกค้าหรือผู้ได้รับมอบอำนาจจากลูกค้าที่ผู้ประกอบธุรกิจติดต่อและให้บริการ[20] และในกรณีที่ลูกค้าทำแบบประเมินความเสี่ยงแล้วได้ระดับความเสี่ยงต่ำ แต่กองทุนที่ต้องการซื้อนั้นมีระดับความเสี่ยงที่สูงกว่า ธนาคารก็ต้องดำเนินการให้ลูกค้าลงนามรับทราบความเสี่ยงเพิ่มเติม

- แบบฟอร์มคำสั่งซื้อหน่วยลงทุน ประกอบไปด้วยชื่อกองทุนเปิด ชื่อผู้ถือหน่วยลงทุน พร้อมทั้งหมายเลขโทรศัพท์ และเลขที่ผู้ถือหน่วยลงทุน

(2) ธนาคารจะดำเนินการตรวจสอบข้อมูลในบัตรประชาชนของลูกค้าผ่านระบบของกรมการปกครอง โดยเสียบบัตรประชาชนของลูกค้ากับเครื่องอ่านบัตรประชาชนแบบอเนกประสงค์ของกรมการปกครอง เพื่อระบุตัวตนของลูกค้า ตรวจสอบความถูกต้องและความเป็นปัจจุบันของข้อมูล หรือที่เรียกว่า Customer Due Diligence (CDD) เป็นการตรวจสอบตัวตนที่แท้จริงของลูกค้า และตรวจสอบข้อมูลแสดงตนที่ลูกค้าให้ไว้กับธนาคาร เพื่อทราบถึงวัตถุประสงค์ ความสัมพันธ์ทางธุรกิจ

[20] ประกาศสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ที่ สธ. 35/2557 เรื่อง หลักเกณฑ์ในรายละเอียดเกี่ยวกับการติดต่อและให้บริการลูกค้าสำหรับผู้ประกอบธุรกิจหลักทรัพย์และผู้ประกอบธุรกิจสัญญาซื้อขายล่วงหน้า ข้อ 5/3 (2)(ก)(ข) และ (3)

และธุรกรรมที่กำลังดำเนินการอยู่ให้มีความสอดคล้องกับกิจการของลูกค้า ลูกค้าทุกรายที่ติดต่อทำธุรกรรมกับธนาคาร[21] เมื่อธนาคารดำเนินการตามขั้นตอนเรียบร้อยแล้ว ธนาคารก็จะนำส่งเอกสารต่าง ๆ ที่ได้มาส่งต่อไปยังบลจ. เพื่อดำเนินการซื้อขายตามคำสั่งซื้อของลูกค้าต่อไป

นายหน้าประกันภัย ธนาคารเป็นนิติบุคคลประเภทหนึ่งที่สามารถประกอบธุรกิจเป็นนายหน้าประกันภัยได้โดยการขออนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัยจากสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (“คปภ.”)[22] ซึ่งนายหน้าประกันภัย หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าโบรกเกอร์นั้น ทำหน้าที่เป็นคนกลางอิสระทำหน้าที่แทนประชาชนที่ต้องการซื้อประกันภัย ในการคัดเลือกบริษัทประกันที่มีสินค้า (กรมธรรม์) ตรงกับความต้องการของลูกค้าให้มากที่สุด โดยนายหน้าประกันภัยนั้นสามารถที่จะชี้ช่องแนะนำประกันของบริษัทใดก็ได้ และสามารถขายได้อย่างอิสระไม่ขึ้นตรงกับบริษัทประกันแห่งใด สำหรับค่าตอบแทนที่ได้รับจะได้รับนั้นเป็นค่าคอมมิชชั่นจากบริษัทประกันภัย ตามจำนวนที่นายทะเบียนประกาศกำหนดไว้ในแต่ละประเภทของการประกันภัยซึ่งจำนวนไม่เท่ากัน[23]

ผลิตภัณฑ์ด้านประกันภัยตามหลักเกณฑ์ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกำหนดให้ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความเสี่ยงต่ำ[24] แต่อย่างไรก็ดีเมื่อลูกค้าเข้ามาติดต่อขอรับบริการจากธนาคาร ธนาคารในฐานะผู้มีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายฟอกเงินจึงมีหน้าที่ต้องจัดให้ลูกค้าต้องแสดงตนทุกครั้งก่อนการทำธุรกรรม[25] และต้องดำเนินการระบุและพิสูจน์ทราบตัวตนของลูกค้าให้เหมาะสมกับความเสี่ยงของผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ได้จากผลการประเมินความเสี่ยง[26] โดยใน

---

[21] กฎกระทรวงการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า พ.ศ. 2563 ประกอบเรื่องประกาศของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เรื่อง แนวทางในการพิจารณาปัจจัยความเสี่ยงด้านการฟอกเงินหรือการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย หรือการแพร่ขยายอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูง ลงวันที่ 28 มกราคม 2564

[22] พระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 มาตรา 72 และพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 มาตรา 67

[23] สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.), **ตัวแทน/นายหน้าประกันภัย** [ออนไลน์], 30 มกราคม 2564. แหล่งที่มา https://www.oic.or.th/th/education/broker

[24] กฎกระทรวงการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า พ.ศ.2563 ประกอบประกาศสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เรื่อง ประกาศสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เรื่อง แนวทางในการพิจารณาปัจจัยความเสี่ยงด้านการฟอกเงิน หรือการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย หรือการแพร่ขยายอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูง ลงวันที่ 28 มกราคม 2564 ข้อ 5(1) (2)

[25] กฎกระทรวงกำหนดธุรกรรมที่สถาบันการเงินและผู้ประกอบอาชีพตามมาตรา 16 ต้องจัดให้ลูกค้าแสดงตน พ.ศ. 2562

[26] กฎกระทรวงการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า พ.ศ. 2563 ประกอบประกาศสานักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เรื่อง แนวทางในการระบุตัวตนและพิสูจน์ทราบตัวตนของลูกค้าและการระบุและพิสูจน์ทราบตัวตนของผู้ได้รับผลประโยชน์ที่แท้จริง ลงวันที่ 28 มกราคม 2564 ข้อ 3

เอกสารประกอบการเสนอขายกรมธรรม์ประกันภัยต่าง ๆ ต้องมีรายละเอียด เช่น ชื่อและที่อยู่ที่ติดต่อได้ของบริษัท ชื่อตัว ชื่อสกุลผู้เอาประกันภัย ชื่อตัว ชื่อสกุลตัวแทนประกันวินาศภัย หรือนายหน้าประกันวินาศภัย พร้อมช่องลายมือชื่อ วัน เวลาที่มีการเสนอขายกรมธรรม์ประกันภัย สรุปเงื่อนไขทั่วไป ข้อตกลงคุ้มครอง ข้อยกเว้นตามกรมธรรม์ประกันภัย จำนวนเบี้ยประกันภัย ระยะเวลาเอาประกันภัย ระยะเวลาชำระเบี้ยประกันภัย คำเตือนให้ผู้เอาประกันภัยศึกษา อ่าน และทำความเข้าใจในเอกสารเสนอขาย[27] หลังจากนั้นธนาคารก็จะดำเนินการนำส่งข้อมูลและเอกสารต่าง ๆ ไปยังบริษัทประกันภัย

2.1.2 กระบวนการภายหลังที่รับเข้ามาเป็นลูกค้า

ธนาคารจะมีการตรวจสอบข้อมูลลูกค้าในเฉพาะกลุ่มลูกค้าของธนาคาร เช่น ธุรกรรมด้านเงินฝาก ธุรกรรมด้านสินเชื่อรายย่อย ธุรกรรมด้านสินเชื่อรายใหญ่ ส่วนกรณีที่ธนาคารเป็นตัวแทนการขายหน่วยลงทุน กระบวนการตรวจสอบภายหลังจากที่รับเข้ามาเป็นลูกค้าจะตกอยู่ในอำนาจหน้าที่ของบริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนตามหน่วยลงทุนที่ลูกค้าซื้อ ส่วนการเป็นนายหน้าประกันภัย กระบวนการตรวจสอบภายหลังจากที่รับเข้ามาเป็นลูกค้าจะตกอยู่ในอำนาจหน้าที่ของบริษัทประกันภัยที่ลูกค้าประสงค์ซื้อเบี้ยประกันภัยตามความคุ้มครองที่ลูกค้าเลือก ซึ่งธนาคารก็จะมิได้ทำการตรวจสอบ ติดตามผลเพิ่มเติมภายหลังจากกระบวนการรับเข้ามาเป็นลูกค้า โดยการตรวจสอบข้อมูลลูกค้าภายหลังจากที่รับเข้ามาเป็นลูกค้าแล้วนั้นแบ่งแยกตามวัตถุประสงค์ได้ดังต่อไปนี้

(1) เพื่อการปรับปรุงข้อมูลลูกค้าให้เป็นปัจจุบัน[28]

ในการปรับปรุงข้อมูลลูกค้าให้เป็นปัจจุบันนั้นอาศัยการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า หรือที่เรียกว่า Customer Due Diligence (CDD) ซึ่งเป็นการตรวจสอบตัวตนที่แท้จริงของลูกค้า และตรวจสอบข้อมูลแสดงตนที่ลูกค้าให้ไว้กับธนาคาร ดังต่อไปนี้

[27] ประกาศคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการออก การเสนอขายกรมธรรม์ประกันภัยและการปฏิบัติหน้าที่ของตัวแทนประกันวินาศภัย นายหน้าประกันวินาศภัย และธนาคาร พ.ศ. 2552 ข้อ 12

[28] กฎกระทรวงการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า พ.ศ. 2563 ข้อ 6

ประเมินและจัดระดับความเสี่ยง ธนาคารพาณิชย์จะพิจารณาโดยอาจแบ่งความเสี่ยงในการฟอกเงินเป็นระดับต่ำ ระดับปานกลาง หรือระดับสูง เป็นต้น โดยธนาคารใช้กฎเกณฑ์ในการประเมินความเสี่ยงในการฟอกเงินของลูกค้าให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกำหนดซึ่งผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีข้อมูล เช่น อาชีพ ประเภทธุรกิจของลูกค้า แหล่งที่มาของรายได้ ที่อยู่ หรือที่ตั้งกิจการ และในกรณีที่ลูกค้ารายดังกล่าวเป็นนิติบุคคลธนาคารต้องมีข้อมูลเพื่อประเมินความเสี่ยงของผู้ที่เกี่ยวข้องกับนิติบุคคลรายนั้น ๆ ด้วย เช่น ข้อมูลกรรมการ

ทบทวนข้อมูลลูกค้าและปรับปรุงระดับความเสี่ยง การทบทวนข้อมูลการรู้จักลูกค้าและปรับปรุงระดับความเสี่ยงในการฟอกเงินของลูกค้า ซึ่งต้องคอยทำให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ ทั้งนี้อาจมีกำหนดระยะเวลาในการทบทวนข้อมูลการรู้จักลูกค้าและปรับระดับความเสี่ยงในการฟอกเงิน เช่น ถ้าลูกค้าระดับความเสี่ยงต่ำให้ทบทวนข้อมูลการรู้จักลูกค้าทุก 5 ปี หรือ ถ้าลูกค้าระดับความเสี่ยงปานกลางให้ทบทวนข้อมูลการรู้จักลูกค้าทุก 2 ปี หรือถ้าลูกค้าระดับความเสี่ยงสูงให้ทบทวนข้อมูลการรู้จักลูกค้าทุก 1 ปี เป็นต้น

(2) เพื่อปฏิบัติตามคำสั่งของหน่วยงานราชการ

เนื่องด้วยปัจจุบันหน่วยงานทางการมีอำนาจในการขอข้อมูลลูกค้าจากธนาคารพาณิชย์ โดยหน่วยงานทางการ เช่น ปปส. ปปช. ปปง. ตำรวจ ศาล จะดำเนินการขอข้อมูลจากธนาคาร หรือในบางครั้งอาจมีหมายจากทางการเป็นคำสั่งยึด อายัดทรัพย์สิน โดยหน่วยงานทางการจะมีการส่งข้อมูลชื่อ นามสกุล หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน พร้อมทั้งอาจระบุฐานความผิดของลูกค้ารายนั้น ๆ มายังธนาคารเพื่อขอข้อมูลจากธนาคารกลับไปดำเนินการตามกระบวนตามกฎหมายต่อไป ซึ่งเมื่อธนาคารได้รับข้อมูลดังกล่าวมาแล้วธนาคารจะนำมาประมวลผลกับฐานข้อมูลของธนาคารก่อน หากพบว่าเป็นลูกค้าของธนาคาร ธนาคารมีหน้าที่ต้องดำเนินการส่งรายงานข้อมูลทั้งหมดตามประเด็นที่สอบถามกลับไปยังหน่วยงานต้นทางที่ขอข้อมูล และธนาคารจะทำการบันทึกข้อมูลความผิดของบุคคล หรือใส่รายชื่อของบุคคลดังกล่าวลงบนฐานข้อมูลของธนาคารด้วย และแม้ว่าจะมีบุคคลบางกลุ่มที่ทางการขอข้อมูลมามิใช่ลูกค้าของธนาคาร แต่ในทางปฏิบัติธนาคารก็จะนำชื่อ นามสกุล หมายเลขบัตรประชาชน พร้อมทั้งฐานความผิดของลูกค้าบันทึกลงในฐานข้อมูลของธนาคารเช่นกัน

(3) เพื่อปฏิบัติตามแนวทางของสมาคมธนาคารไทย (TBA)

ด้วยธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ อยู่ภายใต้สมาคมธนาคารไทยในบางกรณีก็จำต้องมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน เพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริต โดยจะมีการส่งข้อมูลชื่อ นามสกุล และเลขบัตรประจำตัวประชาชนระหว่างสมาชิกในสมาคม เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน โดยอาจเป็นการสื่อสารในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อช่วยเหลือกันอย่างไม่เปิดเผย

ซึ่งในขั้นตอนนี้ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากโดยมีการเก็บรวบรวม ใช้ เปิดเผยข้อมูลทั้งระหว่างหน่วยงานภายในธนาคารและหน่วยงานภายนอกธนาคาร อาทิเช่น ส่งข้อมูลไปยังหน่วยงานราชการ แลกเปลี่ยนข้อมูลกันระหว่างธนาคาร

2.2 ข้อมูลส่วนบุคคลที่ใช้สำหรับการตรวจสอบเพื่อป้องกันการทุจริตในธุรกิจธนาคารพาณิชย์

เนื่องด้วยการเข้าทำธุรกรรมต่าง ๆ กับธนาคาร ธนาคารจำเป็นต้องขอข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้าเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบในการเข้าทำธุรกรรมต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดซึ่งข้อมูลที่ธนาคารได้มาซึ่งเป็นข้อมูลที่ลูกค้าให้ความยินยอมโดยลูกค้าเป็นผู้ให้รายละเอียดต่าง ๆ แก่ธนาคารผ่านใบคำขอประกอบการทำธุรกรรมต่าง ๆ เช่น ชื่อ นามสกุล ชื่อเล่น หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน เบอร์โทรศัพท์ หมายเลขบัญชี หมายเลขทะเบียนรถ เป็นต้น และเอกสารประกอบแนบท้ายในการเข้าทำสัญญา เช่น บัตรประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน เป็นต้น และหลังจากที่ธนาคารได้ข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้ามาแล้วนั้นธนาคารก็จะดำเนินการตรวจสอบข้อมูลของลูกค้าเพิ่มเติมจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งข้อมูลสาธารณะ แหล่งข้อมูลจากหน่วยงานทางการ ดังนั้นข้อมูลที่ธนาคารใช้เพื่อดำเนินการตรวจสอบเพื่อป้องกันการทุจริตในธุรกิจธนาคารพาณิชย์จึงสามารถแบ่งได้ดังนี้

2.2.1 ข้อมูลส่วนบุคคล[29]

ข้อมูลส่วนบุคคล หมายถึง ข้อมูลทั้งหลายที่สามารถใช้ระบุถึงบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลได้ แม้ว่าจะเป็นข้อมูลที่อยู่ในรูปแบบกระดาษหรือในรูปแบบอื่นๆ แต่ได้มีไว้เพื่อจะนำไปใช้ประมวลผลต่อไป แม้ว่าตัวข้อมูลที่มีอยู่นั้นจะไม่สามารถใช้ระบุถึงบุคคลได้แต่หากใช้ร่วมกันกับข้อมูลหรือสารสนเทศอื่น ๆ ประกอบกันแล้วก็จะสามารถระบุถึงตัวบุคคลได้ โดยไม่จำเป็นว่าข้อมูลหรือสารสนเทศอื่นนั้นได้มีอยู่ด้วยกัน โดยไม่ขึ้นอยู่กับว่าข้อมูลนั้นจะเป็นจริงหรือเป็นเท็จข้อมูลส่วนบุคคลจึงหมายถึงข้อมูลดังต่อไปนี้

- ชื่อ-นามสกุล
- เลขประจำตัวประชาชน เลขหนังสือเดินทาง เลขประจำตัวผู้เสียภาษี เลขบัญชีธนาคาร เลขบัตรเครดิต (การเก็บเป็นภาพสำเนาบัตรประชาชนหรือสำเนาบัตรอื่น ๆ ที่มีข้อมูลส่วนบุคคลที่กล่าวมาย่อมสามารถใช้ระบุตัวบุคคลได้โดยตัวมันเอง จึงถือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล)
- ที่อยู่ อีเมล์ เลขโทรศัพท์
- ข้อมูลระบุทรัพย์สินของบุคคล เช่น ทะเบียนรถยนต์ โฉนดที่ดิน
- ข้อมูลที่สามารถเชื่อมโยงไปยังข้อมูลข้างต้นได้ เช่น วันเกิดและสถานที่เกิด เชื้อชาติ สัญชาติ ข้อมูลตำแหน่งที่อยู่ (location) ข้อมูลทางการเงิน ข้อมูลการจ้างงาน
- ข้อมูลหมายเลขอ้างอิงที่เก็บไว้ในไมโครฟิล์มแม้ไม่สามารถระบุไปถึงตัวบุคคลได้ แต่หากใช้ร่วมกับระบบดัชนีข้อมูลอีกระบบหนึ่งก็จะสามารถระบุไปถึงตัวบุคคลได้ ดังนั้นข้อมูลในไมโครฟิล์มจึงเป็นข้อมูลส่วนบุคคล
- ข้อมูลบันทึกต่างๆที่ใช้ติดตามตรวจสอบกิจกรรมต่าง ๆ ของบุคคล เช่น log file
- ข้อมูลที่สามารถใช้ในการค้นหาข้อมูลส่วนบุคคลอื่นในอินเทอร์เน็ต
- ข้อมูลทางธุรกิจที่สามารถระบุไปถึงตัวบุคคล

ส่วนข้อมูลอื่นใดที่ไม่สามารถระบุไปยังเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ย่อมไม่ใช่ข้อมูลส่วนบุคคลตามความหมายแห่งพระราชบัญญัติข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 เช่น เลขทะเบียนบริษัท ข้อมูล

---

[29] ปิยะบุตร บุญอร่ามเรือง, พัฒนาพร โกวพัฒนกิจ, พีรพัฒ โชคสุวัฒนสกุล, เสกสิริ นิวัติศัยวงศ์, ปิติ เอี่ยมจำรูญลาภ, ชวิน อุ่นภัทร, ฐิติรัตน์ ทิพย์สัมฤทธิ์กุล, ภูมิศิริ ดำรงวุฒิ, โมกข์พิศุทธิ์ รตารุณ, Thailand Data Protection Guidelines 3.0: แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2563), หน้า 28.

สำหรับการติดต่อทางธุรกิจที่ไม่ได้ระบุถึงตัวบุคคล เช่น หมายเลขโทรศัพท์ หรือแฟกซ์ที่ทำงาน ที่อยู่สำนักงาน อีเมล์ที่ใช้ในการทำงาน อีเมล์ของบริษัท ข้อมูลนิรนาม (Anonymous Data) หรือข้อมูลแฝง (Pseudonymous Data) คือ ข้อมูลหรือชุดข้อมูลที่ถูกทำให้ไม่สามารถระบุตัวบุคคลได้อีกโดยวิธีการทางเทคนิค ข้อมูลผู้ตาย[30]

2.2.2 ข้อมูลส่วนบุคคลประเภทข้อมูลอ่อนไหว (Sensitive Data)

ข้อมูลส่วนบุคคลประเภทข้อมูลอ่อนไหว หมายถึง ข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นเรื่องส่วนตัวของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล และมีความละเอียดอ่อนและมีความสุ่มเสี่ยงต่อการถูกใช้ในการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม หรือเป็นข้อมูลอื่นใดซึ่งอาจทำให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่พิจารณาได้ว่าเป็นเรื่องส่วนตัวของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล และมีความละเอียดอ่อนและมีความสุ่มเสี่ยงที่จะถูกเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม เช่น ข้อมูลเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ความคิดเห็นทางการเมือง ความเชื่อในลัทธิ ศาสนาหรือปรัชญา พฤติกรรมทางเพศ ประวัติอาชญากรรม ข้อมูลสุขภาพ ความพิการ หรือข้อมูลสุขภาพจิต ข้อมูลสหภาพแรงงาน ข้อมูลพันธุกรรม ข้อมูลชีวภาพ ข้อมูลอื่นใดซึ่งกระทบต่อเจ้าของข้อมูลในทำนองเดียวกันตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด ซึ่งโดยหลักจะต้องได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้งจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่จะมีข้อยกเว้นตามที่กฎหมายกำหนด[31] ข้อมูลส่วนบุคคลที่ผ่านกระบวนการทำให้ไม่สามารถระบุตัวบุคคลได้กลายเป็นข้อมูลนิรนาม (anonymous data)

2.3 แนวทางในการเก็บรวบรวม ใช้ เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของธนาคารพาณิชย์

ด้วยพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 กำหนดให้การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล ให้เก็บรวบรวมได้เท่าที่จำเป็นภายใต้วัตถุประสงค์อันชอบด้วยกฎหมาย[32] และในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลโดยหลักแล้วนั้นห้ามธนาคารเก็บรวบรวม ใช้ เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของ

[30] พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 6

[31] พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 26, 27

[32] พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 22

ลูกค้า เว้นแต่จะได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้ง แต่อย่างไรก็ตามหากเป็นข้อมูลดังต่อไปนี้ธนาคารไม่จำต้องขอความยินยอมจากลูกค้า[33]

- ข้อมูลเพื่อป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพของบุคคล โดยสามารถใช้ฐานนี้ในการประมวลผลได้เฉพาะในกรณีที่เจ้าของข้อมูลอยู่ในสภาวะที่ไม่สามารถให้ความยินยอมได้ และไม่มีวิธีอื่นที่สามารถปกป้องชีวิตบุคคลอื่นโดยไม่ต้องประมวลผลข้อมูลนี้แล้ว

- ข้อมูลที่เป็นการจำเป็นเพื่อการปฏิบัติตามสัญญาซึ่งลูกค้าเป็นคู่สัญญาหรือเพื่อใช้ในการดำเนินการตามคำขอของลูกค้าก่อนเข้าทำสัญญานั้น

- ข้อมูลที่เป็นการจำเป็นเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินภารกิจเพื่อประโยชน์สาธารณะของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล หรือปฏิบัติหน้าที่ในการใช้อำนาจรัฐที่ได้มอบให้แก่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล

- ข้อมูลที่เป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมายของธนาคาร เว้นแต่ประโยชน์ดังกล่าวมีความสำคัญน้อยกว่าสิทธิขั้นพื้นฐานในข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้า ซึ่งธนาคารอาจประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลในกรณีที่จำเป็นต่อการดำเนินการโดยไม่เกินขอบเขตที่ลูกค้าสามารถคาดหมายได้อย่างสมเหตุสมผล เช่น การป้องกันอาชญากรรมและการฉ้อโกง การส่งต่อในเครือบริษัทเพื่อการบริหารจัดการภายในองค์กรที่ไม่รวมการส่งไปต่างประเทศ การรักษาความปลอดภัยของระบบและเครือข่าย การช่วยเหลือเจ้าหน้าที่รัฐในการปฏิบัติภารกิจในลักษณะที่ไม่ขัดกับหน้าที่ในการรักษาความลับ การปฏิบัติตามกฎหมายของต่างประเทศที่จำเป็น เป็นต้น

การใช้ข้อยกเว้นนี้ในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลทำให้ธนาคารมีขอบเขตค่อนข้างกว้างและค่อนข้างยืดหยุ่นในการปรับใช้ ดังนั้นธนาคารจะต้องใช้ดุลยพินิจอย่างมาก เพื่อชั่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์อันชอบธรรมนั้นไม่ให้ขัดกับสิทธิและประโยชน์ของลูกค้า (Legitimate Interest Assessments - LIA) อีกทั้งธนาคารจะต้องระบุได้ว่าอะไรคือประโยชน์อันชอบธรรมที่จะได้รับ และอะไรคือความจำเป็นของการประมวลผลข้อมูล อีกทั้งยังต้องมีหน้าที่ในการปกป้องสิทธิเสรีภาพและประโยชน์ของลูกค้าให้สมดุลกับประโยชน์อันชอบธรรมที่จะได้รับด้วย การใช้ดุลยพินิจเช่นนี้ย่อมทำให้เกิดความเสี่ยงมากในการตัดสินใจผิดพลาดซึ่งธนาคารอาจต้องรับผิดในภายหลังได้

[33] พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 24

- ข้อมูลที่เป็นการปฏิบัติตามกฎหมายของธนาคาร โดยธนาคารต้องจะต้องระบุได้อย่างชัดเจนว่ากำลังปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัติใดของกฎหมาย หรือทำตามคำสั่งของหน่วยงานใดของรัฐที่มีอำนาจ

แต่อย่างไรก็ตามการเก็บรวบรวม ใช้ เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่กล่าวมานั้นก็จะเป็นเพียงหลักการเฉพาะของข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปเท่านั้น ไม่รวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลประเภทข้อมูลอ่อนไหวซึ่งธนาคารห้ามเก็บข้อมูลอ่อนไหวที่ห้ามทำการเก็บรวบรวม ใช้ เปิดเผยข้อมูลอ่อนไหวต่าง ๆ เว้นแต่จะได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้ง หรือเข้าข่ายข้อยกเว้นตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น[34] ซึ่งในการประมวลผลข้อมูลอ่อนไหวนั้น โดยทั่วไปธนาคารก็มักจะดำเนินการพร้อมกับการประมวลผลข้อมูลทั่วไปประกอบการพิจารณาดังนั้นในการประมวลผลข้อมูลเพื่อวัตถุประสงค์อันเดียวกันนั้นธนาคารย่อมต้องพิจารณาทั้งฐานทางกฎหมายและเงื่อนไขพิเศษของข้อมูลอ่อนไหวประกอบการพิจารณาด้วย

ข้อมูลส่วนบุคคลประเภทข้อมูลอ่อนไหวที่ธนาคารใช้ประกอบการเข้าทำธุรกรรมกับธนาคารซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการพิจารณารับเข้ามาเป็นลูกค้าคือ “ข้อมูลประวัติอาชญากรรม” แต่อย่างไรก็ดีธนาคารต้องพิจารณาก่อนกว่าข้อมูลนั้นเป็นข้อมูลอาชญากรรมตามความหมายของพระราชบัญญัตินี้หรือไม่ ซึ่งเมื่อพิเคราะห์ดูแล้วพบว่า ข้อมูลที่ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์รายงานว่าบุคคลได้ถูกจับเพื่อดำเนินคดีเนื่องจากกระทำความผิดนั้นย่อมมิใช่ข้อมูลประวัติอาชญากรรมเป็นเพียงข้อมูลส่วนบุคคลในความหมายทั่วๆ ไปเท่านั้น[35] ส่วนข้อมูลบันทึกประวัติอาชญากรรมที่เก็บบันทึกไว้โดยกองทะเบียนประวัติอาชญากร (Criminal Records Division) สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นข้อมูลประวัติอาชญากรรม และรายชื่อบุคคลที่ถูกกำหนดตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและการแพร่ขยายอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูง พ.ศ. 2559 ถือเป็นข้อมูลประวัติอาชญากรรม

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับประวัติอาชญากรรมตามกฎหมายต้องกระทำภายใต้การควบคุมของหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย หรือได้จัดให้มีมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด จะเห็นได้ว่าข้อมูลประวัติอาชญากรรมนั้น จะถูกจำกัดแค่เพียงหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายเท่านั้น อย่างไรก็ดี

---

[34] พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 26, 27

[35] ปิยะบุตร บุญอร่ามเรือง, พัฒนาพร โกวพัฒนกิจ, พีรพัฒ โชคสุวัฒนสกุล, เสกสิริ นิวัติศัยวงศ์, ปิติ เอี่ยมจำรูญลาภ, ชวิน อุ่นภัทร, ฐิติรัตน์ ทิพย์สัมฤทธิ์กุล, ภูมิศิริ ดำรงวุฒิ, โมกข์พิศุทธิ์ รตารุณ, Thailand Data Protection Guidelines 3.0: แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2563), หน้า 56

ในปัจจุบันในประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่ระบุเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในเรื่องประวัติอาชญากรรม และยังไม่พบว่าคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้ออกประกาศเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวมาแต่อย่างใด[36]

ส่วนข้อมูลอ่อนไหวที่ธนาคารได้รับมาก่อนพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ใช้บังคับ ธนาคารก็จำต้องพิจารณาว่าสามารถอาศัยฐานใดในการจัดเก็บและใช้ข้อมูลเหล่านั้นต่อไป โดยหลักแล้วสามารถดำเนินการเก็บรวมรวมและใช้ข้อมูลส่วนบุคคลนั้นต่อไปได้ตามวัตถุประสงค์เดิม (พิจารณาฐานทางกฎหมายและเงื่อนไขพิเศษ) อย่างไรก็ดี หากเป็นกรณีที่ข้อมูลดังกล่าวจะต้องอาศัยความยินยอมโดยชัดแจ้ง ธนาคารในฐานะผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องกำหนดวิธีการยกเลิกความยินยอมและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ลูกค้าซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่ประสงค์ให้ธนาคารเก็บรวมรวมและใช้ข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวสามารถแจ้งยกเลิกความยินยอมได้โดยง่าย

2.3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของธนาคาร

ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลของธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งในประเทศไทยจะมีฐานข้อมูลซึ่งเก็บอยู่ในระบบที่แตกต่างกันไปตามแต่ละธนาคารโดยจะใช้ระบบหลักของธนาคาร (Core Banking System : CBS) เป็นที่เก็บข้อมูลของลูกค้าแต่ละรายเป็นของตนเอง โดยในฐานข้อมูลของธนาคารจะประกอบไปด้วยรายละเอียดต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นชื่อ นามสกุล เลขบัตรประจำตัว ที่อยู่ทะเบียนบ้าน ที่อยู่ที่ใช้ในการจัดส่งเอกสาร ที่อยู่ในการติดตามทวงถามหนี้ หมายเลขโทรศัพท์ บุคคลที่ธนาคารสามารถติดตามทวงถามหนี้แทนได้พร้อมทั้งหมายเลขโทรศัพท์ ข้อมูลประวัติการผ่อนชำระ และข้อมูลประวัติอาชญากรรม โดยข้อมูลต่าง ๆ โดยหลักเป็นข้อมูลที่ธนาคารได้มาจากลูกค้า เว้นแต่ข้อมูลประวัติการผ่อนชำระ และข้อมูลอาชญากรรมที่ธนาคารได้รับมาจากหน่วยงานทางการอื่น ๆ แต่อย่างไรก็ตามในการเข้าถึงฐานข้อมูลดังกล่าวธนาคารก็ได้มีการกำหนดสิทธิให้เฉพาะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานเท่านั้นที่สามารถเข้าถึงข้อมูลของธนาคารได้ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของธนาคาร โดยผู้ที่มีอำนาจในการกำหนดสิทธิดังกล่าว จะต้องคำนึงถึงความจำเป็นในการใช้ข้อมูลเพื่อให้การเข้าถึงข้อมูลนั้นเป็นไปตามหลัก Data Minimization

[36] เรื่องเดียวกัน. หน้า 349

นอกจากการเก็บข้อมูลที่อยู่ในระบบ CBS ของธนาคารแล้วธนาคารก็มีการเก็บเอกสารในรูปแบบขอหนังสือหรือสำเนา (Hard Copy) ที่ได้รับจากลูกค้าไว้ในคลังเอกสาร ตามระยะเวลาที่กำหนดในนโยบายของธนาคาร เช่น 10 ปี หลังจากที่ลูกค้าสิ้นสุดความสัมพันธ์ทางธุรกิจกับธนาคาร มีการเก็บข้อมูลในรูปแบบของไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ (Soft file) ในระบบหลักของธนาคารหรือระบบที่เกี่ยวข้อง (Relational Database) เป็นเวลาที่กำหนดในนโยบายของธนาคาร เช่น 10 ปี หลังจากที่ลูกค้าสิ้นสุดความสัมพันธ์ทางธุรกิจกับธนาคาร

2.3.2 การใช้ และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของธนาคาร

ในการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของธนาคารนั้นมักเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ในการเข้าทำธุรกรรมของลูกค้าเท่านั้น และในช่วงระยะเวลาที่พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลยังไม่มีผลใช้บังคับ ธนาคารมีการใช้และเปิดเผยข้อมูลระหว่างหน่วยงานภายในธนาคาร เช่น หน่วยงานขายสินเชื่อ (Marketing) ต้องส่งข้อมูลของลูกค้าไปยังหน่วยงานพิจารณาเครดิตเพื่อพิจารณาอนุมัติรับลูกค้าเข้าทำสัญญากับธนาคาร และในบางครั้งหน่วยงานบริหารความเสี่ยง (Risk Management) ก็มีการใช้ข้อมูลของลูกค้าจากระบบ CBS ประกอบการวิเคราะห์พิจารณาโมเดลการปล่อยสินเชื่อด้วย โดยที่ธนาคารก็มิได้มีการใช้ข้อมูลนอกเหนือวัตถุประสงค์ที่ลูกค้าให้ไว้กับธนาคาร เว้นแต่จะเป็นกรณีที่หน่วยงานทางการ เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จะร้องขอข้อมูลจากธนาคาร ธนาคารก็มีความจำเป็นต้องใช้และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้าไปยังทางการซึ่งเป็นการใช้และเปิดเผยนอกวัตถุประสงค์ แต่ยังอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ธนาคารจำต้องปฏิบัติตามกฎหมาย

2.4 ระยะเวลาในการจัดเก็บข้อมูลของธนาคารพาณิชย์

ธนาคารพาณิชย์จะเก็บรวบรวมข้อมูลของลูกค้าไว้บนฐานข้อมูลของธนาคารตามแนวนโยบายที่ธนาคารกำหนด โดยเอกสารและข้อมูลต่าง ๆ นั้นธนาคารมีความจำเป็นต้องเก็บไว้ตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด เช่น เอกสารเกี่ยวกับการแสดงตน (KYC) ธนาคารต้องเก็บรักษาเป็น

เวลา 5 ปีนับแต่วันที่มีการปิดบัญชีหรือยุติความสัมพันธ์กับลูกค้า[37] เอกสารเกี่ยวกับการทำธุรกรรมและบันทึกข้อเท็จจริงธนาคารต้องเก็บรักษาเป็นเวลา 5 ปีนับแต่ได้มีการทำธุรกรรมหรือบันทึกข้อเท็จจริงนั้น[38] เอกสารเกี่ยวกับการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า (CDD) ธนาคารต้องเก็บรักษาเป็นเวลา 10 ปีนับแต่วันที่มีการปิดบัญชีหรือยุติความสัมพันธ์กับลูกค้า[39] เว้นแต่จะได้รับแจ้งเป็นหนังสือจากพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ปฏิบัติเป็นอย่างอื่น และธนาคารจำต้องเก็บเอกสารต่าง ๆ นั้นเพื่อใช้ประกอบการฟ้องร้องดำเนินการทางศาลในกรณีที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้กับธนาคารด้วย

2.5 หน่วยงานในธนาคารพาณิชย์ที่ดำเนินการตรวจสอบและป้องกันการทุจริต

ด้วยในปัจจุบันการแข่งขันและสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของธนาคารพาณิชย์เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ส่งผลให้ธนาคารพาณิชย์มีการปรับตัวเพื่อแข่งขันในด้านต่าง ๆ เช่น การนำระบบเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ และการเพิ่มขึ้นของการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ การทำธุรกรรมและการออกแบบผลิตภัณฑ์ทางการเงินรูปแบบใหม่เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า การควบรวมกิจการของธนาคารพาณิชย์และกลุ่มธุรกิจ การใช้บริการบุคคลภายนอก (outsourcing) และการแต่งตั้งตัวแทนปฏิบัติงานแทน (Authorized Agents) ของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งพัฒนาการต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลให้ความเสี่ยงด้านปฏิบัติการมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ตลอดจนโครงสร้างความเสี่ยงโดยรวมของธนาคารพาณิชย์ (Risk Profile) มีความซับซ้อนยิ่งขึ้น ส่งผลให้รูปแบบและแนวคิดของการบริหารความเสี่ยงด้านปฏิบัติการขององค์กรเปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน จากเดิมที่เน้นการใช้หน่วยงานตรวจสอบภายในเป็นกลไกหลักในการป้องกันความเสี่ยงด้านปฏิบัติการขององค์กร พัฒนาไปสู่ระบบการบริหารความเสี่ยงในลักษณะเดียวกับความเสี่ยงด้านอื่น ๆ ที่มีการระบุประเมิน ติดตาม ควบคุมหรือลดความเสี่ยง รวมทั้งมีการจัดเก็บข้อมูลและรายงานความเสี่ยงด้านปฏิบัติการอย่างครอบคลุมทั้งองค์กรพร้อมทั้งมีหน่วยงานที่รับผิดชอบการบริหารความเสี่ยงด้านปฏิบัติการโดยรวมขององค์กร

---

[37] แนวปฏิบัติเรื่องการจัดให้ลูกค้าแสดงตนของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ประกาศ ณ เดือน ตุลาคม 2562

[38] แนวทางปฏิบัติ เรื่อง การรายงานธุรกรรมสำหรับสถาบันการเงินประเภท ธนาคาร ประกาศ ณ เดือน ตุลาคม 2562

[39] คณะทำงานเพื่อจัดทำคู่มือการกำกับและตรวจสอบผู้มีหน้าที่รายงานการทำธุรกรรม, คู่มือการกำกับและตรวจสอบผู้มีหน้าที่รายงานการทำธุรกรรม (กองกำกับและตรวจสอบสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, 2563). หน้า 24

(Operational Risk Management Unit) โดยธนาคารแห่งประเทศไทยจำแนกความเสียหายด้านปฏิบัติการออกเป็นดังนี้[40]

(1) Internal Fraud เช่น การทุจริตของพนักงาน การทำธุรกรรมโดยไม่ได้รับอนุญาต

(2) External Fraud เช่น การปลอมเช็ค Hacking การโจรกรรม

(3) Employment Practices and workplace safety เช่น การถูกฟ้องร้องจากการกระทำผิดกฎหมายแรงงาน หรือกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยของสถานที่ทำงาน

(4) Clients, products and business practices เช่น การที่ลูกค้าใช้ธนาคารพาณิชย์เป็นช่องทางในการฟอกเงิน

(5) Damage to physical assets เช่น ความเสียหายจากภัยธรรมชาติ และการก่อการร้าย

(6) Business disruption and system failures เช่น ความเสียหายจากความล้มเหลวของอุปกรณ์ โปรแกรม หรือระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

(7) Execution, delivery and process management เช่น ความผิดพลาดของพนักงาน เอกสารสำคัญสูญหาย ความเสียหายที่เกิดจากการใช้บริการของบุคคลภายนอก

ด้วยลักษณะของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้การกระทำการทุจริตต่าง ๆ เกิดขึ้นได้อย่างมากยิ่งขึ้น และส่งผลกระทบต่อธุรกิจธนาคารพาณิชย์เป็นอย่างมาก ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงได้กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ต้องจัดให้มีหน่วยงานบริหารความเสี่ยงด้านปฏิบัติการแยกจากหน่วยงานอื่น ๆ โดยมีหน้าที่เสนอนโยบาย แผนงาน และกระบวนการบริหารความเสี่ยงด้านปฏิบัติการต่อคณะกรรมการธนาคารพาณิชย์เพื่อพิจารณาอนุมัติ ดูแลและสนับสนุนให้แต่ละหน่วยงานดำเนินการบริหารความเสี่ยงตามแนวทางที่กำหนด พร้อมทั้งจัดให้มีระบบการจัดเก็บข้อมูลและรายงานความเสี่ยงด้านปฏิบัติการเหมาะสมเพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิดความเสี่ยงด้านต่าง ๆ ทั้ง 7 กรณีข้างต้น

[40] แนวปฏิบัติธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่องการบริหารความเสี่ยงด้านการปฏิบัติการ, 3 สิงหาคม 2551

2.6 ข้อมูลส่วนบุคคลในเอกสารของธนาคารพาณิชย์

ตารางที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลในเอกสารของธนาคารพาณิชย์

ข้อมูลส่วนบุคคล	คำขอเปิดบัญชี	แบบฟอร์ม KYC	Consent การตลาด	หนังสือยินยอมให้เปิดเผยข้อมูลเครดิต (NCB)	แบบฟอร์ม FATCA	แบบบันทึกการสร้างความสัมพันธ์ (CDD)	Suitability Assessment	แบบฟอร์มคำสั่งซื้อหน่วยลงทุน	แบบฟอร์มประกัน
ชื่อ-นามสกุล	/	/	/	/	/	/	/	/	/
หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน	/	/	/	/	/	/	/		/
วันเดือนปีเกิด	/	/				/	/		
อายุ	/	/					/		
สัญชาติ					/				
หมายเลขโทรศัพท์	/	/	/	/				/	/
อีเมล	/	/	/						/
ที่อยู่ตามบัตรประชาชน/ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน/ที่อยู่ปัจจุบัน	/	/							
อาชีพ	/	/				/			
ตำแหน่งงาน	/	/							
ที่อยู่สถานที่ทำงาน	/	/							
ประวัติการทำงาน							/		
รายได้	/	/				/			
ที่มาของรายได้		/				/			
แหล่งที่มาของรายได้		/				/			
เลขที่ผู้ถือหน่วยลงทุน							/	/	
สำเนาบัตรประชาชน	/				/				
ประสบการณ์ทำงาน							/		
สถานะทางการเงิน เช่น ข้อมูลบัญชีเงินฝาก ประวัติการผ่อนชำระ						/	/		
ข้อมูลอาชญากรรม						/			
ข้อมูลใบอนุญาตเกี่ยวกับการลงทุน (CFA, CISA, CFP, FRM)							/	/	
ข้อมูลสุขภาพ									/

(ที่มา : ผู้เขียนรวบรวมจากการสัมภาษณ์ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในธุรกิจธนาคารพาณิชย์ วันที่ 5 เมษายน 2564 และข้อมูลที่ได้รับจากชมรมฯ วันที่ 9 เมษายน 2564)

2.7 แผนผังข้อมูลส่วนบุคคลของธนาคารพาณิชย์

ภาพที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของธนาคารพาณิชย์

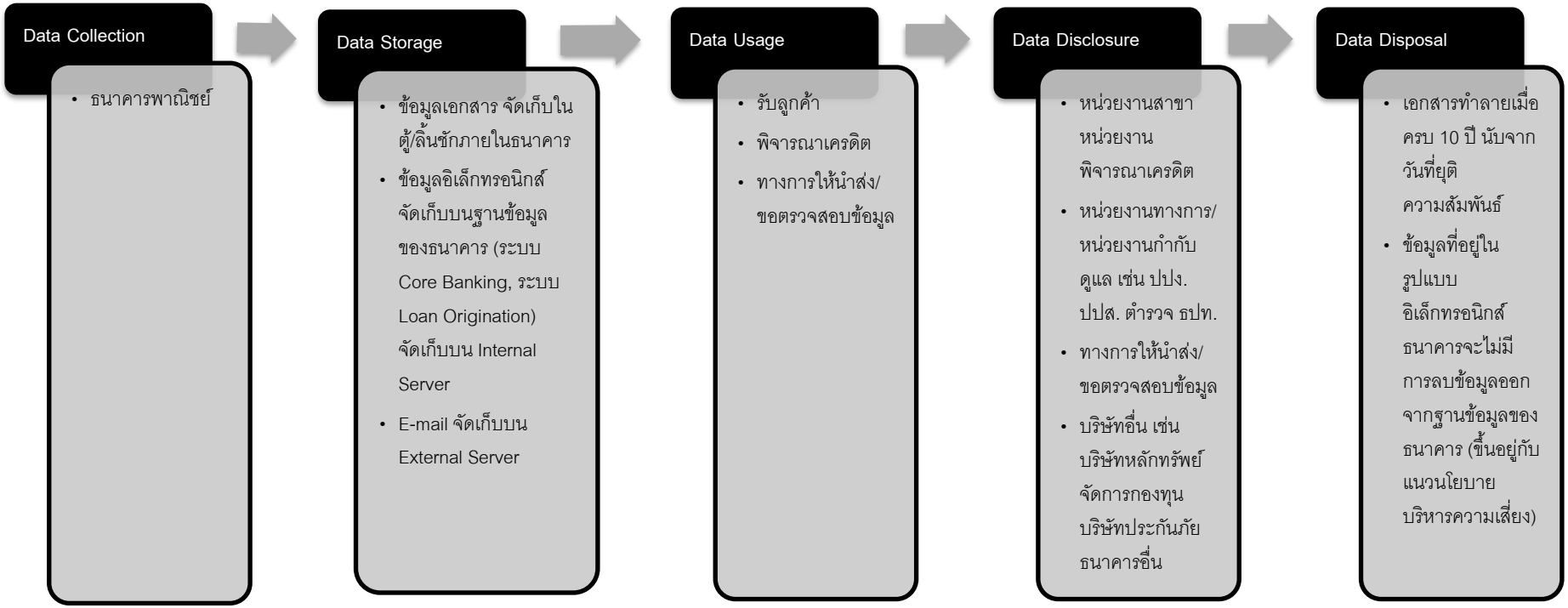

(ที่มา : ผู้เขียนรวบรวมจากการสัมภาษณ์ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในธุรกิจธนาคารพาณิชย์วันที่ 5 เมษายน 2564 และข้อมูลที่ได้รับจากชมรมฯ วันที่ 9 เมษายน 2564)

บทที่ 3 กิจกรรมการตรวจสอบ
และป้องกันการทุจริต

ด้วยปัจจุบันการกระทำของอาชญากรรมทางการเงินเกิดขึ้นอย่างง่ายดาย สาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจและสังคมโดยมีการพัฒนาอย่างก้าวหน้าในด้านธุรกิจอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ทำให้การประกอบธุรกิจเป็นไปอย่างสลับซับซ้อนมากกว่าสังคมในอดีตจึงทำให้การก่ออาชญากรรมมีรูปแบบที่ทันสมัยและเปลี่ยนไป โดยผู้กระทำความผิดในลักษณะนี้ส่วนมากมักเป็นผู้มีอิทธิพลในวงการธุรกิจและการเมือง อาชญากรรมทางเศรษฐกิจจึงนับเป็นการกระทำความผิดที่มีผลร้ายแรงต่อสภาพเศรษฐกิจและการดำรงอยู่ของประชาชนในสังคม เช่น ความผิดเกี่ยวกับการเงินและการธนาคาร

คำว่า “อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ” ถูกเสนอขึ้นโดย Edwin H. Sutherland นักวิชาการคนแรกที่สนใจและทำการศึกษา โดยอาชญากรรมทางเศรษฐกิจมีลักษณะแตกต่างจากอาชญากรรมทั่วไปซึ่งเรียกอาชญากรรมพวกนี้ว่า “อาชญากรรมคอเชิ้ตขาว” (White Collar Crime) โดย Edwin H. Sutherland ให้คำนิยามไว้ว่าเป็นการกระทำความผิดอาญาหรือกฎหมายอื่น ๆ โดยบุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมโดยเกี่ยวข้องกับตำแหน่งหน้าที่หรืออาศัยความสัมพันธ์ทางอาชีพของตน และความผิดดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายต่อวงการธุรกิจ และเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการที่ทำการศึกษาการกระทำความผิดทางเศรษฐกิจจำพวกหนึ่งได้เรียกอาชญากรรมทางเศรษฐกิจว่า “อาชญากรรมทางธุรกิจ” (Business Crimes) พร้อมทั้งให้ความหมายว่าการกระทำที่ผิดกฎหมายและลงโทษอาญาได้ เป็นการกระทำโดยปัจเจกบุคคลหรือหลายคนในการประกอบอาชีพที่ถูกกฎหมายในวงการค้าและอุตสาหกรรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้มาซึ่งเงินหรือทรัพย์สิน หรือเพื่อหลีกเลี่ยงการจ่ายเงิน หรือการสูญเสียทรัพย์สิน หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ธุรกิจหรือทางส่วนตัว

สำหรับประเทศไทยนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านต่างได้ได้นิยามลักษณะของความผิดในทางเศรษฐกิจไว้หลายรูปแบบ ดังนี้[41]

- อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่ก่อให้เกิดผลเสียหายร้ายแรงหรือบ่อนทำลายเศรษฐกิจของประเทศ

- อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เป็นการกระทำผิดกฎหมายที่เกี่ยวเนื่องกับการกินดีอยู่ดีของประชาชนทั้งประเทศ เป็นการทำลายความเป็นธรรมในสังคม

- อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ คือ ความผิดที่เป็นอันตรายต่อความผาสุกและสวัสดิภาพของประชาชน ทำลายการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของชาติ

- อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่ก่อให้เกิดผลเสียหายอย่างร้ายแรงหรือบ่อนทำลายเศรษฐกิจของประเทศไม่ว่าการกระทำนั้นผู้กระทำจะมีเจตนาหรือไม่มีเจตนา ผิดกฎหมายหรือไม่ผิดกฎหมาย มีกฎหมายห้ามหรือไม่มีกฎหมายห้ามก็ตาม

ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า อาชญากรรมทางเศรษฐกิจเป็นอาชญากรรมที่ประกอบขึ้นโดยบุคคลที่มีตำแหน่งหน้าที่การงาน มีความรู้ความสามารถ มีชื่อเสียงหรือสถานภาพทางสังคม ซึ่งในปัจจุบันมักก่ออาชญากรรมผ่านธนาคารมากยิ่งขึ้นอันทำให้การก่ออาชญากรรมในลักษณะดังกล่าวส่งผลกระทบต่อธนาคารพาณิชย์และกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ในประเทศไทยจึงได้มีการจัดตั้งชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต (Fraud Management Club) เป็นชมรมที่ถูกก่อตั้งขึ้นและดำเนินการภายใต้สมาคมธนาคารไทย เพื่อป้องกันและตรวจสอบการทุจริตในธุรกิจธนาคารพาณิชย์อันเป็นสาเหตุหนึ่งของการก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

3.1 ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในประเทศไทย

ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต (Fraud Management Club) เป็นชมรมที่ถูกก่อตั้งขึ้นและดำเนินการภายใต้สมาคมธนาคารไทย โดยมีหน้าที่ ภารกิจ และวัตถุประสงค์เพื่อบริหารจัดการทุจริตที่เกิดขึ้นกับสถาบันการเงิน เพื่อป้องกันการทุจริตและความเสียหายจากการทุจริต เพื่อสนับสนุนสมาคมธนาคารไทยในการตรวจสอบและป้องกันการทุจริต โดยหน้าที่หลักของชมรมคือการเป็น

[41] ประดิษฐ์ คำจร, “อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : ศึกษาเฉพาะกรณีเกี่ยวกับการซื้อขายแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศกับการบังคับใช้กฎหมาย,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554). หน้า 52-53

ศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลและข่าวสารการทุจริตของประเทศ และข้อมูลกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม และข้อมูลในการจัดการทุจริตทุกธุรกรรมของสถาบันการเงิน เป็นศูนย์กลางบริหารจัดการตรวจสอบและป้องกันการทุจริต แลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างสมาชิกของชมรม และข้อมูลการบริหารจัดการตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในทุกผลิตภัณฑ์ของสถาบันการเงินการธนาคารเพื่อป้องกันความเสียหายที่เกิดจากการทุจริต นำเสนอข้อมูลสถานการณ์และให้ข้อเสนอแนะแก่สมาคมธนาคารไทย ร่วมมือประสานจัดการทุจริตทั้งภายในและต่างประเทศเป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสารให้ความรู้แก่ภาคประชาชน และส่งเสริมความรู้ทางด้านวิชาการ และเทคนิคการป้องกันการทุจริตกับสถาบันการเงิน โดยชมรมมีการรับสมาชิกทั้งแบบสามัญ วิสามัญ และแบบกิตติมศักดิ์ซึ่งสมาชิกในชมรมประกอบไปด้วยธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ ในประเทศไทย และสถาบันการเงินเฉพาะกิจ ดังต่อไปนี้

(1) ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)

(2) ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)

(3) ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน)

(4) ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน)

(5) ธนาคารเกียรตินาคินภัทร จำกัด (มหาชน)

(6) ธนาคาร ซีไอเอ็มบี ไทย จำกัด (มหาชน)

(7) ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน)

(8) ธนาคารทิสโก้ (จำกัด) มหาชน

(9) ธนาคารไทยเครดิต เพื่อรายย่อย จำกัด (มหาชน)

(10) ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)

(11) ธนาคารธนชาต จำกัด (มหาชน)

(12) ธนาคารยูโอบี จำกัด (มหาชน)

(13) ธนาคารแลนด์ แอนด์ เฮ้าส์ จำกัด (มหาชน)

(14) ธนาคารสแตนดาร์ดชาร์เตอร์ด (ไทย) จำกัด (มหาชน)

(15) ธนาคารไอซีบีซี (ไทย) จำกัด (มหาชน)

(16) ธนาคารแห่งประเทศจีน (ไทย) จำกัด (มหาชน)

(17) ธนาคารออมสิน

(18) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

(19) ธนาคารอาคารสงเคราะห์

(20) ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

แม้หน้าที่ ภารกิจ และวัตถุประสงค์ของชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตจะดำเนินการเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสังคมเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ เป็นการระงับมิจฉาชีพในการทุจริตทางการเงินก็ตาม แต่ด้วยสถานะทางกฎหมายและผลผูกพันองค์กรนั้นกลับเป็นไปในทิศทางตรงกันข้าม เนื่องจากชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตถูกจัดตั้งขึ้นและดำเนินการภายใต้สมาคมธนาคารไทย จึงทำให้ชมรมดังกล่าวมิได้มีอำนาจในการออกแนวปฏิบัติเพื่อบังคับใช้กับสมาชิกในชมรมในระดับเดียวกันกับกฎหมาย

3.1.1 นิยามการทุจริต

การทุจริต (Fraud) ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน[42] หมายถึง ความประพฤติชั่ว ถ้าเป็นความประพฤติชั่วทางกาย เรียกว่า กายทุจริต ถ้าเป็นความประพฤติชั่วทางวาจา เรียกว่า วจีทุจริต ถ้าเป็นความประพฤติชั่วทางใจ เรียกว่า มโนทุจริต การทุจริตหมายถึง การโกง เช่น ทุจริตในการสอบ คดโกง ฉ้อโกง เช่น ทุจริตต่อหน้าที่ หรือหมายถึง ไม่ซื่อตรง เช่น คนทุจริต

นอกจากนั้นการทุจริต อาจหมายถึงการใช้อำนาจที่ได้มาหรือการใช้ทรัพย์สินที่มีอยู่ในทางมิชอบเพื่อประโยชน์ส่วนตนหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อประโยชน์ของผู้อื่น การทุจริตอาจเกิดได้หลายลักษณะ เช่น การติดสินบนเจ้าพนักงานด้วยการชักชวนการเสนอการให้หรือการรับสินบน ทั้งที่เป็นเงินและสิ่งของ การมีผลประโยชน์ทับซ้อน การฉ้อฉล การฟอกเงิน การยักยอกการปกปิดข้อเท็จจริง การขัดขวางกระบวนการยุติธรรม การค้าภายใต้แรงอิทธิพล การปลอมแปลงเอกสารเพื่อใช้ในการทำธุรกรรมกับธนาคาร ทั้งนี้ การทุจริตดังกล่าวอาจเกิดขึ้นจากการทุจริตของพนักงานในองค์กร หรือการทุจริตจากบุคคลภายนอกก็ได้ โดยมิได้หมายความถึงเพียงความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนกับหน่วยงานของรัฐเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงธุรกรรมระหว่างบุคคลหรือกิจการในระหว่างภาคเอกชนด้วยกันเองด้วย

[42] พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, **ทุจริต** [ออนไลน์], 10 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://dictionary.orst.go.th/

การทุจริตตามความหมายของชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต[43] หมายถึง ลักษณะ/พฤติกรรมของบุคคลที่ประสงค์จะใช้ช่องทางธนาคารพาณิชย์เพื่อดำเนินการกระทำการบางอย่าง เช่น ล่อลวง ยื่นเอกสารอันเป็นเท็จ ฯลฯ เพื่อให้ได้ผลประโยชน์บางอย่างซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบของทรัพย์สิน เงินทอง หรือประโยชน์ในลักษณะอื่นใด เพื่อวัตถุประสงค์ในการสร้างความมั่งคั่งทางการเงินให้เพิ่มพูนมากยิ่งขึ้น

3.1.2 ภาพรวมการปฏิบัติงานของชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต

การดำเนินกิจกรรมของชมรมจะเป็นการดำเนินการภายใต้กรอบวัตถุประสงค์ของสมาคมธนาคารไทยซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันอาชญากรรมและทุจริต เพื่อรักษาทรัพย์สินของธนาคารและลูกค้า และจัดการกับอาชญากรรมที่ผ่านช่องทางของสถาบันการเงิน โดยหลักแล้วการดำเนินกิจกรรมของชมรมนั้นจะมีเพียงการประสานงานกับหน่วยงานราชการเพื่อสืบหาเส้นทางทางการเงินที่มีความผิดปกติ แต่ด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนไปความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่มากขึ้นส่งผลให้การก่ออาชญากรรมในรูปแบบการทุจริตผ่านธนาคารนั้นมีมากขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญซึ่งส่วนใหญ่ทำให้ธนาคารพาณิชย์แต่ละรายต้องเป็นผู้แบกรับความเสียหายนั้นไว้แต่เพียงผู้เดียว ประกอบกับเมื่อกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกำลังจะมีผลใช้บังคับก็อาจจะส่งผลกระทบต่อการตรวจสอบการทุจริตเพื่อป้องกันความเสียหายต่อธุรกิจธนาคารพาณิชย์และเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้นชมรม fraud จึงมีความต้องการสร้างมาตรฐานเพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานแนวปฏิบัติในทางเดียวกัน ซึ่งจะดำเนินการออกแนวปฏิบัติมาใช้ร่วมกันในหมู่สมาชิกโดยคาดว่าจะมีวิธีดำเนินการดังนี้

เมื่อชมรมพบหรือได้รับข้อมูลหรือข่าวสารของบุคคลที่สุ่มเสี่ยงหรือน่าสงสัยเกี่ยวกับการทุจริตทางการเงิน โดยไม่ว่าจะเป็นข้อมูลดังกล่าวที่ได้รับมานั้นจะเป็นข้อมูลทางการหรือไม่ ชมรมจะดำเนินการสืบสวนและจัดการอาชญากรรมโดยประสานงานกับหน่วยงานทางการ เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และธนาคารสมาชิกของชมรม เพื่อดำเนินการจัดการกับบุคคลที่อาจเรียกได้ว่ามิจฉาชีพ โดยเป็นไปเพื่อการจัดการอาชญากรรมและป้องกันการฟอกเงินได้อย่างทันถ่วงที ทั้งนี้การดำเนินการดังกล่าวชมรมจำเป็นต้องมีการส่งข้อมูลระหว่างสมาชิกในชมรม

[43] สัมภาษณ์ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในธุรกิจธนาคารพาณิชย์, วันที่ 5 เมษายน 2564

ซึ่งอาจจำเป็นต้องมีการเก็บรวบรวม ใช้ เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล เช่น ชื่อ นามสกุล หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน ลักษณะการกระทำความผิด หรือลักษณะที่เข้าเหตุอันควรสงสัย

3.1.3 การจัดอาชญากรรมของชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต[44]

(1) การทุจริตในการให้กู้ยืมเงิน (Lending fraud)

การให้กู้ยืมเงินตามกฎหมาย หมายถึง การยืม ต้องทำเป็นสัญญาชนิดหนึ่ง ซึ่งมีคู่กรณี 2 ฝ่าย คือ “ผู้ให้ยืม” และ “ผู้ยืม” สัญญายืมจึงเป็นสัญญาที่ผู้ให้ยืมส่งมอบหรือโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินให้แก่ผู้ยืมเพื่อใช้สอยทรัพย์สินนั้น และผู้ยืมก็ตกลงว่าจะส่งคืนทรัพย์สินนั้นเมื่อได้ใช้สอยเสร็จแล้ว โดยประเภทของสัญญายืม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ (1) สัญญายืมใช้คงรูป และ (2) สัญญายืมใช้สิ้นเปลือง ซึ่งการกู้ยืมเงินนั้นจัดอยู่ในประเภทของสัญญายืมใช้สิ้นเปลือง

สัญญายืมใช้สิ้นเปลือง คือ สัญญาที่ผู้ให้ยืมได้โอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นมีการกำหนดแก่ผู้ยืม และผู้ยืมตกลงว่าจะคืนทรัพย์สินเป็นประเภท ชนิดและปริมาณเช่นเดียวกันให้แทนทรัพย์สินซึ่งให้ยืมนั้น และสัญญายืมนี้จะสมบูรณ์ต่อเมื่อส่งมอบทรัพย์สินที่ยืม ดังนั้น การกู้ยืมเงินหรือสัญญากู้ยืมเงิน จึงเป็นสัญญายืมใช้สิ้นเปลืองที่ “ผู้กู้ยืม” ไปขอกู้ยืมเงินจากบุคคลหนึ่งซึ่งเรียกว่า “ผู้ให้กู้ยืม” โดยผู้กู้ยืมสัญญาหรือตกลงว่าจะใช้เงินคืนให้ภายในกำหนดเวลาใดเวลาหนึ่ง ซึ่งในการกู้ยืมเงินนี้จะมีการกำหนดดอกเบี้ยในการกู้ยืมด้วยหรือไม่ก็ได้ และสัญญากู้ยืมเงินจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้มีการส่งมอบเงินที่กู้ยืมกันแล้ว โดยต้องมีหลักฐานการกู้ยืมเงินซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ (1) กรณีจำนวนเงินที่กู้ยืมกัน ไม่เกิน 2,000 บาท กฎหมายไม่ได้กำหนดให้ต้องทำหลักฐานการกู้ยืมต่อกัน ดังนั้น แม้ตกลงยืมเงินกันด้วยวาจา เมื่อเกิดการผิดข้อตกลงหรือผิดสัญญาก็สามารถฟ้องร้องบังคับคดีกันได้ตามกฎหมาย (2) กรณีจำนวนเงินที่กู้ยืมกัน เกิน 2,000 บาทขึ้นไป กฎหมายกำหนดให้การกู้ยืมเงินจะต้องมีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงิน มิเช่นนั้นจะฟ้องร้องให้บังคับคดีต่อกันไม่ได้ ดังนั้น หลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินนั้นจะอยู่ในรูปแบบใดก็ได้ แต่ต้องเป็นลายลักษณ์อักษรมีข้อความชัดแจ้งว่ามีการกู้ยืมเงินกันไปเป็นจำนวนเท่าใดและตกลงจะใช้คืนเมื่อใด และที่สำคัญคือต้องมีลายมือชื่อของผู้กู้ยืมเป็นสำคัญด้วย

[44] ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต สมาคมธนาคารไทย, “ข้อหารือการจัดการอาชญากรรมการเงิน ผลกระทบและแนวทางปฏิบัติได้ถูกต้องตามกฎหมาย,” ประชุมเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2563.

ในการกู้ยืมเงินกฎหมายให้คิดดอกเบี้ยกันได้ แต่ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบกัน กฎหมายได้กำหนดจำกัดอัตราดอกเบี้ยในการกู้ยืมเงินไว้คือ ให้คิดดอกเบี้ยได้ไม่เกินอัตราร้อยละ 15 ต่อปี (ร้อยละ 1.25 ต่อเดือน) ยกเว้นกรณีเป็นสถาบันการเงินหรือธนาคาร กฎหมายให้อำนาจเรียกดอกเบี้ยได้สูงกว่าอัตราร้อยละ 15 ต่อปีได้[45] แต่ต้องเป็นไปตามประกาศข้อกำหนดของธนาคารซึ่งมีกฎหมายรองรับ

การทุจริตในลักษณะดังกล่าวนี้มักเกิดขึ้นกับสินเชื่อบ้าน สินเชื่อบัตรเครดิต และสินเชื่อให้กู้ยืมเงิน ซึ่งการทุจริตในลักษณะนี้ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพและความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ประเทศมีต้นทุนโดยรวมที่เพิ่มสูงขึ้น นักลงทุนและลูกค้าผู้สุจริตเกิดความเสียหาย ความน่าเชื่อถือการจัดอันดับฉ้อโกงทางการเงินระดับสูงขึ้น ต้นทุนดอกเบี้ยจากสินเชื่อมีสภาวะสูงขึ้น ธนาคารอ่อนแอจากสินทรัพย์ที่ไม่เกิดรายได้และจากการทุจริต และผู้สุจริตตกเป็นเหยื่อของกลุ่มมิจฉาชีพด้านสินเชื่อและเกิดคดีความฉ้อโกงและทุจริตมากขึ้น

ลักษณะของอาชญากรรมประเภทนี้เกิดขึ้นได้หลากหลายรูปแบบ เช่น

<u>อาชญากรรมสินเชื่อเงินทอน</u> เป็นการยื่นขอกู้สินเชื่อจากธนาคารมากกว่ามูลค่าที่ลูกค้าจะซื้อจริง ทำให้ลูกค้ามีเงินเหลือไปใช้หรือที่เรียกกันว่า “สินเชื่อมีเงินทอน” โดยสามารถอธิบายง่าย ๆ เพื่อให้เห็นภาพได้ว่า สมมุติซื้อบ้านที่ผู้ขายบอกราคา 3 ล้านบาท แต่ในทางปฏิบัติสามารถต่อรองได้ เช่น ลดเหลือ 2.5 ล้านบาท แต่สถาบันการเงินเอา 3 ล้านบาทไปเป็นราคาทำสัญญา และให้เงินกู้บวกไปอีก เพื่อซื้อเฟอร์นิเจอร์ ค่าตกแต่ง ดังที่เรียกกันว่าเงินกู้เอนกประสงค์ บวกไปอีก 10% เป็นการกู้เงินทั้งหมด 3.3 ล้านบาท ในขณะที่จ่ายจริง 2.5 ล้านบาท คนกู้เหลือเงินสด 8 แสนบาท สำหรับใช้จ่าย ซึ่งสมมติว่าถ้าคนที่กู้ 4 สัญญาพร้อมกัน เขาก็ได้เงินจากสินเชื่อเงินทอนถึง 3.2 ล้านบาท ซึ่งคนทั่วไปมักคิดว่าราคาบ้านซึ่งเป็นอสังหาริมทรัพย์มีแต่ราคาขึ้น ผ่านไปสองปีก็จะขายบ้านได้กำไรอีกต่อหนึ่ง บ้านที่ซื้อถ้าให้เช่าก็ได้ค่าเช่าอีกต่อหนึ่ง คนส่วนใหญ่จะคิดแบบนี้ คิดว่ามีแต่ด้านบวก แต่ไม่ได้คิดว่าถ้าไม่เป็นเช่นนั้นจะเกิดอะไรขึ้น สถานการณ์เช่นนี้รุนแรงขึ้น ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงสำรวจข้อมูลส่วนกลางและรายพื้นที่พบว่ามีคนที่อ้างว่าสามารถให้คำปรึกษาหรือช่วยวางแผนในชื่อ “บริษัทรับจัดสินเชื่อเคหะ” เป็นจำนวนมากที่มาช่วยให้เกิดการกู้ที่ไม่ได้เป็นความต้องการอยู่จริง และมีการเก็งกำไรเกิดขึ้น ถ้าปล่อยแบบนี้ไปเรื่อย ๆ อุปทาน (Supply) ส่วนเกินเพิ่มมากขึ้น บ้านที่โอนแล้วแต่คนไม่อยู่จริงเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ฉะนั้น ไม่มีทางที่ค่าเช่าจะเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง แต่อาจลดลงเพราะมีบ้านใหม่ ๆ

[45] พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน มาตรา 4

ที่เป็นอุปทานส่วนเกินเข้ามาต่อเนื่อง ถ้าเราปล่อยแบบนี้ไปเรื่อย ๆ โดยไม่ทำอะไร สักวันหนึ่งฟองสบู่จะแตก และถ้าฟองสบู่แตกจะกระทบทุกคน ทุกคนที่เป็นเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ ไม่ว่าจะกู้หรือไม่กู้ และจะสร้างผลข้างเคียงอีกมาก เพราะอสังหาริมทรัพย์เป็นหลักประกันทางธุรกิจ เป็นสินทรัพย์ที่เรามีเป็นเงินออมก้อนสำคัญ และราคาสามารถตกลงมาได้ เช่น ฮ่องกงเป็นเกาะที่มีพื้นที่จำกัด ราคาอสังหาริมทรัพย์ยังลดลงร้อยละ 20 ในปีเดียว เพราะฉะนั้นในกรณีของไทย ถ้ามีความต้องการเทียมเยอะ และปล่อยให้เกิดเป็นฟองสบู่ขึ้น ก็จะส่งผลกระทบต่อราคาอสังหาริมทรัพย์ในอนาคตได้[46]

โดยกรณีของสินเชื่อมีเงินทอนผู้ก่ออาชญากรรมมักมีการกระทำหลายรูปแบบแตกต่างกันออกไป เช่น นายหน้าหลอกลงทุนอ้างปล่อยเช่าอสังหาริมทรัพย์ กรณีนี้นายหน้าอาจประกอบอาชีพที่มั่นคงมีประวัติการชำระเงินดีก็ทำข้อตกลงกับบริษัทอสังหาริมทรัพย์ให้ขายคอนโด หรือบ้าน ให้ในราคาที่ต่ำกว่าการซื้อขายกับบุคคลทั่วไป และหลังจากนั้นก็เข้าทำการหลอกเหยื่อให้มาร่วมลงทุนคอนโดเงินเหลือโดยมีการการันตีได้รับผลตอบแทนในอัตราที่สูงถึงร้อยละ 10 ต่อปี ซึ่งเหยื่อจะทำการยื่นขอกู้สินเชื่อจากธนาคารหลาย ๆ แห่งพร้อมกัน ซึ่งในกรณีนี้หากธนาคารไม่ทราบข้อมูลประวัติการขอสินเชื่อจากต่างธนาคารก็จะทำให้ไม่อาจทราบได้ว่าเหยื่อนั้นยื่นขอสินเชื่อไปยังธนาคารอื่น ๆ ด้วย หรืออาจจะเกิดขึ้นในรูปแบบของขบวนการโดยนำเอกสารของผู้อื่นไปซื้ออสังหาริมทรัพย์ สินเชื่อเช่าซื้อ บัตรกดเงินสด ซึ่งในกรณีนี้ผู้เสียหายมิได้มีความประสงค์จะขอสินเชื่อแต่อย่างใด ประกอบกับพฤติการณ์ของกลุ่มคนร้ายไม่ได้มีเจตนาจะซื้อคอนโดจริงหวังเพียงแต่เงินทอนส่วนต่าง ซึ่งกรณีเหล่านี้มักนำไปสู่ปัญหาหนี้เสีย (NPL) หรือหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจเป็นวงกว้าง เนื่องจากกรณีที่กล่าวมานี้ถือเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ คนร้ายจะใช้ผู้มีรายได้น้อยเป็นเครื่องมือ โดยอาศัยช่องว่างจากนโยบายส่งเสริมการขายของผู้ประกอบธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ซึ่งมีการออกแผนการตลาดให้โปรโมชั่น “คอนโดเงินทอน” แก่ลูกค้า เช่น ซื้อคอนโดราคา 2,000,000 บาท ลูกค้าจะได้รับเงินทอน 400,000 บาท ซึ่งในกรณีดังกล่าวถือว่าเป็นการร่วมกันฉ้อโกงโดยข้อความอันเป็นเท็จและแสดงตนเป็นคนอื่น ร่วมกันปลอมและใช้เอกสารปลอม ร่วมกันเอาไปซึ่งเอกสารผู้อื่น ร่วมกันใช้และร่วมกันมีไว้เพื่อนำออกใช้ซึ่งบัตรอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่นโดยมิชอบในประการที่น่าจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน วิธีการคือ ขบวนการนี้มี 4 คน

[46] ธนาคารแห่งประเทศไทย. **ทำไมแบงก์ชาติถึงออกมาตรการกำกับดูแลสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย** [ออนไลน์], 10 มกราคม 2564. แหล่งที่มา https://www.bot.or.th/Thai/ConsumerInfo/Topics/Pages/LTV_27Oct2019.aspx?fbclid=IwAR3S3rCKbZGUyC0kEvz338jcvFehIqDoK1C3thLy8uc9GeOVnWp41v2-LzM

แบ่งหน้าที่กันทำตั้งแต่ชักชวนไปเปิดบัญชีธนาคาร ปลอมแปลงเอกสารรายการเดินบัญชี หนังสือรับรองเงินเดือน ตลอดจนนำข้อมูลผู้เสียหายเข้าสู่ระบบประกันสังคม เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือในการยื่นขอสินเชื่อคอนโดกับธนาคาร โดยพฤติการณ์อาจจะอ้างว่าเป็นวิศวะกรไฟฟ้ามีรายได้ (เงินเดือน) 56,000 บาท ต่อเดือนทำให้ธนาคารหลงเชื่อ อนุมัติสินเชื่อวงเงินให้กับคอนโด เมื่อโครงการได้รับเงินแล้วก็จะทอนเงินส่วนต่างให้กับกลุ่มคนร้ายผ่านบัญชีธนาคารของผู้เสียหายซึ่งคนร้ายถืออยู่จากนั้นจึงนำเงินมาแบ่งปันกัน ตัวอย่างตามแผนภาพ

ภาพที่ 2 ตัวอย่างกรณีอาชญากรรมสินเชื่อเงินทอน

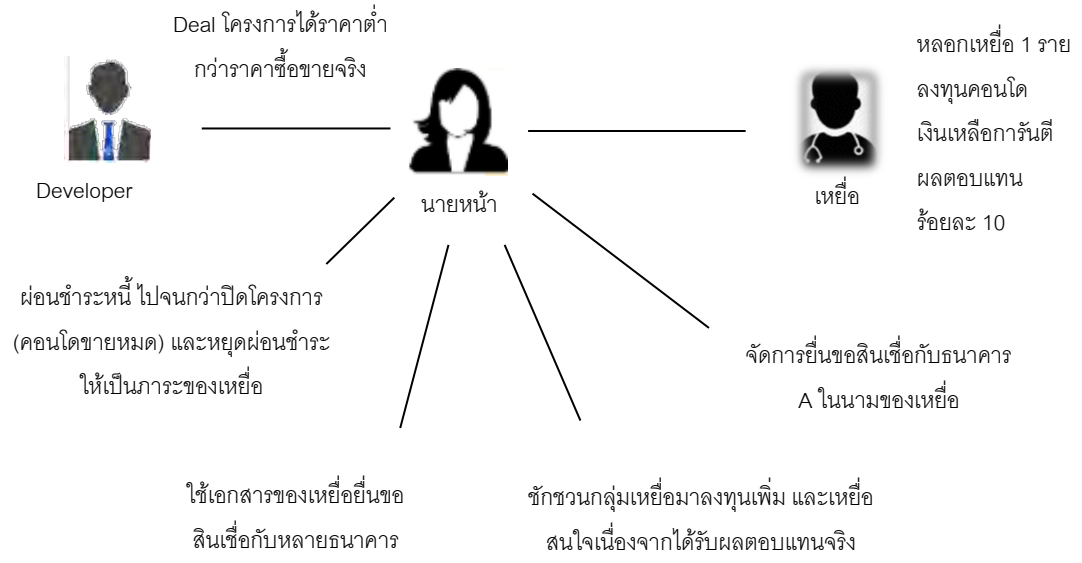

กรณีนี้หากธนาคารทราบข้อมูลประวัติการขอสินเชื่อเชิงลึก : เหยื่อจะไม่ถูกยื่นขอสินเชื่อหลายหลักประกันไปยังธนาคารอื่น ซึ่งจะช่วยป้องกันปัญหา NPL ต่อภาคเศรษฐกิจ และไม่ตกเป็นผู้เสียประวัติทางเครดิตล้มละลาย

(ที่มา : ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต สมาคมธนาคารไทย, “ข้อหารือการจัดการอาชญากรรมการเงิน ผลกระทบและแนวทางปฏิบัติได้ถูกต้องตามกฎหมาย,” ประชุมเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2563)

กรณีการแอบอ้างนำเอกสารของผู้อื่นไปซื้ออสังหาริมทรัพย์ สินเชื่อเช่าซื้อ หรือบัตรกดเงินสด ในรูปแบบผู้ก่ออาชญากรรมมักเลือกเป้าหมายจากกลุ่มบุคคลที่มีรายได้น้อยประกอบอาชีพหาเช้ากินค่ำ โดยใช้คำพูดหว่านล้อมชักจูงใจว่าจะหาแหล่งเงินทุนให้ โดยอ้างว่าต้องไปเปิดบัญชีธนาคารให้ก่อนเพื่อ

ทำเรื่องขอสินเชื่อนำมาเป็นเงินลงทุนในกิจการประกอบอาชีพ ดังตัวอย่าง ผู้เสียหายในคดีที่จะกล่าวถึงนี้มีอาชีพเผาถ่านในพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรี หลงเชื่อด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ประกอบกับความคาดหวังว่าจะมีเงินมาลงทุนโรงเผาถ่านเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับตนเอง กลุ่มคนร้ายในคดีนี้เป็นหญิงวัยกลางคนใช้นามแฝงว่า “ปุ๊ กาญ แหว่ว” ได้พาผู้เสียหายไปเปิดบัญชีและบัตรเอทีเอ็มกับธนาคารหลายแห่ง จากนั้นกลุ่มคนร้ายได้นำเอาสมุดบัญชีกับบัตรเอทีเอ็มและเอกสารผู้เสียหายมาเก็บไว้โดยอ้างนำไปขอสินเชื่อให้ ต่อมาเดือนเมษายน 2563 ผู้เสียหายได้รับโทรศัพท์จากฝ่ายเร่งรัดหนี้สินของธนาคารไทยพาณิชย์แจ้งว่าผู้เสียหายผิดนัดค่าผ่อนชำระคอนโดเป็นเวลาหลายเดือน (เดือนละ 8,609 บาท) จากการที่ผู้เสียหายได้ขอสินเชื่อคอนโดวงเงิน 2,292,263.17 บาท ผู้เสียหายตกใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากตนเองไม่เคยขอสินเชื่อซื้อคอนโดมาก่อนแต่อย่างใด จึงได้เข้ามาร้องเรียนตำรวจปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งรายละเอียดเป็นไปตามแผนภาพ

ภาพที่ 3 ขั้นตอนกระบวนการร้องเรียนและพิจารณาอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

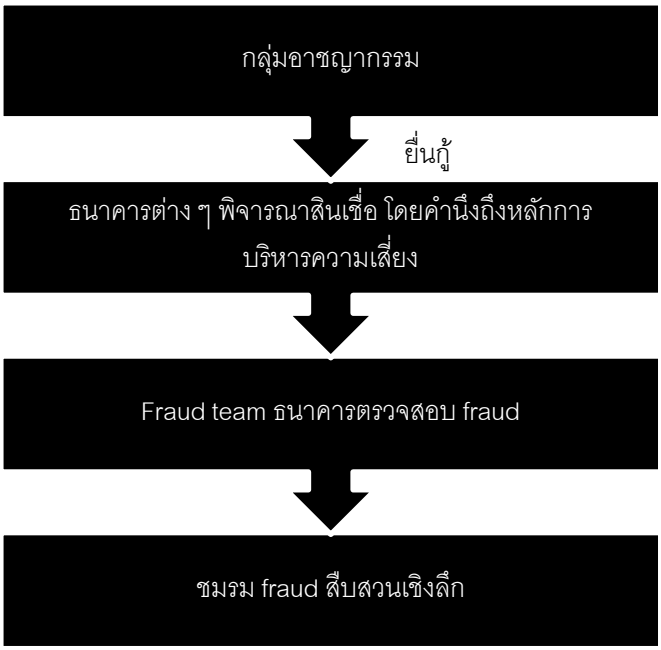

(ที่มา : ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต สมาคมธนาคารไทย, “ข้อหารือการจัดการอาชญากรรมการเงิน ผลกระทบและแนวทางปฏิบัติได้ถูกต้องตามกฎหมาย,” ประชุมเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2563)

จากแผนภาพในขั้นตอนของ Fraud team ของแต่ละธนาคารจะมีการจัดเก็บ และใช้ฐานข้อมูลความเสี่ยง โดยจะมีการนำข้อมูลรายละเอียดส่งต่อไปยังชมรม fraud เพื่อตรวจสอบหาเส้นทางทางการเงินที่มีความผิดปกติ โดยที่ชมรม fraud ก็จะมีการเปิดเผยข้อมูลเพื่อสืบสวนอาชญากรรมการเงินในเชิงลึกต่อไป

ดังตัวอย่างข้างต้นกระบวนการทำงานเพื่อสืบสวนสอบสวนการทุจริตทางการเงินนั้น เมื่อธนาคารพาณิชย์จะพิจารณาการปล่อยสินเชื่อซึ่งถือเป็นกระบวนการหนึ่งในการบริหารความเสี่ยงของธนาคาร จึงจำเป็นต้องมีการตรวจสอบข้อมูลการทุจริตกับหน่วยงานป้องกันการทุจริตภายในธนาคารพาณิชย์ และมีการประสานงานไปยังชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตเพื่อสืบหาข้อเท็จจริงต่อไป ทั้งนี้ ผู้เขียนขออธิบายถึงกิจกรรมของชมรมโดยจะแบ่งอธิบายเป็นรายกลุ่มกิจกรรมดังต่อไปนี้

<u>การสอบถามรายการในใบรายการเดินบัญชี (Statement) (FL01)</u>

กิจกรรมนี้ธนาคารพาณิชย์ซึ่งเป็นผู้ตรวจสอบข้อมูลและพิจารณาเครดิตของลูกค้าโดยอาศัยเอกสารของผู้ขอสินเชื่อเพื่อตรวจสอบประวัติฐานะทางการเงินของผู้ขอสินเชื่อแล้วพบว่าประวัติ หรือข้อมูลอันน่าสงสัยเกี่ยวกับใบแสดงรายการเดินบัญชีของผู้ขอสินเชื่อ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นการปลอมแปลงรายการทั้งหมดหรือบางส่วน ธนาคารพาณิชย์ที่เป็นผู้ปล่อยสินเชื่อให้กับลูกค้าจะดำเนินการขอข้อมูลไปยังธนาคารต้นทางผู้ออกใบแสดงรายการเดินบัญชีโดยการโทรสอบถาม หรือสอบถามผ่าน ว่าข้อมูลในใบแสดงรายการเดินบัญชีที่ลูกค้านำมายื่นต่อธนาคารนั้นมีความถูกต้องหรือไม่อย่างไร โดยข้อมูลส่วนบุคคลที่ธนาคารที่ลูกค้ามาขอสินเชื่อต้องแจ้งไปยังธนาคารพาณิชย์ต้นทางประกอบด้วย ชื่อ นามสกุล หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน หมายเลขบัญชีเงินฝาก หลังจากนั้นธนาคารพาณิชย์ต้นทางก็จะนำข้อมูลดังกล่าวไปจัดการต่อตามกิจกรรม FL02

<u>การตรวจสอบรายการในใบรายการเดินบัญชี (Statement) (FL02)</u>

กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่สืบเนื่องจากกิจกรรม FL01 ธนาคารพาณิชย์ ผู้ออกใบแสดงรายการเดินบัญชีและอยู่ภายใต้ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตนั้น จะร่วมมือและประสานงานกับธนาคารพาณิชย์ซึ่งประสงค์จะปล่อยสินเชื่อให้กับผู้ขอยื่นสินเชื่อเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลใบรายการเดินบัญชี (Statement) ให้กับธนาคารสมาชิก โดยธนาคารผู้ออกใบแสดงรายการเดินบัญชีย้อนหลังจะดำเนินการตรวจสอบข้อมูลที่ธนาคารสมาชิกส่งข้อมูลส่วนบุคคลมาให้ กับระบบ Core banking system ของธนาคาร แล้วค้นหาข้อมูล ชื่อ นามสกุล หมายเลขทะเบียนบัตรประจำตัว

ประชาชน และเลขที่บัญชีของลูกค้า เพื่อค้นหารายการเดินบัญชีย้อนหลังของลูกค้ารายนั้น ๆ โดยจะตรวจสอบข้อมูล Transaction Date / Deposit or Withdraw / Transaction Amount / Balance ของเลขที่บัญชีนั้น ๆ เพื่อนำส่งผลลัพธ์ที่ได้รับการตรวจสอบแล้วกลับไปยังธนาคารผู้ขอสอบถามข้อมูลว่ารายการดังกล่าวเป็นข้อมูลที่ถูกต้องแท้จริงหรือไม่

<u>การสอบถามวันเปิดบัญชี และยอดเงินคงเหลือในบัญชีกับธนาคารสมาชิก (FL03)</u>

กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในขั้นตอนที่ธนาคารพาณิชย์ที่ประสงค์รับลูกค้าเข้ามาทำธุรกรรมกับธนาคารและทำการตรวจสอบประวัติด้านเครดิตของลูกค้าเพื่อประกอบการพิจารณาบริหารความเสี่ยงของธนาคารเพื่อตรวจสอบความมั่งคั่ง ฐานะทางการเงินของลูกค้าให้เป็นปัจจุบัน นอกเหนือจากใบแสดงรายการเดินบัญชี (Statement) ที่แนบมา และตรวจสอบความน่าเชื่อถือของบัญชี โดยธนาคารจะทำการตรวจสอบเอกสารหลักฐานที่ใช้ประกอบการสมัครของลูกค้าเพิ่มเติม เช่น หากลูกค้ายื่นสำเนาสมุดบัญชีเงินฝาก/ใบแสดงรายการเดินบัญชีย้อนหลังให้แก่ธนาคาร ธนาคารที่ประสงค์จะรับลูกค้าจะทำการส่งข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้ารายนั้น ๆ เช่น ชื่อ นามสกุล หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน หรือ เลขที่บัญชีผู้ขอสินเชื่อ ไปยังธนาคารที่ลูกค้านำเอกสารมายื่นเป็นเอกสารประกอบการขอทำธุรกรรมกับธนาคาร

<u>การตรวจสอบวันเปิดบัญชี และยอดเงินคงเหลือในบัญชี ให้กับธนาคารสมาชิก (FL04)</u>

กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่สืบเนื่องจากกิจกรรม FL03 ในการดำเนินการธนาคารพาณิชย์ที่ลูกค้ามีบัญชีเงินฝากอยู่กับธนาคารใด ธนาคารนั้น ๆ ก็จะรับข้อมูลของลูกค้ามาตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติมบนฐานข้อมูลของธนาคารที่เรียกว่า Core Banking System เพื่อเช็คสอบข้อมูลด้านความมั่งคั่งและสถานะทางการเงินของผู้ขอสินเชื่อ พร้อมทั้งระยะเวลาในการครอบครองบัญชี ให้กับธนาคารสมาชิก โดยจะดำเนินการตรวจสอบข้อมูลข้อมูลของลูกค้าปัจจุบัน เช่น วันที่ลูกค้าเปิดบัญชี ยอดเงินคงเหลือในบัญชี เพื่อนำส่งข้อมูลไปยังธนาคารผู้ขอข้อมูล

<u>การสอบถามประวัติการยื่นกู้ล่าสุด (ในรอบ 3 เดือน) (FL05)</u>

การสอบถามประวัติการยื่นกู้ล่าสุด (ในรอบ 3 เดือน) ของผู้ที่มายื่นขอสินเชื่อธนาคารกับธนาคารสมาชิกของชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต กิจกรรมนี้ธนาคารที่ประสงค์จะรับลูกค้าประสงค์จะดำเนินการดังกล่าวเพื่อตรวจสอบพฤติกรรมการขอสินเชื่อของลูกค้าในหลายหลักประกัน หรือหลายธนาคารในช่วงเวลาเดียวกัน โดยธนาคารที่ประสงค์จะรับลูกค้าจะส่งข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งประกอบด้วย ชื่อ นามสกุล หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน พร้อมทั้งรายละเอียดของ

ชื่อโครงการ บ้าน/คอนโด, ห้อง/เลขที่/เลขที่โฉนด, วงเงินขอกู้ ของลูกค้าที่ประสงค์จะขอสินเชื่อจากธนาคารไปยังธนาคารสมาชิกของชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตเพื่อให้ตรวจสอบหาข้อมูลเพิ่มเติมว่าลูกค้ารายดังกล่าวมีการขอสินเชื่อกับธนาคารพาณิชย์หลาย ๆ แห่งในช่วงเวลาเดียวกันและ/หรือ บนหลักประกันรายการเดียวกันหรือไม่ ซึ่งแม้ตามข้อเท็จจริงนั้นธนาคารพาณิชย์จะสามารถตรวจสอบประวัติเครดิตทางการเงินของลูกค้าได้จากเครดิตบูโร เนื่องจากธนาคารพาณิชย์ที่เป็นสมาชิกจะนำส่งข้อมูลให้กับเครดิตบูโรตามรอบการรายงานและจัดส่งข้อมูล ซึ่งเป็นการรายงานและนำส่งข้อมูลสินเชื่อแบบรายเดือน (Monthly Basis) มิใช่รายงานและส่งข้อมูลสินเชื่อแบบทันที (Real Time) เช่น ข้อมูลการชำระปิดบัญชีของเดือน มีนาคม 2564 สามารถตรวจสอบเครดิตบูโรได้ตั้งแต่วันที่ 30 เมษายน 2564 เป็นต้นไป[47] จึงอาจทำให้มีระยะเวลาคลาดเคลื่อนอันส่งผลให้ธนาคารที่ประสงค์จะรับลูกค้าภายหลังนั้นไม่สามารถตรวจสอบข้อเท็จจริงได้อย่างทันท่วงที ธนาคารพาณิชย์ที่ประสงค์จะรับลูกค้าจึงต้องการส่งข้อมูลลูกค้าเบื้องต้นไปยังธนาคารสมาชิกของชมรมเพื่อตรวจสอบข้อมูลและเพื่อป้องกันและลดอัตราความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดความเสียหายกับธนาคารพาณิชย์นั้น ๆ

<u>การตรวจสอบประวัติการขอสินเชื่อ (FL06)</u>

เมื่อธนาคารพาณิชย์ที่ประสงค์จะรับลูกค้าทำรายการคำขอมายังธนาคารสมาชิกเพื่อให้ตรวจสอบข้อมูลประวัติการขอสินเชื่อนั้น ธนาคารสมาชิกจะนำข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้มา เช่น ชื่อ นามสกุล หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน ชื่อโครงการ บ้าน/คอนโด เลขที่บ้าน/เลขที่ห้อง/เลขที่โฉนด วงเงินขอกู้ ไปตรวจสอบกับระบบ Loan Origination System ของธนาคาร

Loan Origination System เป็นระบบบริหารการขออนุมัติสินเชื่อ หรือเรียกชื่อย่อว่า “LOS” ถูกออกแบบและพัฒนาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ควบคุมและบริหารการขออนุมัติสินเชื่อขั้นตอนการปฏิบัติครอบคลุมตั้งแต่ขั้นตอนการประเมินหลักประกัน ขั้นตอนการขอสินเชื่อ การตรวจสอบ NCB การคำนวณค่าต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์สินเชื่อ เช่น LTV, D/I, เงินออมคงเหลือ, รวมถึงการคำนวณ Credit Scoring เป็นต้น การอนุมัติสินเชื่อ การนัดหมาย และกำหนดเงื่อนไขการจ่ายเงิน การพิมพ์เช็ค/ใบโอน เพื่อปล่อยเงินกู้ การจัดทำสัญญา/นิติกรรมต่าง ๆ และการเชื่อมต่อข้อมูลไปยังระบบหลัก (Core Banking) เช่น ระบบ CIF ระบบ Loan ระบบควบคุมเช็ค เป็นต้น[48]

---

[47] เครดิตบูโร, **คำถาม-คำตอบข้อมูลเครดิตบูโร** [ออนไลน์], 16 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://www.ncb.co.th/faq

[48] คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์, **บริษัทที่ออกตราสารหนี้** [ออนไลน์], 17 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://capital.sec.or.th/webapp/corp_fin/datafile/dsf/0068130000-00-00TH204L01006.PDF

ซึ่งถือเป็นระบบการจัดการที่มีการใช้เทคโนโลยี และเครือข่ายของธนาคารที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนช่วยในการพิจารณาสินเชื่อเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

เมื่อธนาคารสมาชิกได้ข้อมูลมาแล้วถ้าธนาคารสมาชิกก็จะนำข้อมูลที่ได้รับมาไปตรวจสอบกับระบบบริหารการขออนุมัติสินเชื่อ หรือหากธนาคารสมาชิกใดไม่มีระบบดังกล่าว ธนาคารสมาชิกก็จะนำไปตรวจสอบกับฐานข้อมูลหลักของธนาคาร (Core Banking Business) ภายหลังจากการตรวจสอบข้อมูลแล้ว หากธนาคารสมาชิกพบว่าเป็นลูกค้าของธนาคารธนาคารสมาชิกจะแจ้งผลกลับไปยังธนาคารผู้ขอข้อมูล หากพบว่าลูกค้ามีพฤติกรรมที่น่าสงสัยเข้าข่ายการทุจริตธนาคารสมาชิกก็จะมีการกระจายข้อมูลพฤติกรรมดังกล่าวไปยังชมรมเพื่อป้องกันการทุจริตให้กับธนาคารสมาชิกรายอื่น ๆ

<u>การแจ้งข้อมูลที่ตรวจสอบแล้วว่าเข้าข่ายมีความเสี่ยงทุจริตกับธนาคารสมาชิก (FL07)</u>

ในขั้นตอนนี้ธนาคารสมาชิกจะตรวจสอบข้อมูลลูกค้าตามที่ได้รับแจ้งข้อมูลการทุจริต หากตรวจสอบแล้วพบว่าลูกค้ามีพฤติกรรมเข้าข่ายการทุจริต ธนาคารสมาชิกที่ตรวจพบเจอพฤติกรรมอันน่าสงสัยจะดำเนินการส่งข้อมูลไปยังธนาคารสมาชิกทุกแห่งเพื่อลดและป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดความเสียหายต่อธนาคารพาณิชย์เอง และเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ โดยข้อมูลที่จะแจ้งไปยังธนาคารสมาชิกประกอบด้วย ชื่อ นามสกุล หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน พฤติกรรมและเหตุผลการทุจริตที่พบ พร้อมทั้ง วัน/เดือน/ปี ที่พบ หลังจากนั้นธนาคารสมาชิกจะนำรายชื่อ หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชนและพฤติกรรมที่สุ่มเสี่ยงว่าจะเข้าข่ายการทุจริตบันทึกลงในฐานข้อมูลหลักข องธนาคาร (ระบบ Core Banking System) ซึ่งถือเป็น risk list ของธนาคาร

(2) อาชญากรรมทางไซเบอร์ (Internet cyber crime)

อาชญากรรมไซเบอร์ หมายถึง ความปลอดภัยทางไซเบอร์ ซึ่งเป็นคำที่ใช้ทั่วไปเพื่ออธิบายชุดของการปฏิบัติ มาตรการ และ/หรือ การกระทำที่ปกป้องเทคโนโลยีและข้อมูลจากการโจมตีซึ่งกำลังเป็นหัวข้อที่มาแรงในปัจจุบันโดยทุกบริษัทไม่ว่าเล็กหรือใหญ่ ล้วนแต่เป็นเป้าหมายของอาชญากรรม

ไซเบอร์ การเตรียมพร้อมและระมัดระวังเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการทำธุรกิจ การทำความเข้าใจกับภัยคุกคามความปลอดภัยเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี โดยปัญหาที่พบบ่อยที่สุดมีดังนี้[49]

- ไวรัสที่ติดคอมพิวเตอร์ผ่านไฟล์แนบอีเมลและการแชร์ไฟล์ สามารถโจมตีคอมพิวเตอร์เครื่องอื่นและทำให้ระบบทำงานล่าช้า

- แฮกเกอร์คือผู้ที่ “บุกรุก” เข้าสู่คอมพิวเตอร์จากสถานที่ห่างไกล จากนั้นพวกเขาสามารถทำให้เครื่องทำงานผิดปกติ ส่งสแปมหรือแพร่กระจายไวรัส

- ขโมยข้อมูลส่วนตัว หรือได้รับการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ได้รับอนุญาต เช่น หมายเลขประกันสังคม และ หมายเลขบัญชีการเงิน พวกเขาสามารถใช้ข้อมูลนี้เพื่อก่ออาชญากรรม เช่น การฉ้อโกง หรือ การโจรกรรม

- สปายแวร์ซึ่งเป็นซอฟต์แวร์ที่ลักลอบ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการออนไลน์ของผู้ใช้และส่งข้อมูลส่วนบุคคลโดยที่ไม่รู้ตัว

การก่ออาชญากรรมในรูปแบบนี้มักเกิดขึ้นในระบบออนไลน์ หรือผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือผ่านคอลเซ็นเตอร์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้สุจริตที่ตกเป็นเหยื่อของกลุ่มมิจฉาชีพ ทำให้เกิดความเสียหายเป็นวงกว้าง สังคมเกิดความตื่นตระหนกและหวาดระแวงต่อการทุจริต อีกทั้งยังส่งผลต่อเสถียรภาพและความเชื่อมั่นต่อการจัดการอาชญากรรมทางเศรษกิจที่ลดต่ำลง และส่งผลต่อความน่าเชื่อถือการจัดอันดับฉ้อโกงทางการเงินสูงขึ้น

ลักษณะของการก่ออาชญากรรมประเภทนี้มักมีความสลับซับซ้อน เช่น อาชญากรรม call center อาชญากรรม Hacker & Fraud ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตจึงเป็นหน่วยงานกลางที่สืบสวนขยายเส้นทางทางการเงินให้แก่สมาชิก

<u>อาชญากรรม call center</u>

ขั้นตอนแรกลูกค้าซึ่งเป็นเหยื่อหรือผู้เสียหายจะดำเนินการโทรแจ้งธนาคารถึงเหตุฉ้อโกงผ่านทางคอลเซ็นเตอร์ของธนาคาร ถัดมาธนาคารจะดำเนินการเพื่อตรวจสอบตัวตนของลูกค้า ตามพ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ในเรื่องของการพิสูจน์ตัวตนของลูกค้า (KYC/CDD) หลังจากนั้นธนาคารจะขยายผลการสืบสวนเส้นทางทางการเงินไปยังชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต และ

[49] กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิด เกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี, **อาชญากรรมไซเบอร์ : ความสำคัญของความรู้ การเตรียมการ และ การเฝ้าระวัง** [ออนไลน์], 30 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://tcsd.go.th/%E0%B8%AD%E0%B8%B2%E0%B8%8A%E0%B8%8D%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1%E0%B9%84%E0%B8%8B%E0%B9%80%E0%B8%9A%E0%B8%AD%E0%B8%A3%E0%B9%8C/

นำข้อมูลที่ได้จากชมรมฯ กลับสู่ธนาคารเพื่อตรวจสอบอีกครั้ง จะเห็นได้ว่าชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตเป็นแกนกลางในการประสานงานข้อมูลการทุจริตของลูกค้าไปยังสมาชิกซึ่งชมรมฯ มีความจำเป็นต้องใช้การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลไปยังสมาชิก เพื่อประโยชน์ในการติดตามและเฝ้าระวังกลุ่มลูกค้ามิจฉาชีพ จึงส่งผลให้ธนาคารแห่งประเทศไทยต้องออกเกณฑ์ LTV เพื่อแก้ไขปัญหาสินเชื่อเงินทอนซื้อบ้านและคอนโด รายละเอียดเป็นไปตามแผนภาพด้านล่าง

ภาพที่ 4 ขั้นตอนการดำเนินการของทางธนาคารเมื่อมีลูกค้าดำเนินการโทรแจ้งธนาคารถึงเหตุฉ้อโกงผ่านทางคอลเซ็นเตอร์ของธนาคาร

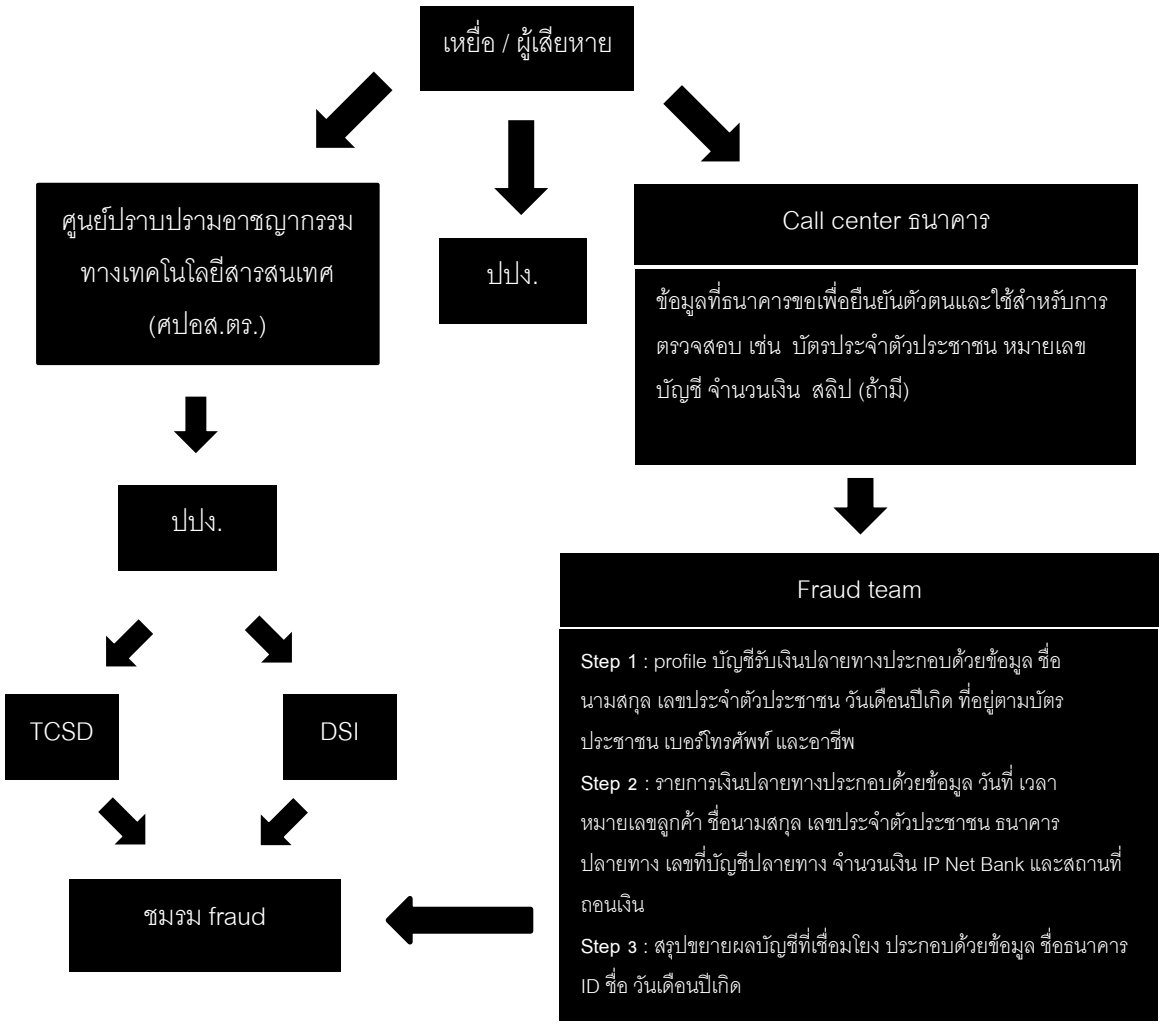

(ที่มา : ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต สมาคมธนาคารไทย, “ข้อหารือการจัดการอาชญากรรมการเงิน ผลกระทบและแนวทางปฏิบัติได้ถูกต้องตามกฎหมาย,” ประชุมเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2563)

ขั้นตอนการสืบสวนขยายเส้นทางการเงิน เมื่อลูกค้าแจ้งข้อมูลผ่าน call center ของธนาคารแล้ว ธนาคารจะดำเนินการสอบสวนเส้นทางการเงินภายในธนาคารพาณิชย์ที่ได้รับแจ้งข้อมูลก่อนเป็นลำดับแรก หลังจากนั้นเมื่อพบข้อมูลเพิ่มเติมว่ามีเส้นทางการเงินไปยังธนาคารพาณิชย์อื่น ๆ ธนาคารที่ได้รับแจ้งเหตุจะส่งข้อมูลต่อไปยังชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตเพื่อสืบหาบัญชีดังกล่าวต่อไป เมื่อพบข้อมูลประกอบเพิ่มเติมว่าเป็นข้อมูลบัญชีของธนาคารใด ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตจะดำเนินการส่งผลที่ได้ต่อไปยังธนาคารนั้น ๆ โดยให้ธนาคารนั้นประมวลผลกับฐานข้อมูลของธนาคารเอง และส่งข้อมูลกลับมายังชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตเพื่อนำส่งธนาคารที่เหยื่อ/ผู้เสียหายแจ้งผ่าน call center ดังแผนภาพดังนี้

ภาพที่ 5 ขั้นตอนการสืบสวนขยายเส้นทางการเงิน

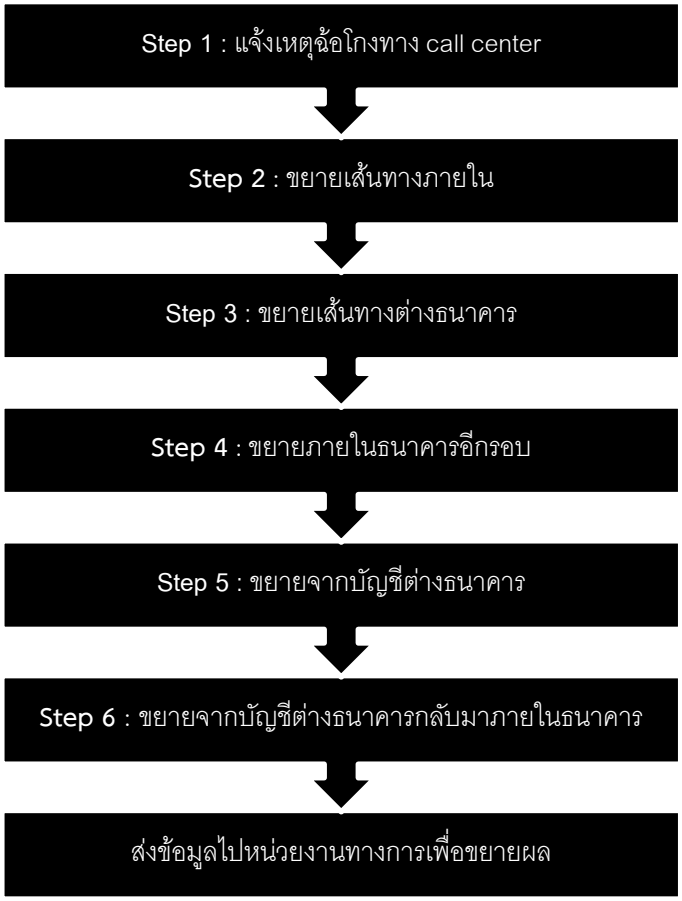

(ที่มา : ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต สมาคมธนาคารไทย, “ข้อหารือการจัดการอาชญากรรมการเงิน ผลกระทบและแนวทางปฏิบัติได้ถูกต้องตามกฎหมาย,” ประชุมเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2563)

กระบวนการภายหลังจากที่สืบหาเส้นทางทางการเงินของผู้เสียหาย/เหยื่อ เรียบร้อยแล้ว ธนาคารจะดำเนินการตัดเงินคืนผู้เสียหายด้วยวิธีการตามมาตรา 85/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยมีขั้นตอนดังนี้

(1) ผู้เสียหาย/เหยื่อ แจ้งเหตุมายังธนาคาร

(2) ธนาคารจะแนะนำให้ผู้เสียหาย/เหยื่อ ไปแจ้งความ

(3) ตำรวจรับแจ้งความและออกหนังสืออายัดบัญชีมายังธนาคาร

(4) ในกรณีที่ตำรวจติดต่อเจ้าของบัญชีไม่ได้และไม่ยินยอมคืนเงินและยังมีเงินคงเหลือในบัญชี ตำรวจจะออกหนังสือตัดเงินของกลางในคดีเพื่อนำคืนผู้เสียหายมายังธนาคารเจ้าของบัญชี

(5) ธนาคารเจ้าของบัญชีจะดำเนินการส่งแคชเชียร์เช็คมายังสน.เจ้าของคดี

(6) ธนาคารจะประสานศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และศูนย์ฯ จะประสานไปยังธนาคารต่าง ๆ

(7) ต่างธนาคารจะนำส่งแคชเชียร์เช็คมายังสถานีตำรวจนครบาลเจ้าของคดี และตำรวจจะดำเนินการนำส่งคืนให้แก่ผู้เสียหาย

(8) ส่งหนังสือปลดอายัดบัญชีหากผู้เสียหายไม่ติดใจเอาความ

<u>อาชญากรรม Hacker & Fraud</u>

อาชญากรรมประเภทนี้เป็นอาชญากรรมที่อาชญากรแฮคข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์เพื่อนำข้อมูลที่ได้เข้าระบบเพื่อไปหลอกลวงเหยื่อ/ผู้เสียหายคนอื่น ๆ โดยพบเห็นได้ตามหน้าข่าว เช่น

“แก๊งฟิชชิ่งระบาด! ติวเตอร์ดังถูกแฮกเฟซบุ๊กยืมเงินนักเรียน วันนี้ (28 พ.ย.62) นายฐิติกร ดำรงวนากุล หรือ อาจารย์ทิกกี้ ติวเตอร์คณิตศาสตร์ชื่อดังพร้อมด้วยพ่อแม่ผู้ปกครองและลูกศิษย์ เข้าแจ้งความต่อกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี หรือ ปอท. หลังจากเฟซบุ๊กและไลน์ ของอาจารย์ทิกกี้โดนแฮก เพื่อขอยืมเงินกลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครอง และลูกศิษย์หลายคน แต่หากกลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครอง ลูกศิษย์ ไม่โอนเงินให้ ก็จะถูกแฮกเฟซบุ๊ก และไลน์ต่อ

อาจารย์ทิกกี้ เล่าว่าเมื่อวันที่ 26 พ.ย.ที่ผ่านมา เวลาประมาณ 05.00 น. มีลูกศิษย์ทักไลน์มาเพื่อขอเบอร์โทรศัพท์มือถือ โดยที่ไม่ทราบว่าไลน์ของลูกศิษย์โดนมิจฉาชีพแฮก จากนั้นแฮกเกอร์ได้ขอข้อความในโทรศัพท์มือถือ ซึ่งเป็นรหัส otp ที่เฟซบุ๊กส่งเข้ามาในมือถือของอาจารย์ทิกกี้ แต่ข้อความที่เฟซบุ๊กส่งมาเป็นภาษาญี่ปุ่น อาจารย์ทิกกี้จึงส่งรหัส otp กลับไปให้แฮกเกอร์ ซึ่งทำให้แฮกเกอร์สามารถแฮกเฟซบุ๊กของอาจารย์ทิกกี้ได้ จากนั้นมีพ่อแม่ ผู้ปกครอง และลูกศิษย์อาจารย์ทิกกี้อีกหลายร้อยคน

ได้รับข้อความทางเฟซบุ๊กของอาจารย์ทิกกี้ เพื่อขอยืมเงินมีลูกศิษย์คนหนึ่งโอนเงินให้จำนวน 5 พันบาท ส่วนผู้ที่ไม่โอนเงินให้ก็จะถูกถามเบอร์โทรศัพท์ และให้ส่งข้อความรหัส otp ให้จึงทำให้พ่อแม่ผู้ปกครอง ลูกศิษย์อาจารย์ทิกกี้ถูกแฮกเฟซบุ๊กต่อ ต่อมาช่วงเช้าวันถัดมาไลน์ของอาจารย์ทิกกี้ถูกแฮกเนื่องจากทั้งเฟซบุ๊ก และไลน์ ผูกกับอีเมลล์แอคเคาท์เดียวกัน

ด้านพ.ต.อ.ศิริวัฒน์ ดีพอ รองผู้บังคับการ ปอท. และโฆษก ปอท. ระบุว่า ในขณะนี้ แก๊ง Phishing (ฟิชชิ่ง) กำลังระบาดอย่างหนัก โดยแฮกเกอร์จะแฮกข้อมูลโซเชี่ยลมีเดียของเหยื่อหลากหลายวิธี จากนั้นจะขอยืมเงิน และ แฮกข้อมูลเพื่อนของเหยื่อต่อกัน ซึ่งหากเหยื่อถูกแฮกให้รีบดำเนินการ 3 แจ้ง คือ 1.แจ้งเพื่อนในโซเชี่ยลมีเดียให้ทราบเพื่อไม่ให้โอนเงิน 2.แจ้งเฟซบุ๊ก โดยให้เพื่อนในเฟซบุ๊กช่วยกดรายงานว่าถูกใช้งานโดยแฮกเกอร์ และ 3.แจ้งความ ส่วนเหยื่อที่ถูกหลอกให้โอนเงินให้นำหลักฐานการพูดคุย และ หลักฐานการโอนเงินเข้าแจ้งความต่อตำรวจ เพื่อดำเนินการอายัดเงินในบัญชี และดำเนินคดีกับแฮกเกอร์ต่อไป[50]”

ซึ่งอาชญากรในลักษณะดังข่าวนี้มักเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านระบบคอมพิวเตอร์ สามารถอาศัยช่องว่างในการเจาะข้อมูลส่วนบุคคลของเหยื่อ/ผู้เสียหายได้ ซึ่งขั้นตอนในการตรวจสอบนั้น เหยื่อ/ผู้เสียหายจะมาแจ้งเหตุกับศูนย์ปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศ (ศปอส.ตร.) สายด่วนเบอร์ 1115 และ/หรือ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สายด่วนเบอร์ 1710 หลังจากนั้นหากเป็นความผิดเกี่ยวกับเส้นทางทางการเงิน ศูนย์ปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศ (ศปอส.ตร.) และ/หรือ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะดำเนินการประสานงานโดยมีการเปิดเผยข้อมูลหมายเลขบัญชีที่เกี่ยวข้อง เบอร์โทรศัพท์ ชื่อ นามสกุล ไปยังชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตเพื่อประสานงานให้ธนาคารพาณิชย์ระงับบัญชี (อายัดบัญชี) ดังกล่าวไว้ก่อนเป็นการชั่วคราวจนกว่าจะขยายผลเสร็จสิ้น และหลังจากได้ข้อมูลประกอบมาแล้ว ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตก็จะนำส่งผลการขยายเส้นทางทางการเงินไปยังศูนย์ปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศ (ศปอส.ตร.) และ/หรือ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพื่อดำเนินคดีต่อไป

ซึ่งจะเห็นได้ว่าอาชญากรรมประเภทนี้เป็นอาชญากรรมประเภทที่ผู้ก่อเหตุ/อาชญากรมีความรู้ความสามารถที่มากพอจะดำเนินการก่ออาชญากรรมได้ และหากไม่ได้รับการสืบสวนขยาย

[50] สำนักข่าวทีเอ็นเอ็น, **แก๊งฟิชชิ่งระบาด** [ออนไลน์], 3 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://www.tnnthailand.com/news/criminal/22695/

เส้นทางทางการเงินของชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตก็อาจทำให้การสืบสวนเป็นไปอย่างยากลำบาก ทั้งนี้ ผู้เขียนจะอธิบายถึงกิจกรรมของชมรมโดยจะแบ่งอธิบายเป็นรายกลุ่มกิจกรรมดังต่อไปนี้

<u>กิจกรรมการแจ้งข้อมูลที่ตรวจสอบแล้วว่าเข้าข่ายมีความเสี่ยงทุจริตกับธนาคารสมาชิก (FI01)</u>

ธนาคารสมาชิกจะตรวจสอบข้อมูลลูกค้าตามที่ได้รับแจ้งข้อมูลการทุจริต หากตรวจสอบแล้วพบว่าลูกค้ามีพฤติกรรมเข้าข่ายการทุจริต ธนาคารสมาชิกที่ตรวจพบเจอพฤติกรรมอันน่าสงสัยจะดำเนินการส่งข้อมูลไปยังธนาคารสมาชิกทุกแห่งเพื่อลดและป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดความเสียหายต่อธนาคารพาณิชย์เอง และเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ โดยข้อมูลที่จะแจ้งไปยังธนาคารสมาชิกประกอบด้วย ชื่อ นามสกุล หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน พฤติกรรมและเหตุผลการทุจริตที่พบ พร้อมทั้ง วัน/เดือน/ปี ที่พบ หลังจากนั้นธนาคารสมาชิกจะนำรายชื่อ หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชนและพฤติกรรมที่สุ่มเสี่ยงว่าจะเข้าข่ายการทุจริตบันทึกลงในฐานข้อมูลหลักของธนาคาร (ระบบ Core Banking System) ซึ่งถือเป็น risk list ของธนาคาร

(3) อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (Financial crime and scam)

เป็นที่ทราบกันดีว่าอาชญากรรมทางเศรษฐกิจนั้น เป็นอาชญากรรมที่มีต้นทุนสูงกว่าอาชญากรรมประเภทอื่น ๆ เพราะผู้กระทำความผิดมักจะเป็นผู้ที่มีการศึกษาดี มีชื่อเสียงและมีหน้าตาในสังคมประกอบกับอาศัยอิทธิพลและโอกาสในตำแหน่งหน้าที่การงานในการแสวงหาผลประโยชน์อันมิชอบ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจนั้นจึงมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับที่มาและลักษณะของการกระทำความผิด ทำให้อาชญากรรมทางเศรษฐกิจมีนิยามความหมายที่แตกต่างกันออกไป เช่น อาชญากรรมคอเชิ้ตขาว (White-Collar crime) อาชญากรรมทางธุรกิจ (Business Crime) อาชญากรรมทางการพาณิชย์ (Commercial Crime) อาชญากรรมที่เกิดจากหน่วยงานธุรกิจเอกชน (Corporate crime) องค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) อาชญากรรมทางการเงิน (Financial Crime) และอาชญากรรมโดยอาศัยโอกาสจากการประกอบอาชีพ (Occupation Crime)

ตัวอย่างอาชญากรรมประเภทนี้ คือ “คดีน้องณิชา”[51] จากกรณี น.ส.ณิชา เกียรติธนะไพบูลย์ อายุ 24 ปี พนักงานบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง ที่ถูกแก๊งคอลเซ็นเตอร์ต่างชาติขโมยกระเป๋าสตางค์ที่มีบัตรประชาชนอยู่ และถูกคนร้ายลักลอบนำบัตรประชาชนไปเปิดบัญชีธนาคาร 7 ธนาคาร รวม 9 บัญชี แต่ละบัญชีมีการโอนย้ายเงินหลายแสนบาท ก่อนที่จะถูกออกหมายจับและได้มอบตัวกับเจ้าหน้าที่ตำรวจกก.5 บก.ป. ต่อมาได้รับการประกันตัวตามที่เสนอข่าวไปแล้วนั้น

ความคืบหน้าเมื่อวันที่ 10 ม.ค. 2561 ผู้สื่อข่าว "เดลินิวส์ออนไลน์" ได้โทรศัพท์ขอสัมภาษณ์ผู้บริหารผ่านฝ่ายประชาสัมพันธ์เพื่อชี้แจงเรื่องที่เกิดขึ้น ทั้งธนาคารกสิกรไทย ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารธนชาต ไม่ขอออกความเห็นในเรื่องนี้ เนื่องจากในช่วงเช้า สมาคมธนาคารไทย ได้ออกแถลงการณ์ชี้แจงในเรื่องดังกล่าวแล้ว นอกจากนี้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวข้องกับหลายธนาคาร จึงไม่ต้องการให้สัมภาษณ์เกิดความสับสน ส่วนธนาคารไทยพาณิชย์ และธนาคารทหารไทย ไม่สามารถติดต่อผู้บริหารได้

ด้านนายชาติชาย พยุหนาวีชัย ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน เปิดเผยถึงกรณีที่ธนาคารเป็นหนึ่งในรายชื่อที่ถูกแก๊งมิจฉาชีพเข้าไปสวมรอยการเปิดบัญชีว่า ได้แจ้งสาขาทั่วประเทศให้พนักงานตรวจสอบข้อมูลในการเปิดบัญชีอย่างรอบคอบและทำตามระเบียบอย่างเคร่งครัด ซึ่งปกติพนักงานธนาคารต้องปฏิบัติทำตามขั้นตอนระเบียบของธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ที่กำหนดไว้อยู่แล้ว โดยเฉพาะการทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า หรือ เควายซี แต่การตรวจสอบตัวตนของผู้ที่มาเปิดบัญชีใหม่ จะต้องใช้บัตรประชาชนและการตรวจสอบจากบัตรประชาชน จะรู้เพียงว่าบุคคลนั้น ชื่อนามสกุล อะไร อยู่ที่ไหน แต่ไม่สามารถที่จะเชื่อมข้อมูลหรือลิงค์ดูรูปได้ และไม่รู้ว่าบัตรประชาชนถูกยกเลิกทำบัตรใหม่แล้วหรือไม่ เพราะมีข้อจำกัดในการดูข้อมูล

สำหรับกรณีที่จะมีการฟ้องร้องธนาคารนั้น ก็สามารถดำเนินการได้ ซึ่งต้องพิสูจน์ความเป็นจริงและต่อสู้กันในชั้นศาล โดยเรื่องนี้ต้องรอเจ้าหน้าที่ตำรวจสืบสวนสอบสวนจับกุมผู้กระทำความผิด อย่างไรก็ตาม ได้สั่งให้พนักงานเข้มงวดในการเปิดบัญชีเพิ่มขึ้น

ขณะที่ นายลือชัย ชัยปริญญา รองกรรมการผู้จัดการใหญ่ สายงานเครือข่ายธุรกิจขนาดเล็กและรายย่อย ธนาคารกรุงไทย กล่าวว่า ธนาคารได้กำชับให้พนักงานทุกคนทุกสาขาเพิ่มความระมัดระวังในการเปิดบัญชี โดยให้เพิ่มความรอบคอบและการสังเกตตัวตนของลูกค้าเพื่อป้องกันไม่ให้

[51] หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, **เปิดชื่อ7แบงก์ดังสะเพร่า** [ออนไลน์], 4 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://www.dailynews.co.th/economic/620784

เกิดปัญหาดังกล่าว และขอแสดงความเสียใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ธนาคารกรุงไทย ขอให้ลูกค้าและประชาชนเชื่อมั่นในระบบของธนาคาร โดยเฉพาะการเปิดบัญชีนั้น ธนาคารมีคู่มือการปฏิบัติที่ชัดเจน และมีขั้นตอนในการพิสูจน์ตัวตนของลูกค้าอย่างละเอียด รายงานข่าวแจ้งว่า สำหรับ 9 บัญชีจาก 7 ธนาคารที่แก๊งคอลเซ็นเตอร์นำบัตรประชาชนน.ส.ณิชา ไปเปิดบัญชีนั้น ประกอบด้วยธนาคารกสิกรไทย 1 บัญชี ธนาคารกรุงไทย 2 บัญชี ธนาคารทหารไทย 1 บัญชี ธนาคารออมสิน 1 บัญชี ธนาคารกรุงเทพ 1 บัญชี ธนาคารธนชาต 2 บัญชี และธนาคารไทยพาณิชย์ 1 บัญชี ซึ่งจากเหตุการณ์ดังกล่าวข้างต้นส่งผลให้นางสาวณิชา (ผู้เสียหาย) ซึ่งถูกต่างชาติขโมยกระเป๋าสตางค์ที่มีบัตรประชาชน และนำไปแอบอ้างเปิดบัญชีกับ 7 ธนาคาร ทำให้นางสาวณิชาได้รับความเสียหายตกเป็นจำเลยในคดีฉ้อโกงนั้น ซึ่งในลักษณะการก่อคดีดังกล่าวชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตก็ต้องมีการดำเนินการเก็บรวบรวม ใช้ เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามแผนภาพดังนี้

ภาพที่ 6 ขั้นตอนการใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต

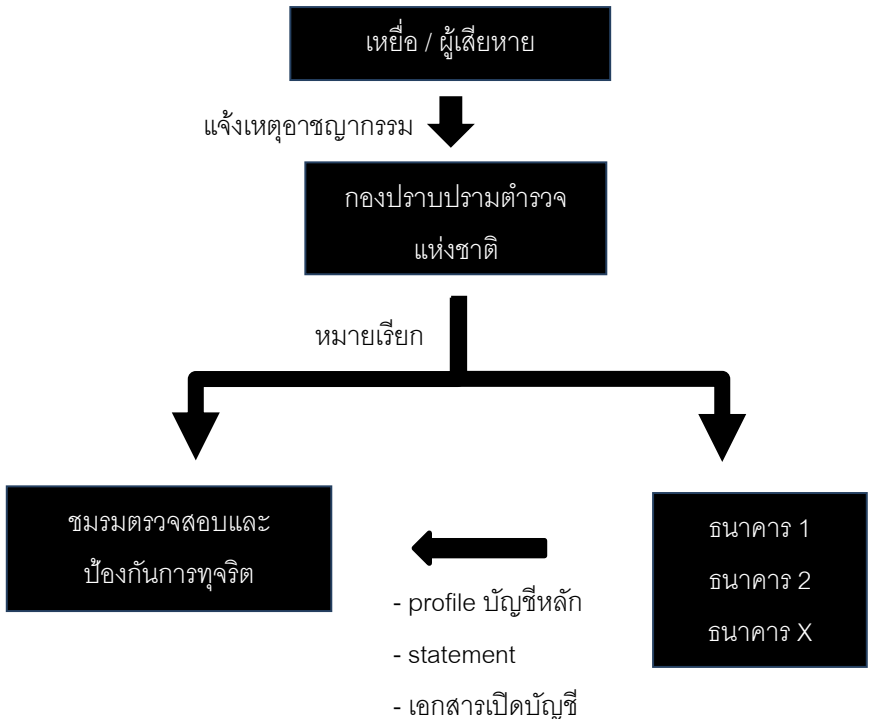

(ที่มา : ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต สมาคมธนาคารไทย, “ข้อหารือการจัดการอาชญากรรมการเงิน ผลกระทบและแนวทางปฏิบัติได้ถูกต้องตามกฎหมาย,” ประชุมเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2563)

ซึ่งจากแผนภาพขั้นตอนความร่วมมือดังกล่าว ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตต้องมีการเปิดเผยข้อมูลกลับไปยังกองปราบปรามตำรวจแห่งชาติ มีการใช้ข้อมูลเพื่อระงับบัญชีที่เกี่ยวเนื่อง พร้อมทั้งจัดเก็บหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้อง และมีการเปิดเผยข้อมูล แจ้งข้อมูลขยายผลทุจริต ใช้และรวบรวมข้อมูลหลักฐานทุจริต

ประเด็นของปฏิบัติการสืบสวนเกิดจากมิจฉาชีพปฏิบัติการไม่คำนึงถึงระเบียบ ไม่มีกฎเกณฑ์ ไม่คำนึงกฎหมาย ไม่คำนึงผลกระทบต่อเหยื่อผู้สุจริต การสืบสวนในลักษณะดังกล่าวจึงเป็นไปเพื่อความรวดเร็วในการระงับเหตุ สืบสวน เรียกคืนความเสียหาย อีกทั้งลดผลกระทบกับเหยื่อผู้สุจริต หน่วยบังคับใช้กฎหมายต้องส่งเอกสารหมายเรียกไปธนาคาร เพื่อสืบสวนข้อเท็จจริงได้ครบถ้วน ธนาคารรวบรวมจัดส่งข้อมูลตามหมายเรียกเอกสาร ระยะเวลา 3-10 วันขึ้นกับระยะเวลาเหตุ ช่องทาง ระบบงาน จะเห็นได้ว่าการก่ออาชญากรรมประเภทนี้มักส่งผลกระทบต่อผู้สุจริตตกเป็นเหยื่อของกลุ่มมิจฉาชีพเกิดความเสียหายถูกดำเนินคดี จำคุก สูญเสียเงินสะสม สภาพสังคมเกิดความตื่นตระหนกและหวาดระแวงต่อการทุจริต อีกทั้งยังส่งต่อเสถียรภาพและความเชื่อมั่นต่อการจัดการอาชญากรรมทางเศรษกิจที่ลดต่ำลง และส่งผลต่อความน่าเชื่อถือการจัดอันดับฉ้อโกงทางการเงินสูงขึ้น และประเทศไทยจะถูกจัดเป็นแหล่งกบดานของพวกอาชญากรรมข้ามชาติ โดยอาชญากรรมในลักษณะนี้ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตจะเข้ามาดำเนินการดังนี้

<u>กิจกรรมการแจ้งข้อมูลที่ตรวจสอบแล้วว่าเข้าข่ายมีความเสี่ยงทุจริตกับธนาคารสมาชิก (FC01)</u>

ธนาคารสมาชิกจะตรวจสอบข้อมูลลูกค้าตามที่ได้รับแจ้งข้อมูลการทุจริต หากตรวจสอบแล้วพบว่าลูกค้ามีพฤติกรรมเข้าข่ายการทุจริต ธนาคารสมาชิกที่ตรวจพบเจอพฤติกรรมอันน่าสงสัยจะดำเนินการส่งข้อมูลไปยังธนาคารสมาชิกทุกแห่งเพื่อลดและป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดความเสียหายต่อธนาคารพาณิชย์เอง และเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ โดยข้อมูลที่จะแจ้งไปยังธนาคารสมาชิกประกอบด้วย ชื่อ นามสกุล หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน พฤติกรรมและเหตุผลการทุจริตที่พบ พร้อมทั้ง วัน/เดือน/ปี ที่พบ หลังจากนั้นธนาคารสมาชิกจะนำรายชื่อ หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชนและพฤติกรรมที่สุ่มเสี่ยงว่าจะเข้าข่ายการทุจริตบันทึกลงในฐานข้อมูลหลักของธนาคาร (ระบบ Core Banking System) ซึ่งถือเป็น risk list ของธนาคาร ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตจึงมีบทบาทสำคัญกับอาชญากรรมประเภทนี้ เพราะหน้าที่หลักในการสืบสวนบัญชีที่เกี่ยวข้อง การระงับบัญชี การเปิดภาพบัญชี ภาพวงจรปิดการกดเงิน หลักฐานทางการเงิน เส้นทางทางการเงิน และการประมวลผลก็เกิดขึ้นจากสมาชิกภายใต้ชมรมดังกล่าว

3.1.4 ตารางการประมวลผลข้อมูล (Record of Processing Activities)

ตารางที่ 2 ตารางการประมวลผลข้อมูล (Record of Processing Activities)

ส่วนที่ 1 ผู้ควบคุมข้อมูล														
ผู้ควบคุมข้อมูล		**ธนาคารพาณิชย์ ภายใต้ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต**												
ส่วนที่ 2 บันทึกรายการประมวลผลข้อมูล														
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
หมายเลขกิจกรรม	**กลุ่มกิจกรรม**	**กิจกรรม**	**รายละเอียดข้อมูล / ประเภทของข้อมูลส่วนบุคคล**	**วัตถุประสงค์**	**ฐานการประมวลผล**	**เจ้าของข้อมูล (data subject)**	**ชื่อและข้อมูลติดต่อผู้ควบคุมข้อมูลร่วมกัน (joint controller) (ถ้ามี)**	**ผู้เข้าถึงข้อมูล / ผู้ใช้ข้อมูล**	**ประเภทของบุคคลอื่นที่ข้อมูลอาจเปิดเผยไป**	**สัญญาประมวลผลข้อมูลและผู้ประมวลผลข้อมูล (ถ้ามี)**	**การโอนข้อมูลไปยังต่างประเทศ (ถ้ามี)**	**มาตรการคุ้มครองกรณีโอนข้อมูลไปยังต่างประเทศ (ถ้ามี)**	**ระยะเวลาในการจัดเก็บข้อมูล**	**คำอธิบายเกี่ยวกับมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยสิทธิในการเข้าถึง**
FL01	Fraud Lending	การสอบถามรายการใน Statement ของผู้ขอสินเชื่อ กับธนาคารผู้ออก Statement ว่าถูกต้องหรือไม่	CBS * ชื่อ-สกุล * ID. หรือเลขที่บัญชีผู้ขอสินเชื่อ * รายการใน Statement	เพื่อตรวจสอบ Statement ที่ผู้ขอสินเชื่อนำมาใช้เป็นเอกสารประกอบการขอสินเชื่อ เป็นเอกสารจริงหรือไม่	24 (5) เพื่อประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมาย	ผู้ขอสินเชื่อ	ไม่มี	Branch, Loan Factory, Fraud / Fraud	ธนาคารเจ้าของ Statement ที่ผู้ขอกู้นำมายื่น (จากการโทร หรือ LINE ไปถามข้อมูล)	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ขึ้นอยู่กับนโยบายการบริหารความเสี่ยงของ Fraud Department แต่ละธนาคาร	การเข้าถึงข้อมูลโดยใช้ Username / Password (LDAP)

หมายเลขกิจกรรม	กลุ่มกิจกรรม	กิจกรรม	รายละเอียดข้อมูล / ประเภทของข้อมูลส่วนบุคคล	วัตถุประสงค์	ฐานการประมวลผล	เจ้าของข้อมูล (data subject)	ชื่อและข้อมูลติดต่อผู้ควบคุมข้อมูลร่วมกัน (joint controller) (ถ้ามี)	ผู้เข้าถึงข้อมูล / ผู้ใช้ข้อมูล	ประเภทของบุคคลอื่นที่ข้อมูลอาจเปิดเผยไป	สัญญาประมวลผลข้อมูลและผู้ประมวลผลข้อมูล (ถ้ามี)	การโอนข้อมูลไปยังต่างประเทศ (ถ้ามี)	มาตรการคุ้มครองกรณีโอนข้อมูลไปยังต่างประเทศ (ถ้ามี)	ระยะเวลาในการจัดเก็บข้อมูล	คำอธิบายเกี่ยวกับมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยสิทธิในการเข้าถึง
FL02	Fraud Lending	การตรวจสอบรายการใน Statement ให้กับธนาคารสมาชิก	CBS * Txn. Date / Deposit or Withdraw / Txn. Amount / Balance	เพื่อเช็คสอบความถูกต้องของข้อมูล Statement ให้กับธนาคารสมาชิก	24 (5) เพื่อประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมาย	ลูกค้าเจ้าของบัญชีเงินฝาก	ไม่มี	Branch, Loan Factory, Fraud / Fraud	ธนาคารสมาชิกที่ติดต่อเข้ามาสอบถาม	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ขึ้นอยู่กับนโยบายการบริหารความเสี่ยงของ Fraud Department แต่ละธนาคาร	การเข้าถึงข้อมูลโดยใช้ Username / Password (LDAP)
FL03	Fraud Lending	การสอบถามวันเปิดบัญชี และยอดเงินคงเหลือในบัญชีกับธนาคารสมาชิก	CBS * ชื่อ-สกุล * ID. หรือเลขที่บัญชีผู้ขอสินเชื่อ	เพื่อตรวจสอบ wealth ปัจจุบันที่นอกเหนือ Statement ที่แนบมา และความน่าเชื่อถือของบัญชี	24 (5) เพื่อประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมาย	ผู้ขอสินเชื่อ	ไม่มี	Branch, Loan Factory, Fraud / Fraud	ธนาคารเจ้าของ Statement ที่ผู้ขอกู้นำมายื่น และ/หรือ ธนาคารอื่นๆ (จากการโทร หรือ LINE ไปถามข้อมูล)	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ขึ้นอยู่กับนโยบายการบริหารความเสี่ยงของ Fraud Department แต่ละธนาคาร	การเข้าถึงข้อมูลโดยใช้ Username / Password (LDAP)

หมายเลขกิจกรรม	กลุ่มกิจกรรม	กิจกรรม	รายละเอียดข้อมูล / ประเภทของข้อมูลส่วนบุคคล	วัตถุประสงค์	ฐานการประมวลผล	เจ้าของข้อมูล (data subject)	ชื่อและข้อมูลติดต่อผู้ควบคุมข้อมูลร่วมกัน (joint controller) (ถ้ามี)	ผู้เข้าถึงข้อมูล / ผู้ใช้ข้อมูล	ประเภทของบุคคลอื่นที่ข้อมูลอาจเปิดเผยไป	สัญญาประมวลผลข้อมูลและผู้ประมวลผลข้อมูล (ถ้ามี)	การโอนข้อมูลไปยังต่างประเทศ (ถ้ามี)	มาตรการคุ้มครองกรณีโอนข้อมูลไปยังต่างประเทศ (ถ้ามี)	ระยะเวลาในการจัดเก็บข้อมูล	คำอธิบายเกี่ยวกับมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยสิทธิในการเข้าถึง
FL04	Fraud Lending	การตรวจสอบวันเปิดบัญชี และยอดเงินคงเหลือในบัญชี ให้กับธนาคารสมาชิก	CBS * วันเปิดบัญชี * เงินคงเหลือในบัญชี	เพื่อเช็คสอบข้อมูลด้าน wealth ของผู้ขอสินเชื่อ และระยะเวลาในการครอบครองบัญชี ให้กับธนาคารสมาชิก	24 (5) เพื่อประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมาย	ลูกค้าเจ้าของบัญชีเงินฝาก	ไม่มี	Branch, Loan Factory, Fraud / Fraud	ธนาคารสมาชิกที่ติดต่อเข้ามาสอบถาม	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ขึ้นอยู่กับนโยบายการบริหารความเสี่ยงของ Fraud Department แต่ละธนาคาร	การเข้าถึงข้อมูลโดยใช้ Username / Password (LDAP)
FL05	Fraud Lending	การสอบถามประวัติการยื่นกู้ล่าสุด (ในรอบ 3 เดือน) ของผู้ที่มายื่นขอสินเชื่อกับธนาคาร กับธนาคารสมาชิก (โครงการ, ห้อง/เลขที่, วงเงินขอกู้)	Loan Origination * ชื่อ-สกุล * ID. * ชื่อโครงการบ้าน/คอนโด, ห้อง/เลขที่/เลขที่โฉนด, วงเงินขอกู้	เพื่อตรวจสอบพฤติกรรมการขอสินเชื่อหลายหลักประกันหลายธนาคารในช่วงเวลาเดียวกันหรือไม่	24 (5) เพื่อประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมาย	ผู้ขอสินเชื่อ	ไม่มี	Branch, Loan Factory, Fraud / Fraud	ธนาคารสมาชิกอื่นๆ	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ขึ้นอยู่กับนโยบายการบริหารความเสี่ยงของ Fraud Department แต่ละธนาคาร	การเข้าถึงข้อมูลโดยใช้ Username / Password (LDAP)

หมายเลขกิจกรรม	กลุ่มกิจกรรม	กิจกรรม	รายละเอียดข้อมูล / ประเภทของข้อมูลส่วนบุคคล	วัตถุประสงค์	ฐานการประมวลผล	เจ้าของข้อมูล (data subject)	ชื่อและข้อมูลติดต่อผู้ควบคุมข้อมูลร่วมกัน (joint controller) (ถ้ามี)	ผู้เข้าถึงข้อมูล / ผู้ใช้ข้อมูล	ประเภทของบุคคลอื่นที่ข้อมูลอาจเปิดเผยไป	สัญญาประมวลผลข้อมูลและผู้ประมวลผลข้อมูล (ถ้ามี)	การโอนข้อมูลไปยังต่างประเทศ (ถ้ามี)	มาตรการคุ้มครองกรณีโอนข้อมูลไปยังต่างประเทศ (ถ้ามี)	ระยะเวลาในการจัดเก็บข้อมูล	คำอธิบายเกี่ยวกับมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยสิทธิในการเข้าถึง
FL06	Fraud Lending	การตรวจสอบประวัติการขอสินเชื่อในรอบ 3 เดือน ให้กับธนาคารสมาชิก	Loan Origination * ชื่อ-สกุล * ชื่อโครงการบ้าน/คอนโด, ห้อง/เลขที่/เลขที่โฉนด, วงเงินขอกู้	เพื่อเช็คสอบข้อมูลการขอสินเชื่อหลายหลักประกันหลายธนาคารในช่วงเวลาเดียวกัน ให้กับธนาคารสมาชิก	24 (5) เพื่อประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมาย	ผู้ขอสินเชื่อ	ไม่มี	Branch, Loan Factory, Fraud / Fraud	ธนาคารสมาชิกที่ติดต่อเข้ามาสอบถาม	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ขึ้นอยู่กับนโยบายการบริหารความเสี่ยงของ Fraud Department แต่ละธนาคาร	การเข้าถึงข้อมูลโดยใช้ Username / Password (LDAP)
FL07	Fraud Lending	การแจ้งข้อมูลบุคคล/นิติบุคคลที่ตรวจสอบแล้วว่าเข้าข่ายมีความเสี่ยงทุจริตกับธนาคารสมาชิก	* ชื่อ-สกุล * ID. * เหตุผลการทุจริตที่พบ * วัน/เดือน/ปีที่พบ	เพื่อป้องกันไม่ให้ บุคคล/นิติบุคคล ที่มีความเสี่ยงทุจริตไปสร้างความเสียหายกับธุรกิจทางการเงินการธนาคาร	24 (5) เพื่อประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมาย	ธนาคารพาณิชย์ภายใต้ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต	ธนาคารพาณิชย์ภายใต้ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต	Fraud / Fraud	ธนาคารสมาชิกอื่นๆ	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ขึ้นอยู่กับนโยบายการบริหารความเสี่ยงของ Fraud Department แต่ละธนาคาร	การเข้าถึงข้อมูลโดยใช้ Username / Password (LDAP)

หมายเลขกิจกรรม	กลุ่มกิจกรรม	กิจกรรม	รายละเอียดข้อมูล / ประเภทของข้อมูลส่วนบุคคล	วัตถุประสงค์	ฐานการประมวลผล	เจ้าของข้อมูล (data subject)	ชื่อและข้อมูลติดต่อผู้ควบคุมข้อมูลร่วมกัน (joint controller) (ถ้ามี)	ผู้เข้าถึงข้อมูล / ผู้ใช้ข้อมูล	ประเภทของบุคคลอื่นที่ข้อมูลอาจเปิดเผยไป	สัญญาประมวลผลข้อมูลและผู้ประมวลผลข้อมูล (ถ้ามี)	การโอนข้อมูลไปยังต่างประเทศ (ถ้ามี)	มาตรการคุ้มครองกรณีโอนข้อมูลไปยังต่างประเทศ (ถ้ามี)	ระยะเวลาในการจัดเก็บข้อมูล	คำอธิบายเกี่ยวกับมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยสิทธิในการเข้าถึง
FI01	Internet Cyber and Crime Fraud	การแจ้งข้อมูลบุคคล/นิติบุคคลที่ตรวจสอบแล้วว่าเข้าข่ายมีความเสี่ยงทุจริตกับธนาคารสมาชิก	* ชื่อ-สกุล * ID. * เหตุผลการทุจริตที่พบ * วัน/เดือน/ปีที่พบ	เพื่อป้องกันไม่ให้ บุคคล/นิติบุคคล ที่มีความเสี่ยงทุจริตไปสร้างความเสียหายกับธุรกิจทางการเงินการธนาคาร	24 (5) เพื่อประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมาย	ธนาคารพาณิชย์ภายใต้ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต	ธนาคารพาณิชย์ภายใต้ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต	Fraud / Fraud	ธนาคารสมาชิกอื่นๆ	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ขึ้นอยู่กับนโยบายการบริหารความเสี่ยงของ Fraud Department แต่ละธนาคาร	การเข้าถึงข้อมูลโดยใช้ Username / Password (LDAP)
FC01	Financial Crime and Scam Fraud	การแจ้งข้อมูลบุคคล/นิติบุคคลที่ตรวจสอบแล้วว่าเข้าข่ายมีความเสี่ยงทุจริตกับธนาคารสมาชิก	* ชื่อ-สกุล * ID. * เหตุผลการทุจริตที่พบ * วัน/เดือน/ปีที่พบ	เพื่อป้องกันไม่ให้บุคคล/นิติบุคคลที่มีความเสี่ยงทุจริตไปสร้างความเสียหายกับธุรกิจทางการเงินการธนาคาร	24 (5) เพื่อประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมาย	ธนาคารพาณิชย์ภายใต้ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต	ธนาคารพาณิชย์ภายใต้ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต	Fraud / Fraud	ธนาคารสมาชิกอื่นๆ	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ขึ้นอยู่กับนโยบายการบริหารความเสี่ยงของ Fraud Department แต่ละธนาคาร	การเข้าถึงข้อมูลโดยใช้ Username / Password (LDAP)

(ที่มา : ผู้เขียนรวบรวมจากการสัมภาษณ์ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในธุรกิจธนาคารพาณิชย์วันที่ 5 เมษายน 2564 และข้อมูลที่ได้รับจากชมรมฯ วันที่ 9 เมษายน 2564)

3.1.5 แผนผังข้อมูลส่วนบุคคลที่ใช้สำหรับการตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในธุรกิจธนาคารพาณิชย์

ภาพที่ 7 ข้อมูลส่วนบุคคลที่ใช้สำหรับการตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในธุรกิจธนาคารพาณิชย์

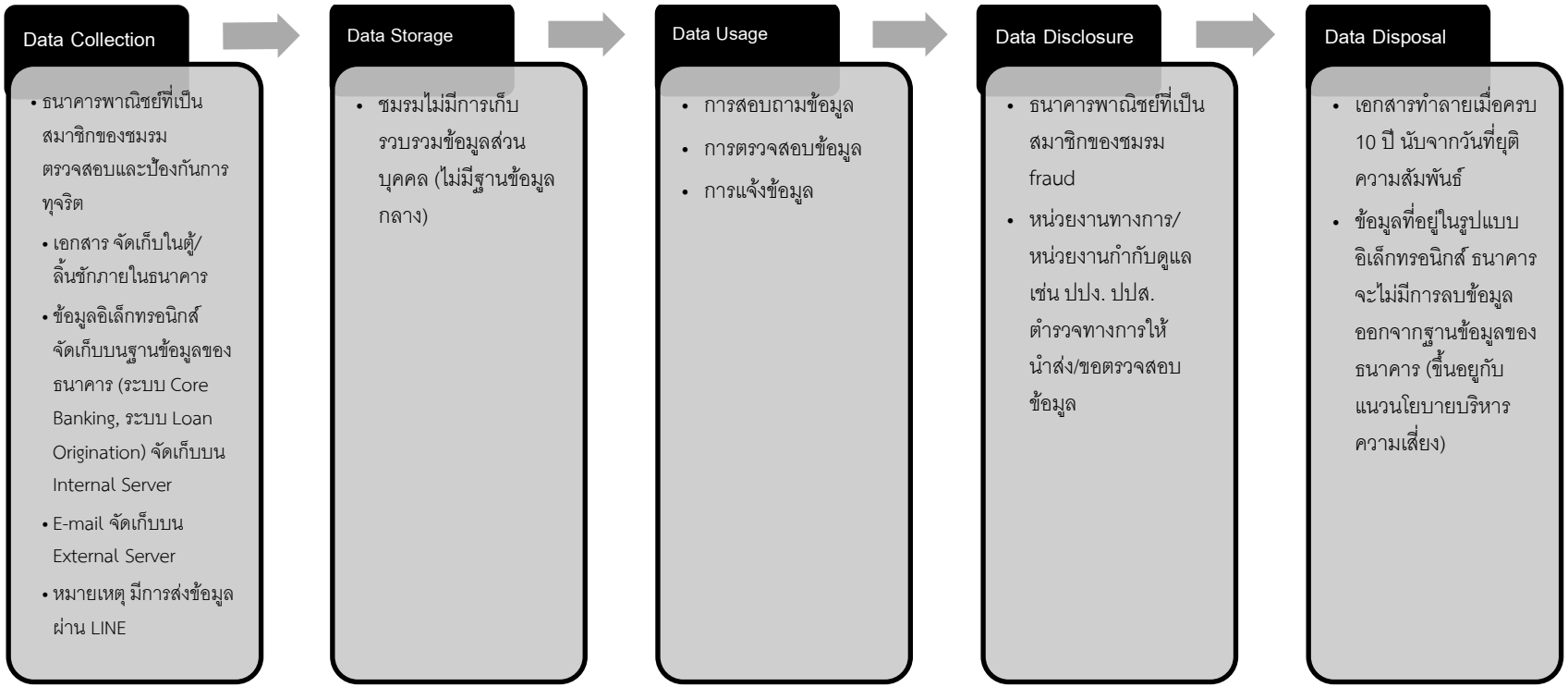

(ที่มา : ผู้เขียนรวบรวมจากการสัมภาษณ์ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในธุรกิจธนาคารพาณิชย์วันที่ 5 เมษายน 2564 และข้อมูลที่ได้รับจากชมรมฯ วันที่ 9 เมษายน 2564)

3.2 หน่วยงานป้องกันและตรวจสอบการทุจริตในประเทศอังกฤษ[52]

สืบเนื่องจากประเทศอังกฤษในสมัยอดีตพบเจอกับปัญหาการทุจริตอย่างรุนแรง รัฐบาลอังกฤษจึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการทุจริตต่าง ๆ ในประเทศ จึงได้มีการก่อตั้ง National Fraud Intelligence Bureau (NFIB) ในปี ค.ศ.2010 เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางใหม่ในการจัดการกับการฉ้อโกงตามคำแนะนำของ National Fraud Review 2006[53] ซึ่งได้รับมอบหมายจากรัฐบาลให้ประเมินผลกระทบและขนาดของกิจกรรมฉ้อโกงทั่วสหราชอาณาจักร พร้อมทั้งหาข้อเสนอแนะและทบทวนสิ่งต่าง ๆ ทำให้เกิดแนวทางใหม่สามประการในการจัดการกับการฉ้อโกง และจากการตรวจสอบพบว่าความพยายามในการจัดการกับการฉ้อโกงกำลังถูกบ่อนทำลายโดยขาดแนวร่วมในการรายงาน การบันทึก และการวิเคราะห์การฉ้อโกงอีกทั้งขาดถังข้อมูลกลางที่ใช้สำหรับจัดเก็บรายงานการฉ้อโกง การค้นพบดังกล่าวจึงนำไปสู่แนวทางใหม่ในการต่อต้านการฉ้อโกง ดังนี้[54]

- การจัดตั้งหน่วยงานฉ้อโกงแห่งชาติ (National Fraud Authority (NFA)) ซึ่งเป็นองค์กรของรัฐทำหน้าที่ประสานงานและกำกับดูแลต่อสู้กับการฉ้อโกง

- จัดตั้งตำรวจเมืองลอนดอน (City of London Police (CoLP)) ซึ่งได้รับการขนานนามว่าเป็นผู้นำแห่งชาติ บังคับให้คนที่ฉ้อโกงรับผิดชอบต่อการกระทำ และติดตั้งการปฏิบัติการต่อต้านการฉ้อโกงเพิ่มเติมทั่วอังกฤษและเวลส์

- การสร้างศูนย์รายงานการฉ้อโกงแห่งชาติหรือที่เรียกว่า Action Fraud และ สำนักข่าวกรองทุจริตแห่งชาติ (National Fraud Intelligence Bureau (NFIB)) เป็นหน่วยตำรวจในสหราชอาณาจักรที่รับผิดชอบในการรวบรวมและวิเคราะห์ข่าวกรองที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตและอาชญากรรมในโลกไซเบอร์ที่มีแรงจูงใจทางการเงิน

“สำนักงานข่าวกรองทุจริตแห่งชาติ (National Fraud Intelligence Bureau (NFIB))” เป็นหน่วยงานที่สำคัญในประเทศอังกฤษซึ่งถือกำเนิดขึ้นจากการคาดการณ์ว่า “การฉ้อโกงจะทำให้

---

[52] National Fraud Intelligence Bureau, **General guide to the NFIB Information for Data Providers and the Public Issue 1 : Jul 2010** [ออนไลน์], 4 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/118482/general-guide-nfib.pdf

[53] **National Fraud Intelligence Bureau Website** [ออนไลน์], 24 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://discovery.nationalarchives.gov.uk/details/r/C18845

[54] National Fraud Intelligence Bureau, หน้า 6

เศรษฐกิจของสหราชอาณาจักรเสียหายซึ่งมีมูลค่ามากกว่า 30 พันล้านปอนด์ต่อหนึ่งปี” สำนักงานข่าวกรองทุจริตแห่งชาติจึงถือกำเนิดขึ้นเพื่อมีหน้าที่รับผิดชอบในการทำลายล้างและช่วยเหลือกองทุนอาชญากรรมและการก่อการร้าย ซึ่งในอดีตนั้นการฉ้อโกงจำนวนมากไม่ได้รับการรายงานไปยังหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่เหมาะสม ส่งผลให้ปริมาณและคุณภาพของข้อมูลที่มีอยู่ลดลงอย่างมีนัยยะสำคัญโดยที่ข้อมูลต่าง ๆ เหล่านั้นเป็นข้อมูลซึ่งมีความสำคัญต่อการแก้ไขเศรษฐกิจและสังคมอย่างมีประสิทธิภาพอีกทั้งช่วยเสริมสร้างความถูกต้องตามกฎหมายสำหรับการกระทำผิดดังกล่าวด้วยสถานการณ์ที่ย่ำแย่นี้ทำให้ผู้ฉ้อโกงหรืออาชญากรสามารถดำเนินการทุจริตได้อย่างง่ายดาย และอาจสร้างความเสียหายให้แก่ชีวิตของผู้คนนับหลายพันคน สำนักงานข่าวกรองทุจริตแห่งชาติ (NFIB) จึงถูกสร้างขึ้นเพื่อช่วยเหลือตำรวจและพันธมิตรในการจับผู้ฉ้อโกงหรืออาชญากรเหล่านี้ และสร้างสหราชอาณาจักรเป็นสังคมที่ต่อต้านการฉ้อโกงมากขึ้นโดยมีการแจ้งเตือนชุมชนถึงภัยคุกคามจากการฉ้อโกงและการทำงานร่วมกันเพื่อป้องกันอาชญากรรมที่เกิดขึ้นโดยสามารถทำได้ในสามขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การรวบรวมข้อมูลจำนวนมากเกี่ยวกับการฉ้อโกงที่ทราบกัน แต่ส่วนใหญ่จะไม่มีการรายงานหรือตำรวจไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวได้

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์การรายงานการฉ้อโกงจำนวนมากและเปลี่ยนเป็นข่าวกรอง เช่น การระบุขนาดของอาชญากร

ขั้นตอนที่ 3 ใช้ข่าวกรองนี้เพื่อสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมาย ออกข่าวกรอง และแจ้งเตือนไปยังคู่ค้าและประชาชนทั่วไป

สำนักข่าวกรองทุจริตแห่งชาติ (NFIB) ทำหน้าที่วิเคราะห์ข้อมูลจากองค์กรจำนวนมากในภาครัฐและเอกชนรวมถึงแหล่งอุตสาหกรรมการพาณิชย์และภาครัฐ นักสืบสวนจากทั้งผู้บังคับใช้กฎหมายและภาคเอกชนจะวิเคราะห์ข้อมูลดิบเพื่อหารูปแบบที่แตกต่างกันของกิจกรรมและพฤติกรรมฉ้อโกง เมื่อพบรูปแบบเช่นการระบุตัวผู้กระทำความผิดถาวรหรือกิจกรรมที่เชื่อมโยงกันรายงานข่าวกรองจะถูกส่งไปยังตำรวจในภูมิภาคที่เกี่ยวข้องหรือองค์กรบังคับใช้กฎหมายเพื่อทำการสอบสวนซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับการสอบถามทั่วทั้งสหราชอาณาจักรและในต่างประเทศ ประชาชนตลอดจนธุรกิจและตำรวจสามารถรายงานการฉ้อโกงไปยัง NFIB โดยใช้บริการรายงานการฉ้อโกงระดับชาติที่เรียกว่า Action Fraud

Action Fraud เป็นบริการรายงานระดับชาติของสหราชอาณาจักรสำหรับการฉ้อโกงและอาชญากรรมไซเบอร์ที่มีแรงจูงใจทางการเงินถูกโอนไปยังตำรวจเมืองลอนดอนหลังจากหน่วยงาน

การฉ้อโกงแห่งชาติ (NFA) ถูกปิดในเดือนมีนาคม ค.ศ.2014 Action Fraud มีเว็บไซต์และคอลเซ็นเตอร์ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทุจริตประเภทต่างๆ พร้อมทั้งข้อเสนอและคำแนะนำในการป้องกัน บุคคลและธุรกิจ ทั้งนี้สามารถรายงานการทุจริต เช่น ส่งต่ออีเมลหลอกลวงเพื่อการตรวจสอบ ไปยัง Action Fraud บนเว็บไซต์หรือทางโทรศัพท์ เมื่อมีการรายงานการฉ้อโกงไปยัง Action Fraud เหยื่อจะได้รับหมายเลขอ้างอิงอาชญากรรม และคดีของพวกเขาจะถูกส่งต่อไปยัง National Fraud Intelligence Bureau (NFIB)

NFIB ได้รับการพัฒนาและมีการควบคุมดูแลโดยตำรวจกรุงลอนดอนถือเป็นส่วนหนึ่งของบทบาทในฐานะเป็นผู้นำระดับชาติสำหรับการสืบสวนอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่ง NFIB จะรับข้อมูลจาก Action Fraud โดยรับข้อมูลมาจาก (1) รายงานจากบุคคลและธุรกิจขนาดเล็ก (ไม่ว่าจะโดยตรงหรือผ่านกองกำลังตำรวจ) ที่ส่งไปยัง Action Fraud ทางโทรศัพท์หรือทางออนไลน์ (2) ข้อมูลการฉ้อโกงจากภาคอุตสาหกรรมและภาครัฐซึ่งรวมถึงการธนาคารการประกันภัยการสื่อสารโทรคมนาคมและหน่วยงานรัฐบาล และ (3) แหล่งข่าวกรองที่หลากหลายซึ่งรวมถึงแต่ไม่จำกัดเพียงระบบอาชญากรรม หรือข่าวกรองของตำรวจระดับชาติและระดับนานาชาติ

3.2.1 นิยามการทุจริต

การฉ้อโกง/การทุจริต คือการใช้กลอุบายเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่ไม่สุจริตซึ่งมักเป็นเรื่องการเงินมากกว่าบุคคลอื่น อาชญากรรมไซเบอร์คือการกระทำทางอาญาใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์และเครือข่าย คำที่ใช้อธิบายการทุจริต/ฉ้อโกงมีหลายคำ เช่น หลอกลวงต้มตุ๋น ขู่กรรโชก เสแสร้ง เล่ห์กล โกงอุบาย อุบายการหลอกลวง

คำว่า “ทุจริต” ตามคำนิยามของศูนย์ Action fraud ซึ่งเป็นศูนย์รายงานการทุจริตและอาชญากรรมทางไซเบอร์ของสหราชอาณาจักร หมายถึง การใช้กลโกงเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่ไม่สุจริต ซึ่งมักเป็นเรื่องทางการเงินมากกว่าเรื่องของบุคคลอื่น ในขณะที่อาชญากรรมทางไซเบอร์เป็นการกระทำอาชญากรรมใด ๆ อันเกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์และเครือข่าย ซึ่งมักถูกเรียกว่า การแฮกข้อมูล (hacking) นอกจากนี้ อาชญากรรมทางไซเบอร์หมายรวมถึงอาชญากรรมผ่านระบบ

อินเตอร์เน็ต แต่อย่างไรก็ตาม Action Fraud ไม่ได้ดำเนินการเพื่อแก้ไขกรณีการฉ้อโกงแต่ทำหน้าที่เป็นเพียงศูนย์การรายงานและวิเคราะห์เท่านั้น[55]

3.2.2 ประเภทของการทุจริต[56]

จากการศึกษาพบว่า NFIB มีการแบ่งประเภทของการทุจริตต่าง ๆ และใช้รหัสบันทึกเพื่อการแยกประเภทของกิจกรรมดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 รหัสที่ใช้บันทึกเพื่อการแยกประเภทของกิจกรรมของ NFIB

รหัสที่ใช้ในการบันทึกข้อมูล	ประเภทการทุจริต
หมวด NFIB1	การชำระค่าธรรมเนียมล่วงหน้า
NFIB1A	การทุจริตค่าธรรมเนียมล่วงหน้า
NFIB1B	การปลอมแปลงลอตเตอรี่
NFIB1C	การปลอมแคชเชียร์เช็ค
NFIB1D	การหลอกหาคู่
NFIB1E	การหลอกว่าจะได้เงินคืน
NFIB1F	การฉ้อโกงมรดก
NFIB1G	การฉ้อโกงค่าเช่า
NFIB1H	การฉ้อโกงค่าธรรมเนียมล่วงหน้าอื่น ๆ
NFIB1J	การฉ้อโกงเงินกู้ผู้ให้กู้
NFIB2	การลงทุนทางการเงิน
NFIB2A	การขายหุ้นหรือปล่อยข่าวลวงในห้องหุ้น
NFIB2B	การลวงให้ลงทุนแบบพีรามิดหรือพอนสี
NFIB2C	การค้ำประกันกับธนาคารชั้นนำ
NFIB2D	การลวงให้ลงทุนหุ้นแบบ Time Shares และ Holiday Club
NFIB2E	การลงทุนทางการเงินอื่น
NFIB3	การฉ้อโกงลูกค้ารายย่อย
NFIB3A	การซื้อของออนไลน์และการประมูล

[55] Action Fraud, **What is Fraud?** [ออนไลน์], 20 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://www.actionfraud.police.uk/what-is-fraud

[56] Action Fraud, **A-Z of Fraud** [ออนไลน์], 20 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://www.actionfraud.police.uk/a-z-of-fraud

รหัสที่ใช้ในการบันทึกข้อมูล	ประเภทการทุจริต
NFIB3B	การฉ้อโกงลูกค้าทางโทรศัพท์
NFIB3C	การขายตรงและพ่อค้าปลอม
NFIB3D	การฉ้อโกงอื่นต่อลูกค้ารายย่อย
NFIB3E	การฉ้อโกงบริการเกี่ยวกับโปรแกรมคอมพิวเตอร์
NFIB3F	การปลอมแปลงตั๋ว
NFIB3G	การฉ้อโกงรายย่อยที่ไม่เข้าเงื่อนไข NFIB3A
NFIIB4A	การฉ้อโกงองค์กรการกุศล
NFIIB4B	การปลอมแปลงในแอพพลิเคชั่นสำหรับขอทุนจากองค์กรการกุศลหรือองค์กรทุนลอตเตอรี่
NFIB5	การทุจริตในอุตสาหกรรมธนาคารและเครดิตสินเชื่อ
NFIB5A	เช็ค บัตร (ไม่ว่าจะบัตรเดบิต บัตรเครดิต หรือรูปแบบบัตรต่าง ๆ) และบัญชีธนาคารออนไลน์ที่ไม่ใช่ประเภท PSP
NFIB5B	การปลอมแปลงในแอพพลิเคชั่น (ไม่รวมการจำนอง)
NFIIB5C	การทุจริตที่เกี่ยวกับการจำนอง
NFIIB5D	การฉ้อโกงในอำนาจ
NFIIB5E	การรักษาสินเชื่อที่ไม่ถูกต้องโดยไม่ซื่อสัตย์
NFIB6	ประกันภัย
NFIB6A	การฉ้อโกงที่เกี่ยวกับประกันภัย
NFIB6B	การฉ้อโกงของนายหน้าประกันภัย
NFIB7	การทุจริตของอุตสาหกรรมสื่อสาร (การใช้สัญญาที่ไม่ถูกต้อง)
NFIB8A	การทุจริตของพนักงานองค์กร
NFIB8B	การทุจริตในการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กร
NFIB9	การทุจริตในการซื้อขายของธุรกิจ
NFIB10	การลงบัญชีที่ไม่ถูกต้อง
NFIB11	การล้มละลายและฟื้นฟูกิจการ
NFIB12	การปลอมแอพพลิเคชั่นพาสปอร์ต
NFIIB13	การทุจริตในกระทรวงแรงงานและประกันสังคม
NFIIB14	การปลอมแปลงในแอพพลิเคชั่นสำหรับรับเงินจากหน่วยงานรัฐบาล
NFIB15	การฉ้อโกงในเครดิตภาษี
NFIB16	การฉ้อโกงเงินบำเหน็จบำนาญ
NFIB16A	การฉ้อโกงบำเหน็จบำนาญโดยผู้ดูแล (หรือเจ้าของอสังหาริมทรัพย์)
NFIB16B	การฉ้อโกงบำเหน็จบำนาญที่กระทำโดยผู้รับเงิน
NFIB16C	การฉ้อโกงด้วยการฮุบเงินบำเหน็จบำนาญ
NFIB17	การทุจริตต่อหน่วยงานกำกับดูแลอื่น
NFIB18	การทุจริตโดยล้มเหลวที่จะเปิดเผยข้อมูล

รหัสที่ใช้ในการบันทึกข้อมูล	ประเภทการทุจริต
NFIB19	การใช้ตำแหน่งของความน่าเชื่อที่ไม่เหมาะสม
NFIB20A	การปลอมแปลงในแอพพลิเคชั่นใบขับขี่
NFIB90	การทุจริตอื่น (ที่ไม่เข้าเงื่อนไขอื่น)
NFIB50	การก่ออาชญากรรมจากการใช้คอมพิวเตอร์ในทางที่ไม่เหมาะสม
NFIB50A	ไวรัสคอมพิวเตอร์ มัลแวร์ สปายแวร์
NFIB51A	การต่อต้านการจู่โจมบริการ
NFIB51B	การต่อต้านการขู่กรรโชกจากการจู่โจมบริการ
NFIB52A	การแฮคระบบ
NFIB52B	การแฮคข้อมูลส่วนบุคคล
NFIB52C	การแฮคข้อมูลโซเชียลมีเดียและอีเมลล์
NFIB52D	การแฮคข้อมูลคอพิวเตอร์ผ่าน PBX หรือ dial
NFIB52E	การแฮค (ขู่กรรโชก)

(ที่มา : National Fraud Intelligence Bureau, **General guide to the NFIB Information for Data Providers and the Public Issue 1 : Jul 2010** [ออนไลน์], 4 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment _data/file/118482/general-guide-nfib.pdf)

3.2.3 ขั้นตอนการดำเนินการของ Action Fraud และ NFIB

ภาพที่ 8 ขั้นตอนการดำเนินการของ Action Fraud และ NFIB

(ที่มา : Pauline Smith – Director of Action Fraud, **Action Fraud and the National Fraud Intelligence Bureau** [ออนไลน์], 15 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://rm.coe.int/1680303cda)

ในขั้นตอนแรก ผู้แจ้งข่าวการทุจริตซึ่งอาจเป็นผู้เสียหาย เหยื่อ องค์กรของรัฐ หรือองค์กรเอกชนทั้งหลายจะแจ้งข่าวการทุจริตผ่านทางโทรศัพท์ หรือ เว็ปไซต์มายัง Action Fraud ซึ่งเป็นศูนย์กลางในการรายงานอาชญากรรมระดับชาติสำหรับการฉ้อโกงและอาชญากรรมไซเบอร์ที่มีแรงจูงใจทางการเงินโดยได้มีการปรับปรุงประสิทธิภาพอย่างมีนัยสำคัญ

ขั้นตอนที่สอง เมื่อมีการรายงานการทุจริตมายัง Action Fraud ก็จะส่งต่อไปยัง สำนักข่าวกรองทุจริตแห่งชาติ หรือที่เรียกว่า National Fraud Intelligence Bureau (NFIB)

ขั้นตอนที่สาม สำนักข่าวกรองทุจริตแห่งชาติ หรือที่เรียกว่า National Fraud Intelligence Bureau (NFIB) ซึ่งดำเนินการโดย City of London Police จะรับข้อมูลดังกล่าวต่อมาจาก Action Fraud NFIB เมื่อได้รับรายงานเกี่ยวกับอาชญากรรมการฉ้อโกงจากหลายแหล่งรวมถึงสถาบันการเงินภาคธุรกิจและบุคคลแล้วจะตรวจสอบและนำข้อมูลที่ได้บันทึกลงในฐานข้อมูลขององค์กร (ระบบ Know Fraud) โดยแยกตามประเภทของการการทำการฉ้อโกงตามรหัสการทุจริต เช่น NFIB2 การทุจริตเกี่ยวกับการลงทุนทางการเงิน NFIB3 การทุจริตของผู้บริโภครายย่อยเพื่อใช้สำหรับตรวจสอบรายงานการฉ้อโกงเผยแพร่ไปยังกองกำลังตำรวจและหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าขั้นตอนการดำเนินการของ Action Fraud และ NFIB แสดงให้เห็นว่าการร่วมมือกันดำเนินการดังกล่าวเพื่อป้องกันและตรวจจับการฉ้อโกงหรือความผิดทางไซเบอร์ โดยเป็นการรวมศูนย์ข้อมูลการทุจริตลงบนฐานข้อมูลเพียงอันเดียวซึ่งส่งผลทำให้การแบ่งปันข้อมูลระหว่างองค์กรมีบทบาทสำคัญในการป้องกันการทุจริตในหลายภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชน

3.2.4 ประเภทของข้อมูลส่วนบุคคลที่ NFIB เปิดเผยไปยังบุคคลภายนอก[57]

- ข้อมูลส่วนบุคคล เช่น ชื่อ ที่อยู่ และรายละเอียดชีวประวัติ
- ข้อมูลทางการเงิน
- รายละเอียดเครือข่ายเช่นหมายเลขโทรศัพท์ที่อยู่เว็บที่อยู่อีเมลและที่อยู่ IP
- ข้อมูลบริบทเกี่ยวกับสถานการณ์ของรายงานการฉ้อโกงเช่นวันที่ในรายงานจำนวนเงินที่เกี่ยวข้องวิธีการติดต่อครั้งแรกหรือข้อมูลอื่นใดที่ถือว่าเกี่ยวข้องกับรายงานการฉ้อโกง

[57] Action Fraud, **The type of data that is shared** [ออนไลน์], 26 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://www.actionfraud.police.uk/how-your-data-is-shared-to-prevent-fraud

3.2.5 การเปิดเผยข้อมูลการทุจริตไปยังบุคคลภายนอก[58]

สำนักข่าวกรองทุจริตแห่งชาติ หรือที่เรียกว่า National Fraud Intelligence Bureau (NFIB) จะมีการเปิดเผยข้อมูลการทุจริตไปยังบุคคลภายนอก เช่น กองกำลังตำรวจอื่น ๆ หน่วยงานกำกับดูแล ศาล เรือนจำ ศุลกากรและสรรพสามิต รัฐบาลท้องถิ่นและส่วนกลาง หน่วยงานและหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายระหว่างประเทศ บริษัท รักษาความปลอดภัย หน่วยงานพันธมิตรองค์กรที่ได้รับอนุมัติและบุคคลที่ทำงานร่วมกับตำรวจ ผู้ออกใบอนุญาต ผู้ให้บริการ ผู้เชี่ยวชาญด้านการดูแลสุขภาพ นายจ้างปัจจุบันในอดีตและในอนาคต หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายและดำเนินคดี องค์กรอื่น ๆ เพื่อป้องกันการฉ้อโกง โดยมีระดับการเปิดเผยที่แตกต่างกันออกไป ดังตารางด้านล่าง

ตารางที่ 4 ระดับการเปิดเผยข้อมูลการให้บริการและผลิตภัณฑ์ของ NFIB

การให้บริการและผลิตภัณฑ์ของ NFIB	ตำรวจ	หน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย	หน่วยงานอื่น ๆ	รัฐธรรมนูญ	ผู้ให้บริการ	หน่วยงานอื่น ๆ ที่ได้รับอนุญาต	สาธารณะ
เข้าถึงฐานข้อมูลของ NFIB	/	/	/	/	/	/	
การประเมินกลยุทธ์ NFIB	/	/	/	/	/	/	/
กลยุทธ์การควบคุมของ NFIB	/	/	/	/	/	/	
ความต้องการด้านข่าวกรองและแผนการรวบรวม	/	/	/	/	/	/	
การประเมินกลยุทธ์	/	/	/	/	/	/	
รายงานอาชญากรรม	/	/					
ข้อมูลประวัติอาชญากรรม	/	/	/				
แนวโน้มการรายงาน	/	/	/	/	/	/	/
การแจ้งเตือน	/	/	/	/	/	/	/

(ที่มา : National Fraud Intelligence Bureau, **General guide to the NFIB Information for Data Providers and the Public Issue 1 : Jul 2010** [ออนไลน์], 4 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment _data/file/118482/general-guide-nfib.pdf)

[58] Action Fraud, **Where necessary or required we share data with** [ออนไลน์], 26 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://www.actionfraud.police.uk/how-your-data-is-shared-to-prevent-fraud

3.2.6 แผนผังข้อมูลส่วนบุคคลที่ใช้สำหรับการตรวจสอบและป้องกันการทุจริตของประเทศอังกฤษ

ภาพที่ 9 ข้อมูลส่วนบุคคลที่ใช้สำหรับการตรวจสอบและป้องกันการทุจริตของประเทศอังกฤษ

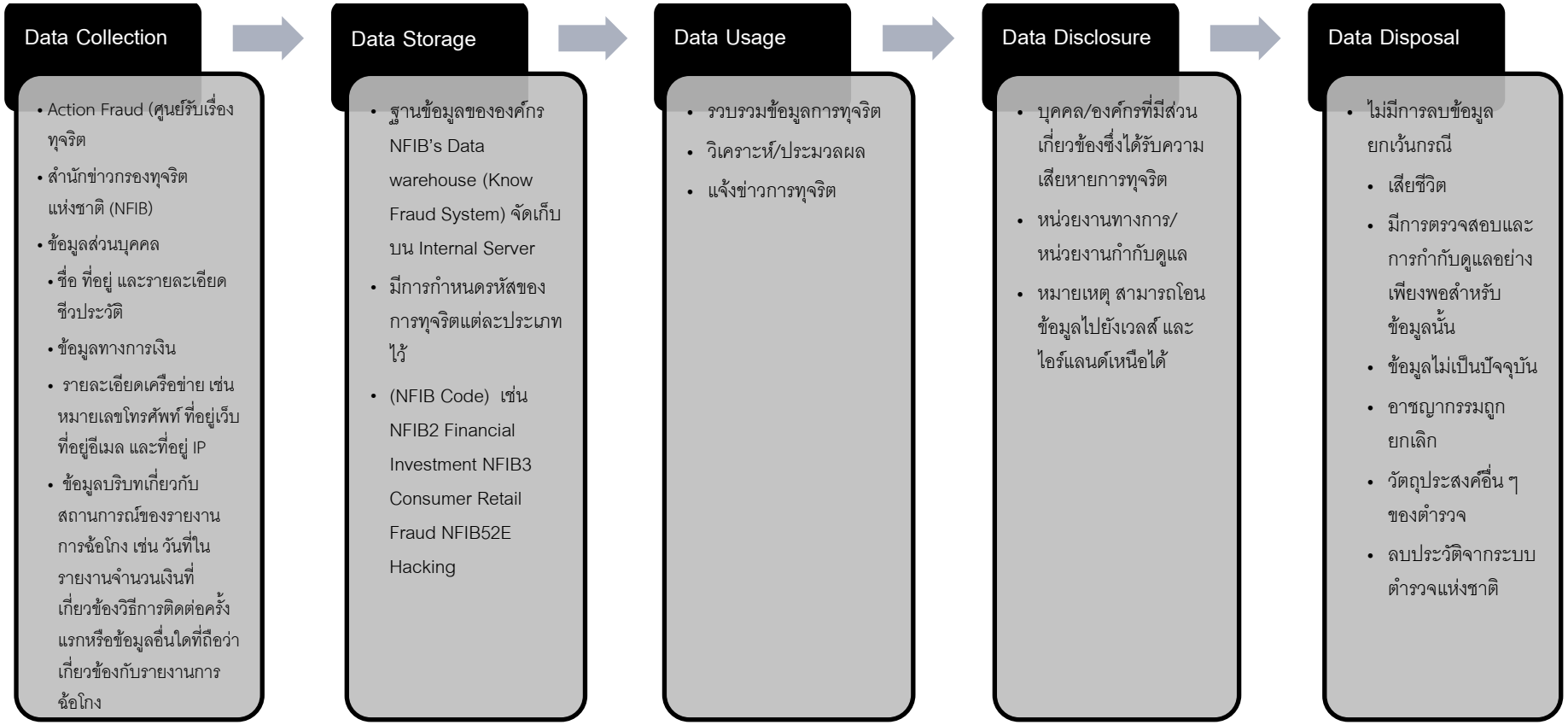

(ที่มา : ผู้เขียนรวบรวมข้อมูลจาก

1. National Fraud Intelligence Bureau, **General guide to the NFIB Information for Data Providers and the Public Issue 1 : Jul 2010** [ออนไลน์], 4 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment _data/file/118482/general-guide-nfib.pdf
2. Action Fraud, **The type of data that is shared** [ออนไลน์], 26 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://www. actionfraud.police.uk/how-your-data-is-shared-to-prevent-fraud
3. Action Fraud, **Where necessary or required we share data with** [ออนไลน์], 26 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://www.actionfraud. police.uk/how-your-data-is-shared-to-prevent-fraud
4. Home Office Counting Rules for Recorded Crime, **Fraud effect from April 2021** [ออนไลน์], 22 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/ system/uploads/attachment_data/file/979916/count-fraud-apr-2021.pdf, หน้า 9-12.)

บทที่ 4 การประเมินช่องว่างของการดำเนินการตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในปัจจุบันของธุรกิจธนาคารพาณิชย์

ในบทนี้ผู้เขียนต้องการศึกษาค้นคว้าโดยการประเมินผลจากวิธีปฏิบัติที่ธนาคารพาณิชย์ใช้ในการตรวจสอบและป้องกันการทุจริตตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยหลักธนาคารห้ามเก็บรวบรวม ใช้ เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล และข้อมูลส่วนบุคคลประเภทข้อมูลอ่อนไหว เว้นแต่ธนาคารพาณิชย์ได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้งจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล หรือในกรณีที่ธนาคารได้รับการยกเว้นตามกฎหมาย ตัวอย่างเช่น ในกรณีที่ลูกค้าทำการซื้อผลิตภัณฑ์ประกันภัยจากธนาคาร ธนาคารอาจมีความจำเป็นที่ต้องทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นข้อมูลอ่อนไหว เช่น ข้อมูลสุขภาพของลูกค้า ในกรณีเหล่านี้ธนาคารพาณิชย์ต้องได้รับความยินยอมจากลูกค้าโดยชัดแจ้งหรือไม่ หรือในกรณีที่ลูกค้าทำธุรกรรมกับธนาคารไม่ว่าจะเป็นการเปิดบัญชีธนาคาร หรือทำธุรกรรมด้านสินเชื่อ โดยหลักแล้วธนาคารจะมีการขอสำเนาบัตรประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้านของลูกค้าไว้เพื่อเป็นเอกสารประกอบในการเปิดบัญชี หรือประกอบการขอสินเชื่อซึ่งข้อมูลในนั้นจะมีข้อมูลศาสนาของลูกค้าซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลศาสนาดังกล่าว จะต้องได้รับความยินยอมอย่างชัดแจ้งจากลูกค้า หรือหากธนาคารไม่ประสงค์จะขอความยินยอมจากลูกค้าก็ต้องมีกระบวนการในการจัดเก็บข้อมูลโดยไม่มีการเก็บข้อมูลศาสนารวมอยู่ด้วย ส่วนกรณีที่ธนาคารจำต้องตรวจสอบข้อมูลเครดิตของลูกค้าเพื่อใช้ในการบริหารความเสี่ยงหรือประเมินความเสี่ยง ก็จำต้องมีการตรวจสอบเกี่ยวกับประวัติอาชญากรรมของลูกค้าโดยการค้นหาข้อมูลจากแหล่งสาธารณะ เช่น google หรือแม้กระทั่งหาข้อมูลจากฐานข้อมูลของธนาคารเอง หรือตรวจสอบข้อมูลลูกค้าผ่านชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต เช่นนี้ก็ต้องมีการขอความยินยอมของลูกค้าก่อน แต่หากไม่ได้ขอความยินยอมจากลูกค้าไว้ก่อนแล้วหากค้นพบว่าลูกค้ารายดังกล่าวมีประวัติอาชญากรรมบนฐานข้อมูลอินเตอร์เน็ต ก็ไม่สามารถนำข้อมูลดังกล่าวบันทึกเข้าฐานระบบข้อมูลของธนาคารได้ จึงทำให้เกิดประเด็นช่องว่างของปัญหาต่าง ๆ ตามที่จะได้กล่าวในบทนี้

โดยบทนี้ผู้เขียนจะมุ่งเน้นการประเมินช่องว่างระหว่างวิธีการปฏิบัติงานของธนาคารพาณิชย์ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต และพรบ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยจะประเมินเป็นประเด็น ๆ และคาดว่าผลที่ได้จะทำให้ผู้อ่านเห็นภาพว่าในการตรวจสอบและป้องกันการทุจริตของ

ธุรกิจธนาคารพาณิชย์นั้นเกิดข้อจำกัดในการประมวลผลข้อมูลดังกล่าว จนอาจส่งผลเสียมากกว่าผลดี แต่ก็ย่อมไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้ ดังนั้นผู้เขียนคาดว่าผลคือการตีความกฎหมายอย่างกว้าง หรืออาจมีการยกระดับของชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตให้มีอำนาจออกคำสั่งหรือประกาศเพื่อให้มีผลใช้บังคับในทางกฎหมายได้

ในส่วนต่อไปนี้จะกล่าวถึงรายละเอียดความเกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคล กิจกรรมการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลที่สามารถนำมาใช้เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของชมรมตรวจสอบและป้องกันการบริหารจัดการปัญหาและป้องกันความเสียหายการทุจริตที่เกิดขึ้นกับธุรกิจธนาคารพาณิชย์ การเป็นศูนย์รวมข้อมูลการทุจริตของประเทศและข้อมูลกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม รายงานข้อเสนอแนะต่อสมาคมธนาคารไทย ประสานความร่วมมือกับองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต โดยจะประเมินช่องว่างของการดำเนินการตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในปัจจุบันของธุรกิจธนาคารพาณิชย์

4.1 กิจกรรมของชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในธุรกิจธนาคารพาณิชย์ในไทย

4.1.1 ประเภทของกิจกรรม

(1) การทุจริตในการให้กู้ยืมเงิน (Lending fraud)

การทุจริตประเภทนี้มักเกิดกับธุรกรรมเกี่ยวกับการให้กู้ยืมเงินของธนาคารโดยมักพบว่าส่วนใหญ่เกิดจากการทุจริตในสินเชื่อบ้านและคอนโดเป็นหลัก ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงได้กำหนดหลักเกณฑ์กำกับดูแลสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย และสินเชื่อที่เกี่ยวเนื่องกับสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย[59] โดยกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ต้องมีระบบการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดีสำหรับสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย โดยต้องสามารถวิเคราะห์และประเมินความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการดูแลลูกหนี้ให้มีการใช้สินเชื่อที่ถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ โดยธนาคารพาณิชย์ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์

[59] ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่ สนส.1/2563 เรื่อง หลักเกณฑ์การกำกับดูแลสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยและสินเชื่อที่เกี่ยวเนื่องกับสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย ลงวันที่ 20 มกราคม 2563

ทั้งเชิงปริมาณทั้งในส่วนของเพดานอัตราเงินให้สินเชื่อต่อมูลค่าหลักประกัน (Loan to Value : LTV) และการคำนวณสินทรัพย์เสี่ยงด้านเครดิตเพื่อการดำเนินเงินกองทุน ดังต่อไปนี้

การคำนวณอัตราส่วนเงินให้สินเชื่อต่อมูลค่าหลักประกัน (LTV Ratio) โดยกำหนดอัตราส่วนเงินให้สินเชื่อต่อมูลค่าหลักประกัน คำนวณจากเงินให้สินเชื่อ (L) หารด้วยมูลค่าหลักประกัน (V) โดยเงินให้สินเชื่อ (L) ให้ใช้ (1) ยอดเงินให้สินเชื่อกรณีสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยสัญญาที่หนึ่งมีมูลค่าหลักประกันต่ำกว่า 10 ล้านบาท (2) กรณีสินเชื่อ Refinance และสินเชื่ออื่นนอกจาก (1) ไม่นับรวมค่าเบี้ยประกันวินาศภัย หรือชำระเบี้ยประกันชีวิต และมูลค่าการหลักประกัน (V) ให้ใช้ราคาซื้อขายจริงไม่รวมค่าตกแต่งต่าง ๆ

เพดานอัตราส่วนเงินให้สินเชื่อต่อมูลค่าหลักประกัน (LTV Ratio) กรณีมูลค่าหลักประกันต่ำกว่า 10 ล้านบาท สำหรับสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยสัญญาที่หนึ่ง ร้อยละ 100 กรณีมูลค่าหลักประกันตั้งแต่ 10 ล้านบาท สำหรับสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยสัญญาที่หนึ่ง ร้อยละ 90

ซึ่งเมื่อธนาคารแห่งประเทศไทยมีการออกหลักเกณฑ์ดังกล่าวในปี พ.ศ.2563 ก็ทำให้การปล่อยสินเชื่อแบบด้อยคุณภาพในอดีตลดลง แต่อย่างไรก็ตามเมื่อเกิดกรณีการทุจริตในการกู้ยืมเงินเกิดขึ้น แม้ทางธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งจะมีกลไกการตรวจสอบคุณภาพลูกหนี้ตั้งแต่กระบวนการรับสมัคร กระบวนการพิจารณาสินเชื่อ แต่อย่างไรก็ตามธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งไม่อาจทราบถึงพฤติกรรมอันเลวร้ายของลูกหนี้ที่ใช้ช่องว่างในการยื่นขอสินเชื่อจากหลายธนาคารได้ ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต (ชมรม fraud) จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการสืบสวนหาเส้นทางทางการเงินจากธนาคารพาณิชย์ทุกแห่ง ซึ่งมีรายละเอียดในการดำเนินการตรวจสอบดังนี้

<u>ก. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตรวจสอบเส้นทางทางการเงินสำหรับการทุจริตในการให้กู้ยืมเงิน</u>

- ธนาคารพาณิชย์ คือ ธนาคารแต่ละแห่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทุจริตในการให้กู้ยืมเงินโดยหน่วยงาน Operational Risk Management (ORM) ทีม fraud จะเป็นผู้ประสานงานการตรวจสอบกับชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต

- ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต คือ หน่วยงานที่ทำหน้าที่เก็บรวบรวม ใช้ เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตเพื่อใช้ตรวจสอบเส้นทางทางการเงินที่ผิดปกติ

- หน่วยงานทางการ เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ศูนย์ปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศ (ศปอส.ตร.) กรมสอบสวนคดีพิเศษ

ข. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบเส้นทางทางการเงินสำหรับการทุจริตในการให้กู้ยืมเงิน

ในการตรวจสอบเส้นทางทางการเงินจะมีเอกสารคำขอกู้เงิน/คำขอเปิดบัญชีเงินฝาก และเอกสารที่เกี่ยวข้องดังนี้

- เอกสารคำขอกู้เงิน/คำขอเปิดบัญชีเงินฝาก ซึ่งมีข้อมูลส่วนบุคคล เช่น ชื่อ นามสกุล เลขที่บัตรประชำตัวประชาชน วัน เดือน ปี เกิด และเลขที่สัญญา

- เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการยืนยันตัวตนของลูกค้า (KYC) ซึ่งมีข้อมูลส่วนบุคคล เช่น ชื่อเต็ม วัน เดือนปีเกิด เลขบัตรประชาชน/หนังสือเดินทาง หรือ เลขประจำตัวที่รัฐบาลหรือหน่วยงานรัฐเจ้าของสัญชาติออกให้ หรือ เอกสารสำคัญประจำตัวที่รัฐบาลไทยออกให้ ที่อยู่ตามบัตรประจำตัวประชาชน หรือ ทะเบียนบ้าน และที่อยู่ปัจจุบัน (หากเป็นต่างด้าวต้องแสดงชื่อประเทศ และที่อยู่ในประเทศไทย หรือที่อยู่ปัจจุบัน) ข้อมูลการติดต่อ หมายเลขโทรศัพท์ ที่อยู่ Email ข้อมูลอาชีพ รวมทั้งชื่อและสถานที่ตั้งของที่ทำงาน ลายมือชื่อผู้ทำธุรกรรม อาจขอข้อมูลเพิ่มเติม หากมีความเสี่ยงด้านการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและแพร่ขยายอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูงของบริการหรือผลิตภัณฑ์ทางการเงิน (กรุณาดูเพิ่มเติมในหัวข้อการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริง (Customer Due Diligence)) หรือในกรณีที่เป็นนิติบุคคลจะมีข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับลูกค้านิติบุคคล เช่น ชื่อเต็มผู้มีอำนาจลงนามแทนนิติบุคคล หนังสือรับรองการจดทะเบียน ซึ่งอาจมีรายชื่อของกรรมการทุกราย ข้อมูลของบุคคลซึ่งได้รับมอบอำนาจทอดสุดท้ายให้สร้างความสัมพันธ์ทางธุรกิจหรือทำธุรกรรมกับผู้มีหน้าที่รายงาน (ชื่อเต็ม วันเดือนปีเกิด เลขบัตรประชาชน/หนังสือเดินทาง หรือ เลขประจำตัวที่รัฐบาลหรือหน่วยงานรัฐเจ้าของสัญชาติออกให้ หรือ เอกสารสำคัญประจำตัวที่รัฐบาลไทยออกให้ ที่อยู่ตามบัตรประจำตัวประชาชน หรือ ทะเบียนบ้าน และที่อยู่ปัจจุบัน (หากเป็นต่างด้าวต้องแสดงชื่อประเทศ และที่อยู่ในประเทศไทย หรือที่อยู่ปัจจุบัน) ลายมือชื่อผู้รับมอบอำนาจทอดสุดท้าย)

- เอกสารประกอบการสมัคร ประกอบด้วย สำเนาบัตรประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน และใบแสดงรายการเดินบัญชีย้อนหลัง (สำหรับธุรกรรมการกู้ยืมเงิน) ซึ่งข้อมูลต่าง ๆ ในเอกสารถือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล และข้อมูลศาสนาในบัตรประชาชนถือเป็นข้อมูลอ่อนไหว

(2) อาชญากรรมทางไซเบอร์ (Internet cybercrime) และอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (Financial crime and scam)

อาชญากรรมทั้งสองรูปแบบดังกล่าวมีการดำเนินกิจกรรมที่คล้ายกันคือมักมีความเกี่ยวข้องกับระบบอิเล็กทรอนิกส์ ไม่ว่าจะเป็นอาชญากรรมแก๊งค์คอลเซ็นเตอร์ หรืออาชญากรรมที่แฮคข้อมูลเพื่อหลอกผู้เสียหาย/เหยื่อ โดยลักษณะของอาชญากรรมประเภทนี้มักอาศัยช่องว่างของความไม่รู้ไม่เข้าใจของประชาชนโดยมักหลอกล่อว่าหากเข้าร่วมหากยืนยันจะได้รับผลตอบแทนในระดับสูงเกินกว่าความเป็นจริงที่จะได้ โดยการก่ออาชญากรรมอาจเกิดจากตัวลูกค้าของธนาคารเอง หรือเกิดจากบุคคลที่สามที่แอบอ้างว่าแจ้งสิทธิประโยชน์ว่าลูกค้าของธนาคารจะได้ผลประโยชน์ในลักษณะต่าง ๆ โดยไม่เป็นความจริง

ก. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตรวจสอบเส้นทางทางการเงินสำหรับการทุจริต

- ธนาคารพาณิชย์ คือ ธนาคารแต่ละแห่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทุจริตในการให้กู้ยืมเงินโดยหน่วยงาน Operational Risk Management (ORM) ทีม fraud จะเป็นผู้ประสานงานการตรวจสอบกับชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต

- ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต คือ หน่วยงานที่ทำหน้าที่เก็บรวบรวม ใช้ เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตเพื่อใช้ตรวจสอบเส้นทางทางการเงินที่ผิดปกติ

- หน่วยงานทางการ เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ศูนย์ปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศ (ศปอส.ตร.) กรมสอบสวนคดีพิเศษ

ข. ข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องสำหรับการทุจริต

- พฤติกรรมการทุจริต
- ชื่อ นามสกุล
- หมายเลขบัตรประชาชน

4.1.2 การประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลสำหรับชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในไทย

(1) การเก็บรวบรวมข้อมูล

ก. แหล่งข้อมูลที่ได้รับ

- การรับข้อมูลโดยตรงจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ลูกค้าแจ้งธนาคารถึงข้อมูลส่วนบุคคลของตนเอง พร้อมทั้งยื่นใบสมัคร และเอกสารประกอบในการเข้าทำธุรกรรมต่าง ๆ กับธนาคาร รวมถึงการที่เจ้าหน้าที่การตลาดสัมภาษณ์ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อประกอบการเข้าทำสัญญาเพิ่มเติม (Customer Due Diligence)

- การรับข้อมูลจากแหล่งอื่น เช่น ตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งสาธารณะ google เว็บเพจต่าง ๆ การเปิดเผยข้อมูลระหว่างสมาชิกในชมรม

ข. รูปแบบของข้อมูลที่ได้รับ

- รูปแบบเอกสาร (Hard Copy)

- อิเล็กทรอนิกส์ (Soft Copy)

ค. ระยะเวลาในการจัดเก็บ

ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตจะไม่มีฐานข้อมูลเป็นของตนเองจึงให้ธนาคารพาณิชย์จัดเก็บเอกสารต่าง ๆ และข้อมูลของลูกค้าเป็นระยะเวลา 10 ปี นับจากวันที่ธนาคารยุติความสัมพันธ์กับลูกค้า (ปิดบัญชี) แต่ในบางกรณีที่ธนาคารตรวจสอบข้อมูลแล้วพบความผิดปกติของบัญชีธนาคารก็อาจมีการเก็บข้อมูลนั้นไว้โดยขึ้นอยู่กับนโยบายบริหารความเสี่ยงของแต่ละธนาคาร เช่น 20 ปี 30 ปี หรือเก็บข้อมูลไว้โดยไม่มีการลบข้อมูลออกจากฐานข้อมูลของธนาคาร

ง. วัตถุประสงค์ในการเก็บ

เพื่อใช้ตรวจสอบและยืนยันตัวตนของผู้ที่เข้ามาทำธุรกรรมกับธนาคาร และป้องกันไม่ให้บุคคล/นิติบุคคล ที่มีความเสี่ยงต่อการทุจริตไปสร้างความเสียหายกับธุรกิจทางการเงินการธนาคาร

จ. ลักษณะของการจัดเก็บข้อมูล

ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตจะไม่มีฐานข้อมูลเป็นของตนเองจึงให้ธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งซึ่งอยู่ภายใต้ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริจเป็นผู้จัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวในรูปแบบเอกสาร (Hard Copy) และในระบบอิเล็กทรอนิกส์ (Soft Copy)

(2) การใช้ข้อมูล

(1) ใช้เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ความเสี่ยงของลูกค้าก่อนการรับเข้ามาเป็นลูกค้าของธนาคาร ซึ่งเป็นไปตามแนวนโยบายการบริหารความเสี่ยงของธนาคาร

(2) ใช้เพื่อรายงานต่อสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

(3) ใช้เพื่อเป็นข้อมูลรายงานต่อธนาคารแห่งประเทศไทย

(3) การเปิดเผยข้อมูล

บุคคลที่อาจได้รับการเปิดเผยข้อมูล มีดังนี้

- การเปิดเผยต่อหน่วยงานกำกับดูแล : ธนาคารมีหน้าที่ต้องเปิดเผยข้อมูลไปยังธนาคารแห่งประเทศไทย และหน่วยงานราชการต่าง ๆ เช่น สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กรมสอบสวนคดีพิเศษ และหน่วยงานราชการอื่น ๆ ที่มีการติดต่อขอข้อมูลมายังธนาคารพาณิชย์

- การเปิดเผยต่อสมาชิกชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต เพื่อตรวจสอบเส้นทางทางการเงิน หรือพฤติกรรมการทุจริต

4.1.3 ฐานในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลและเงื่อนไขพิเศษในการประมวลผลข้อมูลอ่อนไหวสำหรับชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต

(1) ฐานการปฏิบัติตามสัญญา (Contract)

ธนาคารสามารถใช้ฐานสัญญาในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลในกรณีที่การประมวลผลข้อมูลจำเป็นต่อการให้บริการตามสัญญาที่ตกลงกันไว้ระหว่างผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลและเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล หรือเมื่อจำเป็นต้องประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อปฏิบัติตามคำขอของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลก่อนที่จะเข้าสู่การทำสัญญา หากใช้สัญญาดังกล่าวเป็นฐานในการประมวลผลก็ย่อมไม่ต้องขอความยินยอมเพิ่มเติม แต่อย่างไรก็ตามฐานนี้ใช้ได้กับข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปเท่านั้นไม่

สามารถใช้ฐานสัญญาในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลอ่อนไหวได้ ในกรณีนี้เนื่องจากลูกค้าต้องการเข้าทำธุรกรรมกับธนาคาร ธนาคารก็ใช้ฐานสัญญาในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้าได้

(2) ฐานหน้าที่ตามกฎหมาย (Legal Obligation)

สำหรับการเปิดเผยข้อมูลต่าง ๆ ไปยังหน่วยงานราชการตามแบบที่กฎหมายกำหนดไว้นั้น เป็นหน้าที่ตามกฎหมายไม่ว่าจะเป็นประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หรือ หรือส่วนราชการอื่น ๆ

(3) ฐานประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมาย (Legitimate Interest)

ธนาคารอาจประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลในกรณีที่จำเป็นต่อการดำเนินการเพื่อประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมายของธนาคารโดยไม่เกินขอบเขตที่เจ้าของข้อมูลสามารถคาดหมายได้อย่างสมเหตุสมผล เช่น การป้องกันอาชญากรรมและการฉ้อโกง การส่งต่อในเครือบริษัทเพื่อการบริหารจัดการภายในองค์กรที่ไม่รวมการส่งไปต่างประเทศ การรักษาความปลอดภัยของระบบและเครือข่าย การช่วยเหลือเจ้าหน้าที่รัฐในการปฏิบัติภารกิจในลักษณะที่ไม่ขัดกับหน้าที่ในการรักษาความลับ การปฏิบัติตามกฎหมายของต่างประเทศที่จำเป็น[60]

การใช้ฐานประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมายเป็นหนึ่งในฐานที่มีความยืดหยุ่นมากที่สุดในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล แต่อย่างไรก็ตามฐานนี้ก็มิได้เป็นฐานที่เหมาะสมที่สุดเสมอไป จะเหมาะสมต่อเมื่อธนาคารได้มีการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลในแบบที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลสามารถคาดหมายได้อย่างสมเหตุสมผล อีกทั้งมีผลกระทบต่อความเป็นส่วนตัวต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเพียงเล็กน้อย หรือในกรณีที่ธนาคารมีเหตุผลในการประมวลข้อมูลอย่างสมเหตุสมผลซึ่งธนาคารเองจะต้องอธิบายได้ หากธนาคารเลือกประมวลผลภายใต้ฐานประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมาย ธนาคารจะมีหน้าที่ความรับผิดชอบเพิ่มขึ้นในการใช้ดุลยพินิจอย่างมากในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล

[60] ปิยะบุตร บุญอร่ามเรือง, พัฒนาพร โกวพัฒนกิจ, พีรพัฒ โชคสุวัฒนสกุล, เสกสิริ นิวัติศัยวงศ์, ปิติ เอี่ยมจำรูญลาภ, ชวิน อุ่นภัทร, ฐิติรัตน์ ทิพย์สัมฤทธิ์กุล, ภูมิศิริ ดำรงวุฒิ, โมกข์พิศุทธิ์ รตารุณ, Thailand Data Protection Guidelines 3.0: แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2563), หน้า 90.

และการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เนื่องจากธนาคารต้องคำนึงถึงผลประโยชน์สองฝั่ง อันได้แก่ผลประโยชน์อันชอบธรรมของธนาคารเองกับสิทิประโยชน์ของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งการได้ประโยชน์อันชอบธรรมดังกล่าวจะต้องไม่เป็นการละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานและเสรีภาพของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้เยาว์

ในการอ้างฐานนี้เพื่อประมวลผล ธนาคารซึ่งอยู่ในฐานะผู้ควบคุมข้อมูลควรแน่ใจว่ามีความจำเป็นในการประมวลผลจริง ผลประโยชน์อันชอบธรรมนั้นมีความชัดเจน และต้องชั่งน้ำหนักระหว่างผลประโยชน์กับสิทธิและประโยชน์ของเจ้าของข้อมูล (Legitimate Interest Assessments - LIA) ในการใช้ฐานนี้ผู้ควบคุมข้อมูลควรประเมินปัจจัยต่อไปนี้

(1) ลักษณะของข้อมูลและผลประโยชน์ ซึ่งอาจขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ควบคุมข้อมูลกับเจ้าของข้อมูลเพื่อให้เข้าใจว่าเจ้าของข้อมูลมีความคาดหวังอย่างไรต่อการจัดการข้อมูล

(2) ผลกระทบและความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นจากการประมวลผล เช่น การเปิดเผยต่อข้อมูลต่อบุคคลอื่น

(3) มาตรการปกป้องข้อมูลและคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ของเจ้าของข้อมูล

ในขั้นตอนยืนยันตัวตนลูกค้า ธนาคารดำเนินการตามแนวปฏิบัติของตนเพื่อตรวจสอบข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อยืนยันตัวตนของลูกค้าที่ต้องการเปิดบัญชีใหม่กับธนาคาร และบันทึกว่าได้ใช้ข้อมูลใดเพื่อยืนยันตัวตน ในกรณีเช่นนี้ผลประโยชน์ของผู้ควบคุมข้อมูลนั้นชอบธรรมและเนื้อหาของข้อมูลที่ประมวลผลก็มีจำนวนน้อยและจำกัด ทั้งยังเป็นมาตรฐานเดียวกันกับธนาคารอื่นๆ และมิได้ทำให้เกิดผลกระทบอย่างไม่ได้สัดส่วนต่อเจ้าของข้อมูล จึงสามารถอ้างฐานผลประโยชน์อันชอบธรรมได้ หรือในกรณีที่หน่วยงานผู้กำกับดูแลออกเป็นกฎให้ต้องยืนยันตัวตนด้วยวิธีเฉพาะก็จะสามารถอ้างฐานปฏิบัติตามกฎหมายได้ด้วย

(4) เงื่อนไขพิเศษสำหรับการประมวลผลข้อมูลอ่อนไหว

เนื่องจากข้อมูลประวัติการการกระทำผิดหรือพฤติกรรมของลูกค้าที่ส่อแววว่าจะทำการทุจริตในการกระทำความผิดอาญาอาจถูกจัดอยู่ในนิยามของข้อมูลประวัติอาชญากรรม ซึ่งตกเป็นข้อมูลส่วนบุคคลประเภทข้อมูลอ่อนไหว ตามพ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ ดังนั้น การประมวลผลข้อมูลดังกล่าวจึงจำเป็นต้องอาศัยความยินยอมโดยชัดแจ้งของเจ้าของข้อมูลเพื่อทำการประมวลผลข้อมูล

ดังกล่าวด้วย แต่อย่างไรก็ตามแล้วการที่ธนาคารต้องดำเนินการตรวจสอบข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งเป็นข้อมูลอ่อนไหวประเภทประวัติอาชญากรรมเพื่อป้องกันการทุจริตในธุรกิจธนาคารพาณิชย์ก็ย่อมไม่อาจขอความยินยอมจากบุคคลที่เข้าข่าย “อาชญากร” ได้จึงทำให้เกิดประเด็นปัญหาต่าง ๆ ตามมาในอนาคต

4.2 กิจกรรมของ National intelligence Fraud Bureau (NFIB) ประเทศอังกฤษ

4.2.1 ประเภทของกิจกรรม

ก. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตรวจสอบเส้นทางทางการเงินสำหรับการทุจริต

- Action Fraud ทำหน้าที่เป็นศูนย์รับเรื่องรายงานการทุจริต
- National intelligence Fraud Bureau (NFIB) ทำหน้าที่รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์การรายงานและแจ้งการทุจริต
- ตำรวจ/หน่วยงานทางการอื่น ๆ

ข. ข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องสำหรับการทุจริต

- ข้อมูลส่วนบุคคล เช่น ชื่อ ที่อยู่ และรายละเอียดชีวประวัติ
- ข้อมูลทางการเงิน
- รายละเอียดเครือข่าย เช่นหมายเลขโทรศัพท์ ที่อยู่เว็บ ที่อยู่อีเมล และที่อยู่ IP
- ข้อมูลบริบทเกี่ยวกับสถานการณ์ของรายงานการฉ้อโกง เช่น วันที่ในรายงานจำนวนเงินที่เกี่ยวข้องวิธีการติดต่อครั้งแรกหรือข้อมูลอื่นใดที่ถือว่าเกี่ยวข้องกับรายงานการฉ้อโกง

4.2.2 การประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลสำหรับชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในไทย

(1) การเก็บรวบรวมข้อมูล

ก. แหล่งข้อมูลที่ได้รับ การรับข้อมูลโดยตรงจากเหยื่อ/ผู้เสียหาย หรือ การรับข้อมูลจากแหล่งอื่น เช่น ตำรวจ

ข. รูปแบบของข้อมูลที่ได้รับ : อิเล็กทรอนิกส์ (Soft Copy) ผ่านหน้าเว็บไซต์ หรือโทรศัพท์ไปที่ Action Fraud

ค. ระยะเวลาในการจัดเก็บ NFIB จะจัดเก็บข้อมูลถาวร โดยลบข้อมูลต่อเมื่อ คนที่กระทำการทุจริตเสียชีวิต มีการตรวจสอบและการกำกับดูแลอย่างเพียงพอสำหรับข้อมูลนั้น ข้อมูลไม่เป็นปัจจุบัน อาชญากรรมถูกยกเลิก ตามวัตถุประสงค์อื่น ๆ ของตำรวจ หรือมีการลบประวัติจากระบบตำรวจแห่งชาติ

ง. วัตถุประสงค์ในการเก็บ เพื่อสืบสวนสอบสวน ป้องกัน และแจ้งข่าวการทุจริต

จ. ลักษณะของการจัดเก็บข้อมูล NFIB จะเก็บข้อมูลไว้บนฐานข้อมูลของ NFIB โดยมีการกำหนดรหัสเพื่อแยกประเภทของอาชญากรรมไว้อย่างชัดเจน

(2) การใช้ข้อมูล

เป็นไปเพื่อการสืบสวนสอบสวน ป้องกัน และแจ้งข่าวการทุจริต

(3) การเปิดเผยข้อมูล

บุคคลที่อาจได้รับการเปิดเผยข้อมูล เช่น กองกำลังตำรวจอื่น ๆ หน่วยงานกำกับดูแล ศาล เรือนจำ ตำรวจที่ไม่ได้อยู่ภายใต้การดูแลของ Home office ศุลกากรและสรรพสามิต รัฐบาลท้องถิ่นและรัฐบาลส่วนกลาง หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายระหว่างประเทศ บริษัทรักษาความปลอดภัย หน่วยงานพันธมิตร องค์กรที่ได้รับอนุมัติและบุคคลที่ทำงานร่วมกับตำรวจ ผู้ออกใบอนุญาต ผู้ให้บริการ ผู้เชี่ยวชาญด้านการดูแลสุขภาพ นายจ้างปัจจุบันในอดีตและในอนาคต หน่วยงานจัดสอบ หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายและดำเนินคดี องค์กรอื่น ๆ เพื่อป้องกันการทุจริต

(4) ฐานในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลและเงื่อนไขพิเศษ
ในการประมวลผลข้อมูลอ่อนไหวสำหรับ NFIB

เนื่องด้วย NFIB เป็นองค์กรที่กฎหมายให้อำนาจอย่างชัดเจนในการเก็บรวบรวม ใช้ เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลไว้แล้วตาม Fraud Act 2006, Police and Criminal Evidence Act 1984, The Police Act 1996 และ Police Reform Act 2002 ดังนั้นในการประมวลผลต่าง ๆ ก็เป็นการปฏิบัติตามกฎหมาย

4.3 ตารางเปรียบเทียบข้อมูลของชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในประเทศไทย และ National intelligence Fraud Bureau (NFIB) ประเทศอังกฤษ

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบข้อมูลของชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในประเทศไทย
และ National intelligence Fraud Bureau (NFIB) ประเทศอังกฤษ

หัวข้อ	ประเทศไทย	ประเทศอังกฤษ
กลุ่มกิจกรรม	3 กลุ่มกิจกรรม Fraud Lending Internet Cyber and Crime Fraud Financial Crime and Scam Fraud	57 กลุ่มกิจกรรม **NFIB1 การชำระค่าธรรมเนียมล่วงหน้า** NFIB1A การทุจริตค่าธรรมเนียมล่วงหน้า NFIB1B การปลอมแปลงลอตเตอรี่ NFIB1C การปลอมแคชเชียร์เช็ค NFIB1D การหลอกหาคู่ NFIB1E การหลอกว่าจะได้เงินคืน NFIB1F การฉ้อโกงมรดก NFIB1G การฉ้อโกงค่าเช่า NFIB1H การฉ้อโกงค่าธรรมเนียมล่วงหน้าอื่น ๆ NFIB1J การฉ้อโกงเงินกู้ผู้ให้กู้ **NFIB2 การลงทุนทางการเงิน** NFIB2A การขายหุ้นหรือปล่อยข่าวลวงในห้องหุ้น NFIB2B การลวงให้ลงทุนแบบพีรามิดหรือพอนสี NFIB2C การค้ำประกันกับธนาคารชั้นนำ

หัวข้อ	ประเทศไทย	ประเทศอังกฤษ
		NFIB2D การลวงให้ลงทุนหุ้นแบบ Time Shares และ Holiday Club NFIB2E การลงทุนทางการเงินอื่น **NFIB3 การฉ้อโกงลูกค้ารายย่อย** NFIB3A การซื้อของออนไลน์และการประมูล NFIB3B การฉ้อโกงลูกค้าทางโทรศัพท์ NFIB3C การขายตรงและพ่อค้าปลอม NFIB3D การฉ้อโกงอื่นต่อลูกค้ารายย่อย NFIB3E การฉ้อโกงบริการเกี่ยวกับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ NFIB3F การปลอมแปลงตัว NFIB3G การฉ้อโกงรายย่อยที่ไม่เข้าเงื่อนไข NFIB3A หรือ NFIB5A **NFIB4A การฉ้อโกงองค์กรการกุศล** **NFIB4B การปลอมแปลงในแอพพลิเคชั่นสำหรับขอทุนจากองค์กรการกุศลหรือองค์กรทุนลอตเตอรี่** **NFIB5 การทุจริตในอุตสาหกรรมธนาคารและเครดิตสินเชื่อ** NFIB5A เช็ค บัตร (ไม่ว่าจะบัตรเดบิต บัตรเครดิต หรือรูปแบบบัตรต่าง ๆ) และบัญชีธนาคารออนไลน์ที่ไม่ใช่ประเภท PSP NFIB5B การปลอมแปลงในแอพพลิเคชั่น (ไม่รวมการจำนอง) NFIB5C การทุจริตที่เกี่ยวกับการจำนอง NFIB5D การฉ้อโกงในอำนาจ NFIB5E การรักษาสินเชื่อที่ไม่ถูกต้องโดยไม่ซื่อสัตย์ **NFIB6 ประกันภัย** NFIB6A การฉ้อโกงที่เกี่ยวกับประกันภัย NFIB6B การฉ้อโกงของนายหน้าประกันภัย **NFIB7 การทุจริตของอุตสาหกรรมสื่อสาร (การใช้สัญญาที่ไม่ถูกต้อง)** **NFIB8A การทุจริตของพนักงานองค์กร** **NFIB8B การทุจริตในการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กร** **NFIB9 การทุจริตในการซื้อขายของธุรกิจ** **NFIB10 การลงบัญชีที่ไม่ถูกต้อง**

หัวข้อ	ประเทศไทย	ประเทศอังกฤษ
		NFIB11 การล้มละลายและฟื้นฟูกิจการ **NFIB12 การปลอมแอพพลิเคชั่นพาสปอร์ต** **NFIB13 การทุจริตในกระทรวงแรงงานและประกันสังคม** **NFIB14 การปลอมแปลงในแอพพลิเคชั่นสำหรับรับเงินจากหน่วยงานรัฐบาล** **NFB15 การฉ้อโกงในเครดิตภาษี** **NFIB16 การฉ้อโกงเงินบำเหน็จบำนาญ** NFIB16A การฉ้อโกงบำเหน็จบำนาญโดยผู้ดูแล (หรือเจ้าของอสังหาริมทรัพย์) NFIB16B การฉ้อโกงบำเหน็จบำนาญที่กระทำโดยผู้รับเงิน NFIB16C การฉ้อโกงด้วยการฮุบเงินบำเหน็จบำนาญ **NFIB17 การทุจริตต่อหน่วยงานกำกับดูแลอื่น** **NFIB18 การทุจริตโดยล้มเหลวที่จะเปิดเผยข้อมูล** **NFIB19 การใช้ตำแหน่งของความน่าเชื่อที่ไม่เหมาะสม** **NFIB52E การแฮค (ขู่กรรโชก)**
กิจกรรม	แบ่งออกเป็น 7 กิจกรรม 1. การสอบถามรายการใน Statement ของผู้ขอสินเชื่อ กับธนาคารผู้ออก Statement ว่าถูกต้องหรือไม่ 2. การตรวจสอบรายการใน Statement ให้กับธนาคารสมาชิก 3. การสอบถามวันเปิดบัญชี และยอดเงินคงเหลือในบัญชีกับธนาคารสมาชิก 4. การตรวจสอบวันเปิดบัญชี และยอดเงินคงเหลือในบัญชี ให้กับธนาคารสมาชิก 5. การสอบถามประวัติการยื่นกู้ล่าสุด (ในรอบ 3 เดือน) ของผู้ที่มายื่นขอสินเชื่อกับธนาคาร กับธนาคารสมาชิก (โครงการ, ห้อง/เลขที่, วงเงินขอกู้) 6. การตรวจสอบประวัติการขอสินเชื่อในรอบ 3 เดือน ให้กับธนาคารสมาชิก	แบ่งออกเป็น 3 กิจกรรม 1. การรวบรวมข้อมูลจำนวนมากเกี่ยวกับการทุจริต 2. วิเคราะห์การรายงานการทุจริตจำนวนมากและเปลี่ยนเป็นข่าวกรอง เช่น การระบุขนาดของอาชญากร 3. แจ้งเตือนไปยังพันธมิตรและประชาชนทั่วไป

หัวข้อ	ประเทศไทย	ประเทศอังกฤษ
	7. การแจ้งข้อมูล บุคคล/นิติบุคคล ที่ตรวจสอบแล้วว่าเข้าข่ายมีความเสี่ยงทุจริตกับธนาคารสมาชิก	
รายละเอียดข้อมูล / ประเภทของข้อมูลส่วนบุคคล	- ชื่อ-สกุล - ID. หรือ เลขที่บัญชีผู้ขอสินเชื่อ - รายการใน Statement - Txn. Date / Deposit or Withdraw / Txn. Amount / Balance - วันเปิดบัญชี - เงินคงเหลือในบัญชี - ชื่อโครงการ บ้าน/คอนโด, ห้อง/เลขที่/เลขที่โฉนด, วงเงินขอกู้ - เหตุผลการทุจริตที่พบ - วัน/เดือน/ปี ที่พบ	- ข้อมูลส่วนบุคคล เช่น ชื่อ ที่อยู่ และรายละเอียดชีวประวัติ - ข้อมูลทางการเงิน - รายละเอียดเครือข่าย เช่นหมายเลขโทรศัพท์ ที่อยู่เว็บ ที่อยู่อีเมล และที่อยู่ IP - ข้อมูลบริบทเกี่ยวกับสถานการณ์ของรายงานการฉ้อโกง เช่น วันที่ในรายงานจำนวนเงินที่เกี่ยวข้องวิธีการติดต่อครั้งแรกหรือข้อมูลอื่นใดที่ถือว่าเกี่ยวข้องกับรายงานการฉ้อโกง
วัตถุประสงค์	เพื่อป้องกันไม่ให้ บุคคล/นิติบุคคล ที่มีความเสี่ยงทุจริตไปสร้างความเสียหายกับธุรกิจทางการเงินการธนาคาร	เพื่อสืบสวนสอบสวน ป้องกัน และแจ้งข่าวการทุจริต
ฐานการประมวลผล	เพื่อประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมาย	เพื่อปฏิบัติตามกฎหมาย (Fraud Act 2006 / Police and Criminal Evidence Act 1984/ the Police Act 1996 / Police Reform Act 2002)
เจ้าของข้อมูล (data subject)	ธนาคารพาณิชย์ ภายใต้ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต	- บุคคลผู้ให้ข้อมูล - หน่วยงาน/องค์กรผู้ให้ข้อมูล - NFIB
ชื่อและข้อมูลติดต่อผู้ควบคุมข้อมูลร่วมกัน (joint controller) (ถ้ามี)	ธนาคารพาณิชย์ ภายใต้ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต	ไม่มี
ผู้เข้าถึงข้อมูล / ผู้ใช้ข้อมูล	- สาขาธนาคาร - หน่วยงานพิจารณาเครดิต	- NFIB - ตำรวจ

หัวข้อ	ประเทศไทย	ประเทศอังกฤษ
	- หน่วยงานงานบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริต ซึ่งทั้งหมดสังกัดธนาคารพาณิชย์ ภายใต้ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต	- หน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย - หน่วยงานกำกับดูแล - พันธมิตร - ผู้ให้ข้อมูล - สมาคมต่อต้านการทุจริต - สาธารณชน
ประเภทของบุคคลอื่นที่ข้อมูลอาจเปิดเผยไป	ธนาคารพาณิชย์ ภายใต้ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต	- กองกำลังตำรวจอื่น ๆ - หน่วยงานกำกับดูแล - ศาล - เรือนจำ - ตำรวจที่ไม่ได้อยู่ภายใต้การดูแลของ Home office - ศุลกากรและสรรพสามิต - รัฐบาลท้องถิ่นและรัฐบาลส่วนกลาง - หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายระหว่างประเทศ - บริษัทรักษาความปลอดภัย - หน่วยงานพันธมิตร/องค์กรที่ได้รับอนุมัติและบุคคลที่ทำงานร่วมกับตำรวจ - ผู้ออกใบอนุญาต - ผู้ให้บริการ - ผู้เชี่ยวชาญด้านการดูแลสุขภาพ - นายจ้างปัจจุบันในอดีตและในอนาคต - หน่วยงานจัดสอบ - หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายและดำเนินคดี - องค์กรอื่น ๆ เพื่อป้องกันการฉ้อโกง
สัญญาประมวลผลข้อมูลและผู้ประมวลผลข้อมูล (ถ้ามี)	ไม่มี	มี โดยปฏิบัติตามโปรโตคอลที่ตกลงกันสำหรับการจัดการและความปลอดภัยของข้อมูลและรวมถึงข้อกำหนดที่ว่าข้อมูลจะถูกเก็บไว้ในระบบคอมพิวเตอร์ที่มีการป้องกันด้วยรหัสผ่านหรือมีการรักษาความปลอดภัยทางกายภาพด้วยการเข้าถึง จำกัดเฉพาะเจ้าหน้าที่ที่ได้รับอนุญาต
การโอนข้อมูลไปยังต่างประเทศ (ถ้ามี)	ไม่มี	มี ประเทศเวลส์ และไอร์แลนด์เหนือ

หัวข้อ	ประเทศไทย	ประเทศอังกฤษ
มาตรการคุ้มครองกรณีโอนข้อมูลไปยังต่างประเทศ (ถ้ามี)	ไม่มี	มี ตาม GDPR Article 44-50
ระยะเวลาในการจัดเก็บข้อมูล	ขึ้นอยู่กับนโยบายการบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานงานบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริตแต่ละธนาคาร	จัดเก็บถาวร โดยลบข้อมูลต่อเมื่อ - เสียชีวิต - มีการตรวจสอบและการกำกับดูแลอย่างเพียงพอสำหรับข้อมูลนั้น ๆ - ข้อมูลไม่เป็นปัจจุบัน - อาชญากรรมถูกยกเลิก - ตามวัตถุประสงค์อื่น ๆ ของตำรวจ - มีการลบประวัติจากระบบตำรวจแห่งชาติ
คำอธิบายเกี่ยวกับมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัย สิทธิในการเข้าถึง	การเข้าถึงข้อมูลโดยใช้ Username / Password (LDAP)	จำกัดสิทธิการเข้าถึงเฉพาะผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยจำกัดการเข้าถึงเฉพาะข้อมูลบางส่วน (ตามตารางหน้า 78)

(ที่มา : ผู้เขียนรวบรวมจากการสัมภาษณ์ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในธุรกิจธนาคารพาณิชย์วันที่ 5 เมษายน 2564 และข้อมูลที่ได้รับจากชมรมฯ วันที่ 9 เมษายน 2564 และข้อมูลจากเว็ปไซต์[61])

[61] (1) National Fraud Intelligence Bureau, **General guide to the NFIB Information for Data Providers and the Public Issue 1 : Jul 2010** [ออนไลน์], 4 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment _data/file/118482/general-guide-nfib.pdf

(2) Action Fraud, **The type of data that is shared** [ออนไลน์], 26 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://www.actionfraud.police.uk/how-your-data-is-shared-to-prevent-fraud

(3) Action Fraud, **Where necessary or required we share data with** [ออนไลน์], 26 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://www.actionfraud. police.uk/how-your-data-is-shared-to-prevent-fraud

(4) Home Office Counting Rules for Recorded Crime, **Fraud effect from April 2021** [ออนไลน์], 22 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https:// assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/979916/count-fraud-apr-2021.pdf, หน้า 9-12.

4.3.1 เปรียบเทียบกิจกรรมและข้อมูลส่วนบุคคล

ในประเทศอังกฤษและไทยมีรายละเอียดต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน ดังเช่น การจัดแบ่งหมวดหมู่ของกิจกรรมโดยแยกตามประเภทของการทุจริตซึ่งของอังกฤษมีจำนวน 57 กิจกรรม แต่ในประเทศไทยมีการแยกประเภทของการทุจริตไว้เพียง 3 กิจกรรม พร้อมทั้งรายละเอียดของกิจกรรมและข้อมูลส่วนบุคคล โดยขอเปรียบเทียบเฉพาะรายละเอียดข้อมูลที่ตรงกันตามตารางด้านล่างดังนี้

ตารางที่ 6 กิจกรรมและข้อมูลส่วนบุคคลส่วนที่สอดคล้องกันของประเทศไทยและประเทศอังกฤษ

หัวข้อ	ประเทศไทย	ประเทศอังกฤษ
กลุ่มกิจกรรม	FL01 ถึง FL07 Fraud Lending	NFIB5 การทุจริตในอุตสาหกรรมธนาคารและเครดิตสินเชื่อของประเทศอังกฤษ
	FI01 Internet Cyber and Crime Fraud FC01 Financial Crime and Scam Fraud	- NFIB50 การก่ออาชญากรรมจากการใช้คอมพิวเตอร์ในทางที่ไม่เหมาะสม - NFIB50A ไวรัสคอมพิวเตอร์ มัลแวร์ สปายแวร์ - NFIB51A การต่อต้านการจู่โจมบริการ - NFIB51B การต่อต้านการขู่กรรโชกจากการจู่โจมบริการ - NFIB52A การแฮคระบบ - NFIB52B การแฮคข้อมูลส่วนบุคคล - NFIB52C การแฮคข้อมูลโซเชียลมีเดียและอีเมลล์ - NFIB52D การแฮคข้อมูลคอพิวเตอร์ผ่าน PBX หรือ dial - NFIB52E การแฮค (ขู่กรรโชก)
กิจกรรม	- การตรวจสอบรายการใน Statement ให้กับธนาคารสมาชิก - การตรวจสอบวันเปิดบัญชี และยอดเงินคงเหลือในบัญชี ให้กับธนาคารสมาชิก - การตรวจสอบประวัติการขอสินเชื่อในรอบ 3 เดือน ให้กับธนาคารสมาชิก	- วิเคราะห์การรายงานการทุจริตจำนวนมากและเปลี่ยนเป็นข่าวกรอง เช่น การระบุขนาดของอาชญากร
	- การแจ้งข้อมูล บุคคล/นิติบุคคล ที่ตรวจสอบแล้วว่าเข้าข่ายมีความเสี่ยงทุจริตกับธนาคารสมาชิก ทั้งนี้ ไม่ปรากฏกิจกรรมการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการทุจริต ในข้อมูลของไทย	แจ้งเตือนไปยังพันธมิตรและประชาชนทั่วไป

หัวข้อ	ประเทศไทย	ประเทศอังกฤษ
รายละเอียดข้อมูล	- ชื่อ-สกุล - หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน - เลขที่บัญชีผู้ขอสินเชื่อ - รายการใน Statement - Txn. Date / Deposit or Withdraw / Txn. Amount / Balance - วันเปิดบัญชี ทั้งนี้ ไม่ปรากฏรายละเอียดเครือข่าย เช่น หมายเลขโทรศัพท์ ที่อยู่เว็บ ที่อยู่อีเมล และที่อยู่ IP ในข้อมูลของไทย	- ข้อมูลส่วนบุคคล เช่น ชื่อ ที่อยู่ และรายละเอียดชีวประวัติ
	- เงินคงเหลือในบัญชี - ชื่อโครงการ บ้าน/คอนโด, ห้อง/เลขที่/เลขที่โฉนด, วงเงินขอกู้	- ข้อมูลทางการเงิน
	- เหตุผลการทุจริตที่พบ - วัน/เดือน/ปี ที่พบ	- ข้อมูลบริบทเกี่ยวกับสถานการณ์ของรายงานการฉ้อโกง เช่น วันที่ในรายงานจำนวนเงินที่เกี่ยวข้อง วิธีการติดต่อครั้งแรกหรือข้อมูลอื่นใดที่ถือว่าเกี่ยวข้องกับรายงานการฉ้อโกง

(ที่มา : ผู้เขียนรวบรวมจากการสัมภาษณ์ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในธุรกิจธนาคารพาณิชย์วันที่ 5 เมษายน 2564 และข้อมูลที่ได้รับจากชมรมฯ วันที่ 9 เมษายน 2564 และข้อมูลจากเว็ปไซต์[62])

[62] (1) National Fraud Intelligence Bureau, **General guide to the NFIB Information for Data Providers and the Public Issue 1 : Jul 2010** [ออนไลน์], 4 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment _data/file/118482/general-guide-nfib.pdf

(2) Action Fraud, **The type of data that is shared** [ออนไลน์], 26 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://www.actionfraud.police.uk/how-your-data-is-shared-to-prevent-fraud

(3) Action Fraud, **Where necessary or required we share data with** [ออนไลน์], 26 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://www.actionfraud. police.uk/how-your-data-is-shared-to-prevent-fraud

(4) Home Office Counting Rules for Recorded Crime, **Fraud effect from April 2021** [ออนไลน์], 22 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https:// assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/979916/count-fraud-apr-2021.pdf, หน้า 9-12..

4.3.2 เปรียบเทียบ Data Flow ของประเทศไทยและประเทศอังกฤษ

(1) Data Collection

ภาพที่ 10 เปรียบเทียบ Data Collection ของประเทศไทยและประเทศอังกฤษ

(ที่มา : ผู้เขียนรวบรวมจากการสัมภาษณ์ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในธุรกิจธนาคารพาณิชย์ วันที่ 5 เมษายน 2564 และข้อมูลที่ได้รับจากชมรมฯ วันที่ 9 เมษายน 2564 เปรียบเทียบกับข้อมูลจาก Home Office Counting Rules for Recorded Crime, Fraud effect from April 2021 [ออนไลน์], 22 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://assets.publishing.service.gov.uk/government/ploads/system/uploads/attachment_data/file/979916/count-fraud-apr-2021.pdf, หน้า 9-12.)

ประเทศไทย ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตมิได้เป็นผู้เก็บข้อมูลส่วนบุคคลไว้เป็นฐานข้อมูลของชมรม แต่ให้แต่ละธนาคารพาณิชย์ที่เป็นสมาชิกของชมรม fraud (หน่วยงานบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริต) เป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลไว้ทั้งในรูปแบบของเอกสารในฐานข้อมูลของธนาคาร (ระบบ Core Banking Business และ ระบบ Loan Origination) และบนอีเมล์

ประเทศอังกฤษ สำนักข่าวกรองทุจริตแห่งชาติ (National intelligence Fraud Bureau (NFIB)) เป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้รับมากจาก Action Fraud ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับเรื่องการทุจริตมาจากผู้แจ้งเรื่อง

(2) Data Storage

ภาพที่ 11 เปรียบเทียบ Data Storage ของประเทศไทยและประเทศอังกฤษ

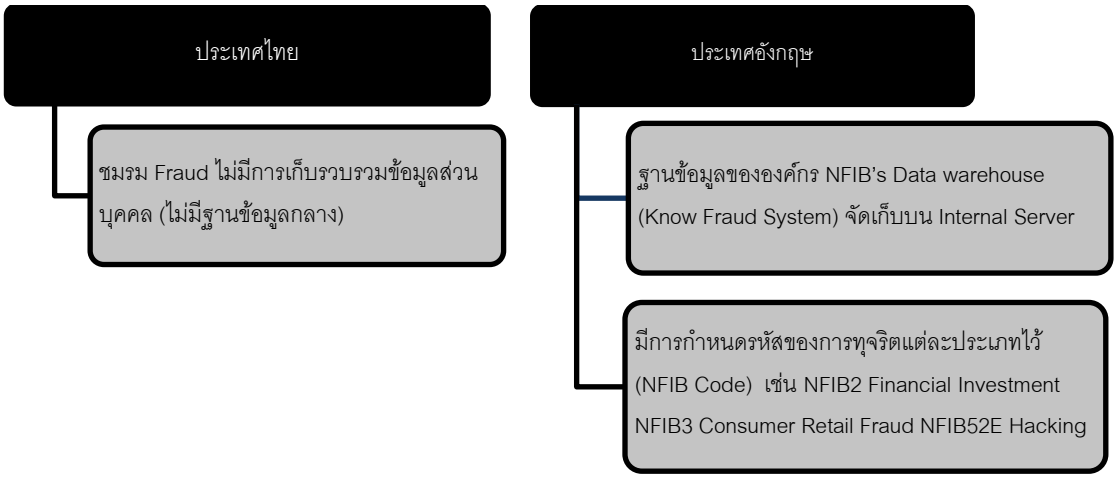

(ที่มา : ผู้เขียนรวบรวมจากการสัมภาษณ์ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในธุรกิจธนาคารพาณิชย์วันที่ 5 เมษายน 2564 และข้อมูลที่ได้รับจากชมรมฯ วันที่ 9 เมษายน 2564 เปรียบเทียบกับข้อมูลจาก National Fraud Intelligence Bureau, **General guide to the NFIB Information for Data Providers and the Public Issue 1 : Jul 2010** [ออนไลน์], 4 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/ attachment_data/file/118482/general-guide-nfib.pdf)

ประเทศไทย ด้วยชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในธุรกิจธนาคารพาณิชย์ไม่มีฐานข้อมูลกลาง จึงไม่มีการจัดเก็บข้อมูลการทุจริตไว้บนฐานข้อมูลกลางของชมรม

ประเทศอังกฤษ สำนักข่าวกรองทุจริตแห่งชาติ (National intelligence Fraud Bureau (NFIB)) มีฐานข้อมูลขององค์กร NFIB's Data Warehouse ซึ่งมีการกำหนดรหัสของทุจริตแต่ละประเภทไว้ (มีทั้งหมด 57 รหัส) เช่น NFIB2 Financial Investment NFIB3 Consumer Retail Fraud NFIB4 Hacking

(3) Data Usage

ภาพที่ 12 เปรียบเทียบ Data Usage ของประเทศไทยและประเทศอังกฤษ

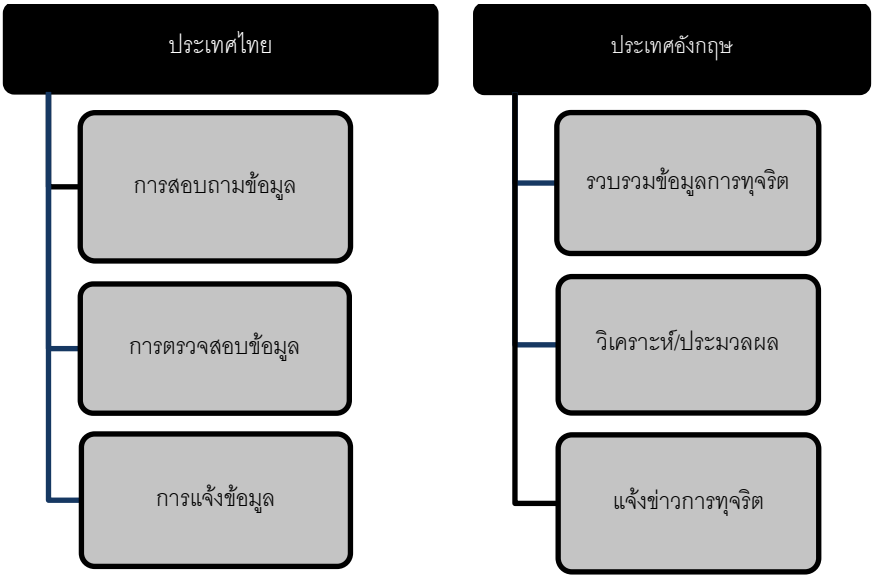

(ที่มา : ผู้เขียนรวบรวมจากการสัมภาษณ์ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในธุรกิจธนาคารพาณิชย์วันที่ 5 เมษายน 2564 และข้อมูลที่ได้รับจากชมรมฯ วันที่ 9 เมษายน 2564 เปรียบเทียบกับข้อมูลจาก National Fraud Intelligence Bureau, **General guide to the NFIB Information for Data Providers and the Public Issue 1 : Jul 2010** [ออนไลน์], 4 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/118482/general-guide-nfib.pdf)

ประเทศไทย มีการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับการทุจริตสำหรับการสอบถามข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล และการแจ้งข้อมูลไปยังธนาคารพาณิชย์อื่น ๆ ซึ่งเป็นสมาชิกของชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต

ประเทศอังกฤษ (National intelligence Fraud Bureau (NFIB)) ใช้ข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับการทุจริตสำหรับการรวบรวมข้อมูลการทุจริต การวิเคราะห์และประมวลผล และแจ้งข่าวการทุจริต

(4) Data Disclosure

ภาพที่ 13 เปรียบเทียบ Data Usage ของประเทศไทยและประเทศอังกฤษ

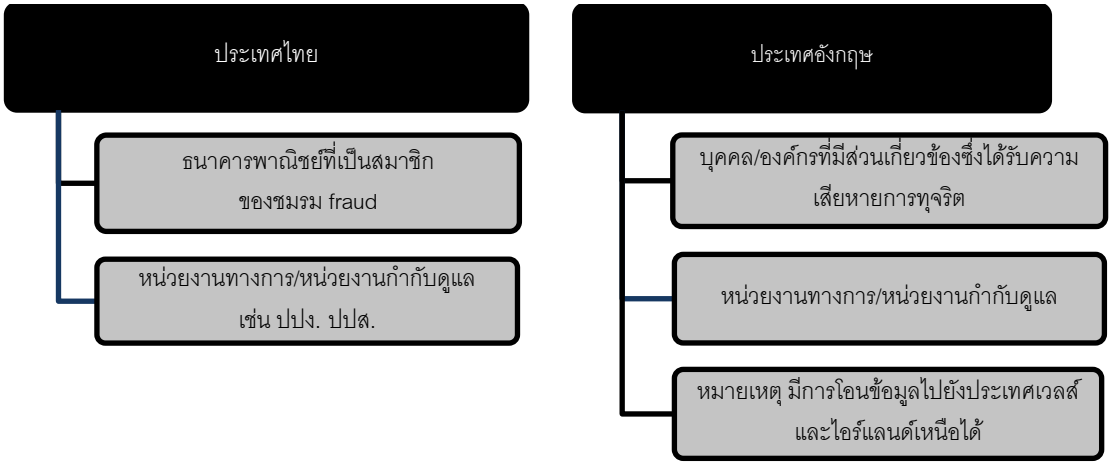

(ที่มา : ผู้เขียนรวบรวมจากการสัมภาษณ์ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในธุรกิจธนาคารพาณิชย์วันที่ 5 เมษายน 2564 และข้อมูลที่ได้รับจากชมรมฯ วันที่ 9 เมษายน 2564 เปรียบเทียบกับข้อมูลจาก National Fraud Intelligence Bureau, **General guide to the NFIB Information for Data Providers and the Public Issue 1 : Jul 2010** [ออนไลน์], 4 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/118482/general-guide-nfib.pdf)

ประเทศไทย จะเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับการทุจริตไปยังธนาคารพาณิชย์ที่เป็นสมาชิกของชมรม fraud และหน่วยงานทางการ/หน่วยงานกำกับดูแล เช่น ปปง. ปปส. ตำรวจ

ประเทศอังกฤษ (National intelligence Fraud Bureau (NFIB)) จะเปิดเผยข้อมูลการทุจริตไปยังบุคคลหรือองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งได้รับความเสียหายจากการทุจริต หน่วยงานทางการ หน่วยงานกำกับดูแล เช่น กองกำลังตำรวจอื่น ๆ หน่วยงานกำกับดูแล ศาล เรือนจำ ตำรวจที่ไม่ได้อยู่ภายใต้การดูแลของ Home office ศุลกากรและสรรพสามิต รัฐบาลท้องถิ่นและรัฐบาลส่วนกลาง หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายระหว่างประเทศ บริษัทรักษาความปลอดภัย หน่วยงานพันธมิตร องค์กรที่ได้รับอนุมัติและบุคคลที่ทำงานร่วมกับตำรวจ ผู้ออกใบอนุญาต ผู้ให้บริการ ผู้เชี่ยวชาญด้านการดูแลสุขภาพ นายจ้างปัจจุบันในอดีตและในอนาคต หน่วยงานจัดสอบ หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายและดำเนินคดี องค์กรอื่น ๆ เพื่อป้องกันการทุจริต

(5) Data Disposal

ภาพที่ 14 เปรียบเทียบ Data Disposal ของประเทศไทยและประเทศอังกฤษ

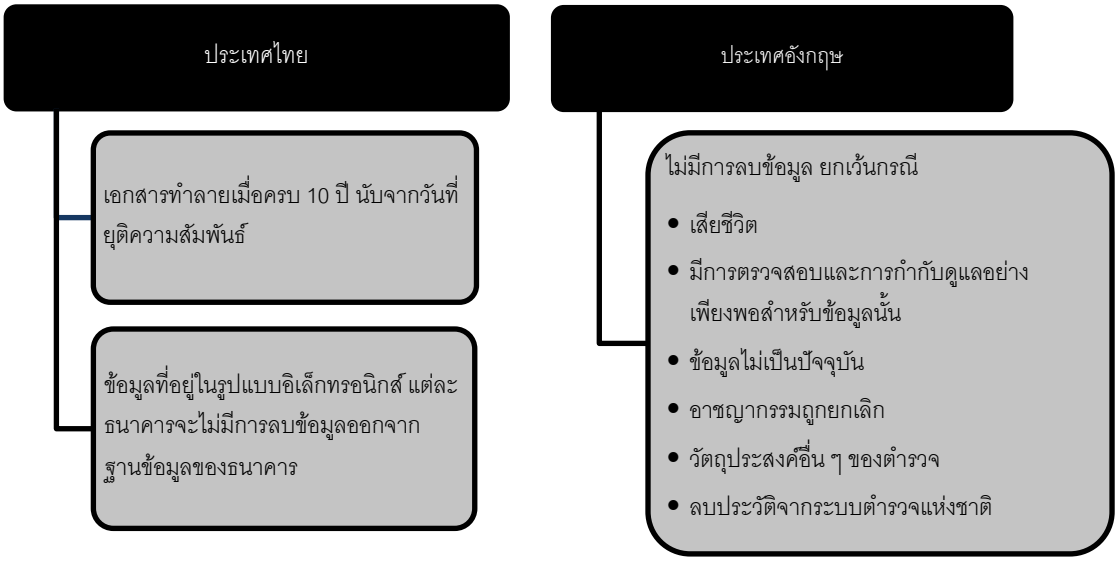

(ที่มา : ผู้เขียนรวบรวมจากการสัมภาษณ์ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในธุรกิจธนาคารพาณิชย์วันที่ 5 เมษายน 2564 และข้อมูลที่ได้รับจากชมรมฯ วันที่ 9 เมษายน 2564 เปรียบเทียบกับข้อมูลจาก City of London Police, **How long do we retain your personal data?** [ออนไลน์], 26 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://www.cityoflondon.police.uk/about-our-website/Pages/privacy-notice.aspx)

ประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ซึ่งเป็นสมาชิกของชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตนั้นจะทำลายเอกสารที่เกี่ยวข้องเมื่อครบ 10 ปี นับจากยุติความสัมพันธ์ (ปิดบัญชี) (ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน) ส่วนข้อมูลที่อยู่ในระบบอิเล็กทรอนิกส์ธนาคารก็อาจมีการเก็บข้อมูลนั้นไว้โดยขึ้นอยู่กับนโยบายบริหารความเสี่ยงของแต่ละธนาคาร เช่น 20 ปี 30 ปี หรือเก็บข้อมูลไว้โดยไม่มีการลบข้อมูลออกจากฐานข้อมูลของธนาคาร

ประเทศอังกฤษ (National intelligence Fraud Bureau (NFIB)) จะไม่มีการลบข้อมูลออกจากฐานข้อมูลของ NFIB เว้นแต่ในกรณีที่บุคคลที่อยู่ในฐานข้อมูลเสียชีวิต มีการตรวจสอบข้อมูลนั้นครบถ้วนแล้ว ข้อมูลไม่เป็นปัจจุบัน อาชญากรรมนั้นถูกยกเลิก เป็นไปตามวัตถุประสงค์อื่น ๆ ของตำรวจ และมีการลบประวัติออกจากระบบของตำรวจแห่งชาติ

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

จากการศึกษาถึงลักษณะการดำเนินการของธุรกิจธนาคารพาณิชย์ในการจัดการเพื่อตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในธุรกิจพาณิชย์ ประกอบกับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป (GDPR) ประกอบกับการดำเนินการป้องกันและตรวจสอบทุจริตในประเทศอังกฤษของ National intelligence Fraud Bureau จะเห็นว่าบทกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทยประกอบกับวิธีปฏิบัติงานของชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตซึ่งดำเนินการโดยสมาคมธนาคารไทยก่อให้เกิดช่องว่างของการดำเนินการตรวจสอบและป้องกันการทุจริตของธุรกิจธนาคารพาณิชย์

การที่ธนาคารพาณิชย์ต้องดำเนินการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล และข้อมูลส่วนบุคคลอ่อนไหวโดยเฉพาะข้อมูลอาชญากรรมนั้น เนื่องจากต้องอาศัยการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อสืบเสาะแสวงหาข้อเท็จจริงของแต่ละธนาคาร และอาศัยการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันในสมาชิกของชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตซึ่งดำเนินการภายใต้สมาคมธนาคารไทย เพื่อเป็นการป้องกันและตรวจสอบการทุจริตของมิจฉาชีพอันเนื่องมาจากในปัจจุบันธนาคารพบความเสียหายที่เกิดจากการทุจริตของมิจฉาชีพหรือกลุ่มคนร้าย แต่ในปัจจุบันธนาคารกลับไม่มีวิธีการป้องกันการตรวจสอบที่เหมาะสมเพียงพอและทันต่อการป้องกันการทุจริตอย่างทันท่วงที ประกอบกับพฤติกรรมในอดีตที่ธนาคารได้พบเจอพฤติกรรมของกลุ่มคนที่เรียกว่ามิจฉาชีพ ธนาคารจึงประสงค์จะดำเนินการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างสมาชิกในชมรมเพื่อตรวจสอบและป้องกันการทุจริตได้อย่างทันท่วงที แต่อย่างไรก็ตามเมื่อกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกำลังจะมีผลใช้บังคับในวันที่ 1 มิถุนายน 2565 จึงส่งผลกระทบทำให้กิจกรรมการตรวจสอบและป้องกันการทุจริตของชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในภาคธุรกิจธนาคารพาณิชย์ของประเทศไทยยังมีข้อจำกัด ทำได้เพียงกิจกรรมที่จำกัดเฉพาะเป็นฐานของธนาคารเองเท่านั้น ซึ่งจำเป็นต้องมีกฎหมายรองรับให้ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์สาธารณะได้มากขึ้น อันส่งผลให้การดำเนินการของชมรม fraud ไม่สามารถดำเนินตามแนวทางที่ประสงค์จะดำเนินการได้ เนื่องจากไม่สามารถประมวลผลโดยเฉพาะข้อมูล

อ่อนไหว คือ พฤติกรรมของลูกค้าที่ส่อแววว่าจะมีพฤติการณ์ที่ทุจริตได้ซึ่งอาจถูกจัดเป็นข้อมูลอาชญากรรม ผู้เขียนจึงได้มีการศึกษาลักษณะการดำเนินการของธนาคารพาณิชย์และชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต ประกอบกับข้อมูลขององค์กรตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในประเทศเพื่อเป็นแนวทางสำหรับข้อเสนอแนะต่อไป โดยผู้เขียนขอกล่าวถึงรายละเอียดของบทสรุปต่าง ๆ โดยขอแยกออกตามหัวข้อดังนี้

5.1.1 กลุ่มกิจกรรม/กิจกรรม

ด้วยชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตของประเทศไทยถูกจัดตั้งขึ้นมีสถานะเป็นเพียงชมรมซึ่งไม่ใช่องค์กรหรือนิติบุคคลตามกฎหมาย และดำเนินการภายใต้สมาคมธนาคารไทยซึ่งได้รับความร่วมมือจากสมาชิกธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ ในประเทศไทย และจากการศึกษาพบว่าการจัดกลุ่มกิจกรรมของไทยไม่มีความหลากหลายโดยจัดกลุ่มกิจกรรมไว้เพียง 3 กลุ่มกิจกรรม คือ (1) Fraud Lending (2) Internet Cyber and Crime Fraud และ (3) Financial Crime and Scam Fraud ซึ่งทั้งสามกลุ่มกิจกรรมเกี่ยวข้องกับการทุจริตในธุรกิจธนาคารพาณิชย์เท่านั้น เมื่อเทียบเคียงกับ National intelligence Fraud Bureau (NFIB) ของประเทศอังกฤษซึ่งมีสถานะเป็นองค์กรที่มีอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมาย และดำเนินการโดยตำรวจลอนดอน จะจัดกลุ่มกิจกรรมไว้อย่างหลากหลายมากถึง 57 กลุ่มกิจกรรมโดยไม่จำกัดเฉพาะเพียงการทุจริตในธนาคารพาณิชย์เท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับการทุจริตประเภทอื่น ๆ เช่น การฉ้อโกงที่เกี่ยวกับประกันภัย การทุจริตของพนักงานในองค์กร การทุจริตในเครดิตภาษี การทุจริตเงินบำเหน็จบำนาญ ซึ่งครอบคลุมถึงธุรกิจหลายประเภท ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบในส่วนของตัวกิจกรรมที่เป็นการดำเนินการของประเทศไทย และประเทศอังกฤษนั้นจะมีทั้งกิจกรรมการตรวจสอบ และการแจ้งข้อมูลไปยังหน่วยงานอื่น แต่ของประเทศไทยก็ไม่ปรากฏกิจกรรมการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการทุจริต เนื่องจากชมรมของไทยไม่มีฐานข้อมูลกลางของชมรม

ดังนั้นชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตของไทยจึงไม่อาจเทียบเทียบความหลากหลายของกลุ่มกิจกรรมของประเทศอังกฤษที่กำหนดกลุ่มกิจกรรมของการทุจริตไว้มากถึง 57 กลุ่มกิจกรรม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยยังคงขาดความหลากหลายของกลุ่มกิจกรรมส่งผลให้การตรวจสอบข้อมูล หรือแม้กระทั่งการแจ้งข้อมูลนั้นยังไม่มีมาตรฐานทัดเทียมกับประเทศอังกฤษเนื่องจากประเทศ

ไทยมีการจัดการกับกลุ่มกิจกรรมการทุจริตไว้เพียง 3 กลุ่มกิจกรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับการทุจริตในธนาคารโดยตรงเท่านั้น

ภาพที่ 15 แผนภาพเปรียบเทียบจำนวนกลุ่มกิจกรรมและกิจกรรมของประเทศไทยและประเทศอังกฤษ

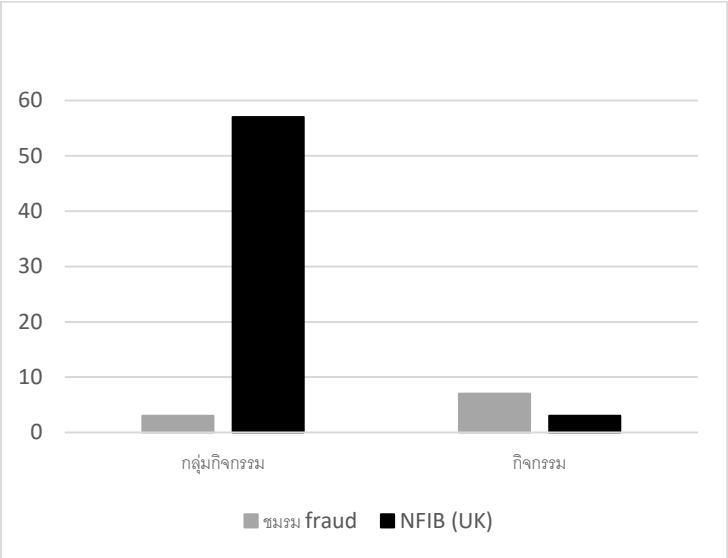

(ที่มา : ผู้เขียนรวบรวมจากการสัมภาษณ์ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในธุรกิจธนาคารพาณิชย์วันที่ 5 เมษายน 2564 และข้อมูลที่ได้รับจากชมรมฯ วันที่ 9 เมษายน 2564 เปรียบเทียบกับข้อมูลจาก National Fraud Intelligence Bureau, **General guide to the NFIB Information for Data Providers and the Public Issue 1 : Jul 2010** [ออนไลน์], 4 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment _data/file/118482/general-guide-nfib.pdf)

5.1.2 ข้อมูลที่ระบุตัวบุคคลได้ (Personally Identifiable Information (PII))

ข้อมูลที่ระบุตัวบุคคลได้ หมายถึง ข้อมูลที่สามารถใช้ระบุตัว ติดต่อหรือค้นหาบุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยเฉพาะ หรือเป็นข้อมูลที่ใช้ร่วมกับข้อมูลอื่นเพื่อระบุตัวบุคคลหนึ่งบุคคลใดดังกล่าว ซึ่งในประเทศไทยชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตของประเทศไทยมีรายละเอียดของข้อมูลส่วนบุคคล เช่น ชื่อ นามสกุล หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน เลขที่บัญชี รายการใน Statement วันที่เปิดบัญชี วันเดือนปีที่พบการทุจริต และเหตุผลการทุจริตที่พบ ส่วน National intelligence Fraud

Bureau (NFIB) ประเทศอังกฤษ มีรายละเอียดของข้อมูลส่วนบุคคล เช่น ชื่อ ที่อยู่ และรายละเอียดชีวประวัติ ข้อมูลทางการเงิน ข้อมูลบริบทเกี่ยวกับสถานการณ์ของรายงานการฉ้อโกง ซึ่งถ้าเปรียบเทียบแล้วชมรมของไทยมีรายละเอียดของข้อมูลส่วนบุคคลน้อยกว่า เพราะไม่ปรากฏรายละเอียดเครือข่าย เช่น หมายเลขโทรศัพท์ ที่อยู่เว็บ ที่อยู่อีเมล และที่อยู่ IP

5.1.3 Legal basis

National intelligence Fraud Bureau (NFIB) ซึ่งเป็นองค์กรในประเทศอังกฤษ และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่บทกฎหมาย Fraud Act 2006, Police and Criminal Evidence Act 1984, the Police Act 1996 และ Police Reform Act 2002 ประกาศกำหนดให้ความผิดในลักษณะใดบ้างเป็นความผิดที่เข้าข่ายการทุจริต และในฐานะที่องค์กรดังกล่าวถูกดำเนินการโดยตำรวจกรุงลอนดอน จึงทำให้มีอำนาจสืบสวนสอบสวน วิเคราะห์และประมวลผล พร้อมทั้งแจ้งผลไปยังบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือบุคคล/องค์กรที่ต้องใช้ข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างทันท่วงที ในขณะที่ชมรมของไทยต้องการดำเนินการในลักษณะที่คล้ายคลึงกับของประเทศอังกฤษแต่กลับไม่มีบทกฎหมายที่ให้อำนาจกับชมรมในการกระทำการในลักษณะดังกล่าวได้ แม้ทางชมรมจะพิจารณาว่าการกระทำดังกล่าวที่ชมรมประสงค์จะดำเนินการนั้นย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 24 (5) แต่อย่างไรก็ดีการที่ชมรมจะประมวลโดยใช้ฐานประมวลผลเพื่อประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมายนั้นชมรมก็ย่อมมีหน้าที่ต้องชั่งน้ำหนักกับสิทธิและประโยชน์ของเจ้าของข้อมูลและประเมินความเสี่ยงอย่างรอบคอบ โดยจำเป็นต้องมีการประเมิน Three Part Test ตามหลักการของ ICO ประเทศอังกฤษ คือ

(1) ต้องมีการระบุผลประโยชน์อันชอบธรรม เช่น วัตถุประสงค์ของการประมวลผลคืออะไร การประมวลผลนั้นตรงกับวัตถุประสงค์ของชมรมหรือไม่

(2) ต้องประเมินถึงความจำเป็น เช่น การประมวลผลนั้นสำคัญอย่างไรต่อชมรม มีวิธีอื่นในการบรรลุวัตถุประสงค์เดียวกันหรือไม่ สามารถประมวลผลบนฐานอื่นได้หรือไม่ และ

(3) ต้องมีการชั่งน้ำหนักระหว่างผลประโยชน์อันชอบธรรมและสิทธิ/ประโยชน์ของเจ้าของข้อมูลเพิ่มเติมให้ชัดเจน

ซึ่งในกรณีนี้ผู้เขียนมองว่าการใช้ฐานการประมวลผลเพื่อประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมายนั้นย่อมมีความเสี่ยงหลงเหลืออยู่ และไม่สามารถสร้างความชัดเจนในหมู่คนปฏิบัติงานได้

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบกิจกรรมและฐานการประมวลผล

ประเทศ	กิจกรรม	ฐานในการประมวลผล
ไทย	การสอบถามรายการใน Statement ของผู้ขอสินเชื่อกับธนาคารผู้ออก Statement	เพื่อประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมาย
	การตรวจสอบรายการใน Statement ให้กับธนาคารสมาชิก	
	การสอบถามวันเปิดบัญชี และยอดเงินคงเหลือในบัญชีกับธนาคารสมาชิก	
	การตรวจสอบวันเปิดบัญชี และยอดเงินคงเหลือในบัญชี ให้กับธนาคารสมาชิก	
	การสอบถามประวัติการยื่นกู้ล่าสุด (ในรอบ 3 เดือน) ของผู้ที่มายื่นขอสินเชื่อกับธนาคารกับธนาคารสมาชิก	
	การตรวจสอบประวัติการขอสินเชื่อในรอบ 3 เดือน ให้กับธนาคารสมาชิก	
	การแจ้งข้อมูล บุคคล/นิติบุคคล ที่ตรวจสอบแล้วว่าเข้าข่ายมีความเสี่ยงทุจริตกับธนาคารสมาชิก	ไม่มีฐานกฎหมายรองรับในการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลไปยังธนาคารอื่น (บุคคลภายนอก)
อังกฤษ	การรวบรวมข้อมูลจำนวนมากเกี่ยวกับการทุจริต	ฐานกฎหมาย (Fraud Act 2006, Police and Criminal Evidence Act 1984, The Police Act 1996 และ Police Reform Act 2002)
	วิเคราะห์การรายงานการทุจริตจำนวนมากและเปลี่ยนเป็นข่าวกรอง เช่น การระบุขนาดของอาชญากร	
	แจ้งเตือนไปยังพันธมิตรและประชาชนทั่วไป	

(ที่มา : ผู้เขียนรวบรวมจากการสัมภาษณ์ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในธุรกิจธนาคารพาณิชย์วันที่ 5 เมษายน 2564 และข้อมูลที่ได้รับจากชมรมฯ วันที่ 9 เมษายน 2564) และ City of London Police, **Privacy Notice** [ออนไลน์], 5 พฤษภาคม 2564. แหล่งที่มา https://www.cityoflondon.police.uk/about-our-website/Pages/privacy-notice.aspx)

5.1.4 Data collection/storage

ด้วยการเก็บข้อมูลและวิธีการจัดเก็บข้อมูลของชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในประเทศไทย และ National intelligence Fraud Bureau (NFIB) ซึ่งเป็นองค์กรในประเทศอังกฤษมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนเนื่องจากในประเทศไทยนั้น ชมรมไม่มีฐานข้อมูลกลางของชมรมเป็น

ของตนเองทำให้การจัดเก็บเก็บข้อมูลการทุจริตต่าง ๆ อาศัยการจัดเก็บบนฐานข้อมูลของแต่ละธนาคารพาณิชย์ โดยไม่มีการสร้างมาตรฐานการจัดเก็บให้สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันซึ่งระยะเวลาในการจัดเก็บของแต่ละธนาคารจะขึ้นอยู่กับแนวนโยบายการบริหารความเสี่ยงภายในองค์กร โดยในประเทศไทยจะมีการจัดเก็บทั้งข้อมูลในรูปแบบของกระดาษ และในฐานข้อมูลซึ่งอยู่บนระบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีการจำกัดสิทธิการเข้าถึง ในขณะที่ประเทศอังกฤษนั้นมีฐานข้อมูลเป็นขององค์กรเอง ซึ่งในฐานข้อมูลจะมีรหัสการทุจริตแยกเป็นประเภทไว้อย่างชัดเจนตามที่ได้กล่าวในบทก่อนหน้า ทำให้ประเทศอังกฤษมีมาตรฐานและความชัดเจนที่ดีกว่าของไทยมีการรวมศูนย์ข้อมูลการทุจริตไว้เพียงที่ใดที่หนึ่งเท่านั้น และมีการจัดเก็บข้อมูลทั้งหมดในฐานข้อมูลซึ่งอยู่บนระบบอิเล็กทรอนิกส์เท่านั้นโดยมีการจำกัดสิทธิคนเข้าถึง

5.1.5 Data usage/ transfer

การใช้ข้อมูลและการโอนข้อมูลของชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตของไทยกับ National intelligence Fraud Bureau (NFIB) ซึ่งเป็นองค์กรในประเทศอังกฤษนั้นมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน แต่อย่างไรก็ตามการโอนข้อมูลต่อไปยังบุคคลภายนอกนั้น การดำเนินการของชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตของไทยสำหรับกิจกรรมการแจ้งข้อมูลบุคคล/นิติบุคคล ที่ตรวจสอบแล้วว่าเข้าข่ายมีความเสี่ยงทุจริตกับธนาคารสมาชิกนั้นไม่มีกฎหมายยกเว้นให้ไม่ต้องขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล แต่ในประเทศอังกฤษมีกฎหมายรองรับชัดเจนให้สามารถส่งต่อข้อมูลไปยังบุคคลภายนอกอีกทั้งยังสามารถส่งต่อข้อมูลไปยังต่างประเทศ คือ ประเทศเวลส์ และไอร์แลนด์เหนือได้ด้วย (Police and Criminal Evidence Act 1984, the Police Act 1996 และ Police Reform Act 2002)

5.1.6 Data Disposal

เนื่องด้วยชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตของไทยมีการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลในลักษณะของกระดาษจึงจำเป็นต้องมีการทำลายเอกสารเมื่อครบ 10 ปี นับจากยุติความสัมพันธ์ (ปิดบัญชี) ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ส่วนข้อมูลในฐานข้อมูล

อิเล็กทรอนิกส์ของไทยไม่มีมาตฐานกลางในการลบหรือทำลายข้อมูลโดยขึ้นอยู่กับแนวนโยบายการบริหารความเสี่ยงของแต่ละธนาคาร

ส่วนข้อมูลการทุจริตของประเทศอังกฤษจะอยู่ในฐานข้อมูลกลางของ NFIB โดยหลักแล้วจะไม่มีการลบหรือทำลายข้อมูลออก เว้นแต่ บุคคลที่อยู่ในฐานข้อมูลเสียชีวิต มีการตรวจสอบข้อมูลนั้นครบถ้วนแล้ว ข้อมูลไม่เป็นปัจจุบัน อาชญากรรมนั้นถูกยกเลิก เป็นไปตามวัตถุประสงค์อื่น ๆ ของตำรวจ และมีการลบประวัติออกจากระบบของตำรวจแห่งชาติ[63]

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาบทกฎหมายและวิธีการปฏิบัติงานของประเทศไทยและประเทศอังกฤษนั้น ผู้เขียนขอเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยผู้เขียนได้ศึกษาแนวทางโดยขอเสนอแนะให้มีการยกระดับชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตให้เป็นองค์กรและมีกฎหมายให้อำนาจในการดำเนินการดังเช่นในประเทศอังกฤษ

สืบเนื่องจากประเทศไทยชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริตเกิดขึ้นจากความร่วมมือภายใต้สมาคมธนาคารไทยมิใช่เป็นองค์กรดังเช่นในต่างประเทศอำนาจในการจัดการกับข้อมูลบุคคลผู้ทุจริตจึงเป็นไปอย่างยากลำบากเนื่องจากในประเทศไทยมีกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ให้ความคุ้มครองกับสิทธิและความเป็นส่วนตัวของเจ้าของข้อมูลโดยห้ามมิให้มีการเก็บรวบรวม ใช้ เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่จะได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้งหรือปฏิบัติตามข้อยกเว้นที่กฎหมายกำหนด โดยเฉพาะในส่วนของประวัติการทุจริตซึ่งอาจถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลอาญากรรมซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มข้อมูลอ่อนไหว (Sensitive Data) ซึ่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกำหนดว่า ห้ามมิให้เก็บข้อมูลประวัติอาชญากรรมไว้โดยไม่ได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้งจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นตามที่กฎหมายกำหนดซึ่งจากการศึกษาแล้วค้นพบว่าการดำเนินการของชมรมนั้นไม่อยู่ในข่ายข้อยกเว้นตามที่กฎหมายกำหนดแต่อย่างใด

[63] College of Policing, Information management Retention, review and disposal [ออนไลน์], 24 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://www.app.college.police.uk/app-content/information-management/management-of-police-information/retention-review-and-disposal-of-police-in%E2%80%A6

ผู้เขียนจึงได้ศึกษาข้อมูลของประเทศอังกฤษและพบว่ามีการจัดตั้ง National intelligence Fraud Bureau (NFIB) ขึ้นเพื่อตรวจสอบอีกทั้งยังเป็นองค์กรที่เก็บฐานข้อมูลกลางซึ่งใช้สำหรับการประมวลผลการทุจริต และมีการเก็บการทุจริตโดยแยกเป็นประเภทไว้ในถังข้อมูล และส่งต่อไปยังผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือผู้มีอำนาจตามที่กฎหมายกำหนดได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าบทกฎหมายของประเทศอังกฤษนั้นมีการกำหนดนิยามและลักษณะที่เข้าข่ายการทุจริตไว้อย่างชัดเจน พร้อมทั้งมีการให้อำนาจ NFIB ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลบนฐานข้อมูลขององค์กรกลางซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการรวบรวมข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาประมวลผล และแจ้งไปยังหน่วยงานราชการ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ ผู้เขียนจึงขอนำเสนอให้ประเทศไทยมีการจัดตั้งองค์กรเพื่อใช้ป้องกันและตรวจสอบการทุจริตดังเช่นองค์กรในประเทศอังกฤษ

บรรณานุกรม

หนังสือ

ปิยะบุตร บุญอร่ามเรือง, พัฒนาพร โกวพัฒนกิจ, พีรพัฒ โชคสุวัฒนสกุล, เสกสิริ นิวัติศัยวงศ์, ปิติ เอี่ยมจำรูญลาภ, ชวิน อุ่นภัทร, ฐิติรัตน์ ทิพย์สัมฤทธิ์กุล, ภูมิศิริ ดำรงวุฒิ, โมกข์พิศุทธิ์ รตารุณ, Thailand Data Protection Guidelines 3.0: แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2563)

วิทยานิพนธ์

ประดิษฐ์ คำจร, “อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : ศึกษาเฉพาะกรณีเกี่ยวกับการซื้อขายแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศกับการบังคับใช้กฎหมาย,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554). หน้า 52-53

เอกสารการประชุม

ชมรมตรวจสอบและป้องกันการทุจริต สมาคมธนาคารไทย, “ข้อหารือการจัดการอาชญากรรมการเงิน ผลกระทบและแนวทางปฏิบัติได้ถูกต้องตามกฎหมาย,” ประชุมเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2563.

เอกสารออนไลน์/ข้อมูลออนไลน์

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, **รายชื่อประเทศที่มีความเสี่ยงสูง** [ออนไลน์], 27 มกราคม 2564. แหล่งที่มา https://www.amlo.go.th/index.php/th/2016-05-04-04-48-38/risk-countries

กรมสรรพากร, **ความเป็นมาของ FATCA** [ออนไลน์], 30 มกราคม 2564. แหล่งที่มา https://www.rd.go.th/56958.html

สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.), **ตัวแทน/นายหน้าประกันภัย** [ออนไลน์], 30 มกราคม 2564. แหล่งที่มา https://www.oic.or.th/th/education/broker

ธนาคารแห่งประเทศไทย, **ทำไมแบงก์ชาติถึงออกมาตรการกำกับดูแลสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย** [ออนไลน์], 10 มกราคม 2564. แหล่งที่มา https://www.bot.or.th/Thai/ConsumerInfo/Topics/Pages/LTV_27Oct2019.aspx?fbclid=IwAR3S3rCKb ZGUyC0kEvz338jcvFehIqDoK1C3thLy8uc9GeOVnWp41v2-LzM

สำนักข่าวทีเอ็นเอ็น, **แก๊งฟิชชิ่งระบาด** [ออนไลน์], 3 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://www.tnn thailand .com /news/criminal/22695/

หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, **เปิดชื่อ7แบงก์ดังสะเพร่า** [ออนไลน์], 4 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https:// www.dailynews. co.th/economic/620784

เครดิตบูโร, **คำถาม-คำตอบข้อมูลเครดิตบูโร** [ออนไลน์], 16 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https:// www.ncb .co.th/faq

คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์, **บริษัทที่ออกตราสารหนี้** [ออนไลน์], 17 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://capital.sec.or.th/webapp/corp_fin/datafile/dsf/0068130000-00-00TH204L01006.PDF

กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิด เกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี, **อาชญากรรมไซเบอร์ : ความสำคัญของความรู้ การเตรียมการ และ การเฝ้าระวัง** [ออนไลน์], 30 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://tcsd.go.th/%E0%B8%AD%E0%B8%B2%E0%B8%8A%E0%B8%8D%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1%E0%B9%84%E0%B8%8B%E0%B9%80%E0%B8%9A%E0%B8%AD%E0%B8%A3%E0%B9%8C/

Information Commissioner's office (ICO), **Guide to the General Data Protection Regulation (GDPR)** [ออนไลน์], 10 ตุลาคม 2563. แหล่งที่มา https://ico.org.uk/for-organisations/guide-to-data-protection/guide-to-the-general-data-protection-regulation-gdpr/

Information and data protection commissioner (IDPC), **Malta Banker'Association Data Protection Guidelines for Banks May 2018** [ออนไลน์], 10 ตุลาคม 2563. แหล่งที่มา https://idpc.org.mt/wp-content/uploads/2020/07/Data-Protection-guidelines-for-banking.pdf

Deloitte, **Guideline on Personal Data Protection for Thai Banks** [ออนไลน์], สืบค้นวันที่ 15 มกราคม 2564. แหล่งที่มา https://www.tba.or.th

National Fraud Intelligence Bureau, **General guide to the NFIB Information for Data Providers and the Public Issue 1 : Jul 2010** [ออนไลน์], 4 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/ attachment _data/file/118482/general-guide-nfib.pdf

Action Fraud, **What is Fraud?** [ออนไลน์], 20 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://www.actionfraud.police.uk/what-is-fraud

Action Fraud, **A-Z of Fraud** [ออนไลน์], 20 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://www.actionfraud.police.uk/a-z-of-fraud

Financial Conduct Authority, **Early pension release scams** [ออนไลน์], 15 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://www.fca.org.uk/scamsmart/types-of-pension-scam

Home Office Counting Rules for Recorded Crime, **Fraud effect from April 2021** [ออนไลน์], 22 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://assets.publishing.service.gov.uk/government/ uploads/system/uploads/attachment_data/file/979916/count -fraud-apr-2021.pdf, หน้า 9-12.

Pauline Smith – Director of Action Fraud, **Action Fraud and the National Fraud Intelligence Bureau** [ออนไลน์], 15 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://rm.coe.int /1680303cda

Action Fraud, **The type of data that is shared** [ออนไลน์], 26 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://www. actionfraud.police.uk/how-your-data-is-shared-to-prevent-fraud

Action Fraud, **Where necessary or required we share data with** [ออนไลน์], 26 เมษายน 2564. แหล่งที่มา https://www.actionfraud. police.uk/how-your-data-is-shared-to-prevent-fraud

City of London Police, **Privacy Notice** [ออนไลน์], 5 พฤษภาคม 2564. แหล่งที่มา https://www.cityoflondon.police.uk/about-our-website/Pages/privacy-notice.aspx)